



This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

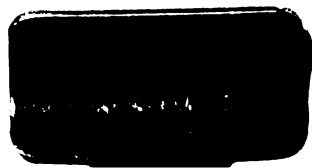
Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>



3624

71.8.2 p. 82 f

Zovillus (Carolus)

CAROLI BO-
VILLI SA-
MAROBRINI
DIALOGI
TRES,



De { Animæ immortalitate.
Resurrectione.
Mundi excidio, & illius
instauratione.



VIRTUTE DVCE,



COMITE FORTVNA.



LUGDVNI APVD SEB.
GRYPHIVM,
M. D. LII.

CAROLVS BOVILLVS NI-
COLAO HIERONYMO MAL-
LARIO INSIGNIS ECCLIE
SIAE PARISIENSIS
THEOLOGO
S. P. D.



VPERIORE anno, doctissime mi Mallari, accidit, te per Noviodunos iter agentem noluisse me insalutato praterire. Et cum post reciprocā amborum nostrā salutationē priuata, familiarisue collocutio inter nos latius increbruiſſet: percontatus tandem es, si quid mihi eſſet, in quouis disciplina genere, recentioris ſæturæ, quod peravidas nouæ rei lectorum mentes nondum imbuiffet. Reſpondi, Hortulum quidem Mineruæ, quem domi cotidie ſolitarius excolerem, ſentricoſum non eſſe, nec obrutum inani fruticatione labruſcarum: ſed ſæcundū, pinguem, & ſoſculorum amænitate vberem. Poſtulaſti illico, velut ex cataſtrophæ, tibi quorundam, recitari titulos. Annui. Mox ubi dialogorum (cum primis trium) feſtiuæ, titillantesq; nomenclaturæ tui auribus inſonuerunt, (ſcilicet, de Animæ immortalitate, de Mortuorum reſurrectione, deq; Supremo mundi excidio, & eius inſtauratione) ſuggeſtiſti vtilem, & bene auribus prurientem eorum didaſcaliam, debere ocius, è ſcrinio, prodire in publicum. Indignum quippe eſſe, eos tandiu infructuoſo regi ſilentio: qui in animæ poſt corporis exceſſum permanentia dubijs, egris, & mente anxijs, imò verò quibuſdam prorsus ea in re à veritate declinibus, ſaluberrimum polliceri viderentur antidotum. Dedecereq; nimis, hoc genus medicaminis dedi diu tineis, quod alioqui plurimis animo valitudinarijs conſulet equi & boni. Secus enim repetundarū iure poſtularer, ſi theſaurum hunc ſub humo abdi, & uſui paterer prorsus eſſe nulli. Subiunxi protinus ad hac: Ne quidem Belgas
(ne

3

(ne dicam Cetas) inter degentem procul abssistere à nundinis, & celebri emporio communium literarum: ideoq; necessariam ad id officij nequaquam suppetere prali copiam. Et vt euangelico eloquio consentaneus alludam, hominem me non habere, qui eiusmodi dialogis, velut orphanis & languidis, adiutricem dexteram protendat, vt cum mota fuerit aqua, mittat eos in piscinam. Tu verò, velut publicæ utilitatis studiosus: illico te, vt ita dicam, Sympathen obrulisti, pollicens in disquisitione typographi operam omnē tuam. Nec te oscitante acturum, quin lucubratiuncula illæ meæ breui tristes linquant xerolophos, desinantq; fieri pabulum terebinum. Motorem igitur gesturus beneuolæ adhortationi tuæ, omnem inuulgandorum dialogorum prouinciā, (quos tuo nomini & nuncupo, & dedico) ratus sum, tuæ fidei committendam, vt disquireres illis prælum. Necnon vigilem, & oculatiorem Argo castigatorem, qui mendas à formulis eluat. Nam si mendosi, nec deterso caractere, in lucem prodirent: sicut hi lectoribus oscedinem & nauseam ingererent, ita planè sui spem coloni, inhiantemq; lucro crumenam eluderent. Et hæc quidem, quæ velut ei negotio necessaria, nunc apud te comminiscor: cum te tam deuicanda typographi iactura, quàm publicæ lectorum utilitati prospicientem, non neglecturum confidam: vt carmine casu in obriente finiam,

Non ero nunc tecum prolixior: hoc plico chartam

Fine, tuo linquens cætera in arbitrio.

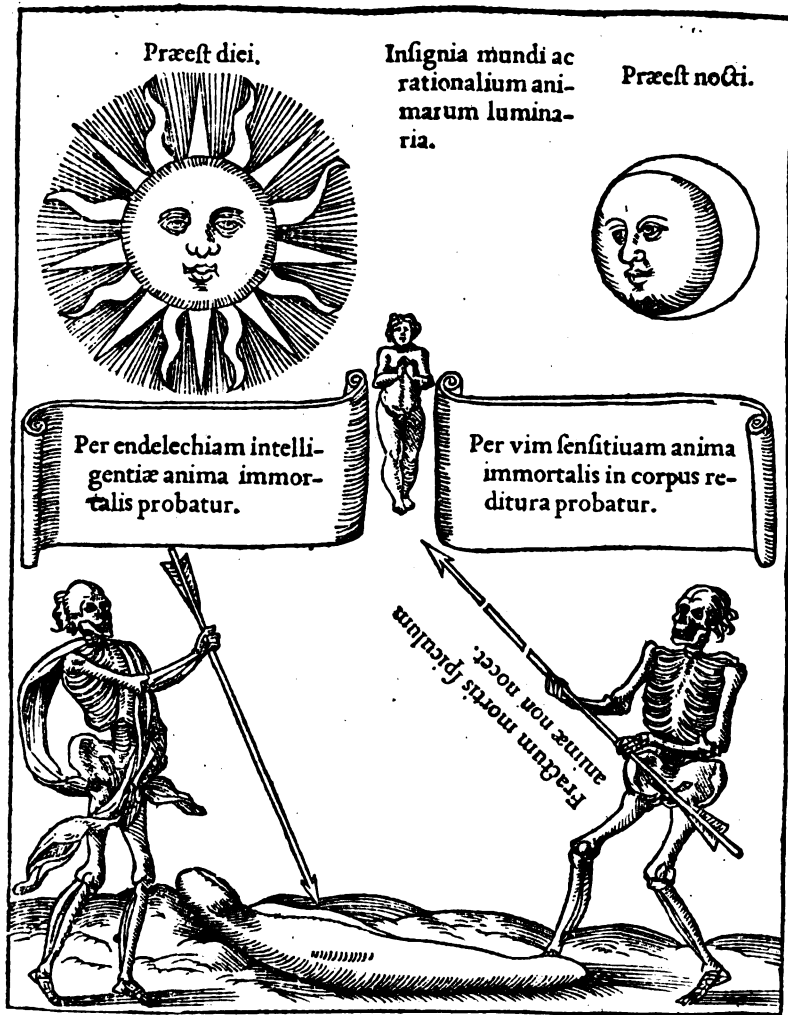
Qualicunq; tuos mercede refundo labores,

Qui tres pendo tui nominis auspicio.

VALE: Nonioduni Idibus Octobris,

M. D. XLIII.

4 2



BOVILLVS MALLA-
RIO RARAE LITE-
RATURAE
VIRO.

*Ne dubites Doctor, tibi quid monogrammia præsens
Exprimit : hæc animæ plurima sensa docet.
Sicut enim mundi gemina est fax, magna diei
Una præst, nocti cætera præficitur.*

Sic

Sic animam endelechia hominis probat esse perennem:

Per sensus carni est restituenda sua.

Haftenus, & nec plus, mors est mors : quàm quia ad horam

Fœdus perrumpit corporis atq; animæ.

Postea perfractò hoc natura fœdere carnis

Fictile vas atros dissilit in cineres,

Hæc omnis mortis virtus, angusta faculas,

Quæ potis est carnem solvere, non animam.

Post mortem nobis animæ mentesq; supersunt

Incolumes : hac spe vivimus impavidi.

Constantes estote igitur : nolite timere

Mortem, quam vsque adeo vulgus inane pauer.

Contra etenim hanc mortem geminis stabilimur in armis,

Et duplici certè contegimur clypeo.

Spes nobis concessa duplex est : vna quidem, quæ

Subiectam morti denegat esse animam.

Cætera spes etiam felix, quæ corpora nobis

Integra nonnunquam restituenda docet.

Hæc cano non rudibus rerum, at tantummodo doctis:

Qui norint, quid sint : quid caro, quid ne animus.

Hinc habeant rerum ignari, quos sub iuga mortis

Ignavus misit, perdomuitq; metus.

Ignorant etenim quid sint : an sint homines, an

Bellua, cui mentis candida gemma deest.

Talibus, haud mirum, si mors dominatur amara,

Ignarosq; suis sub sua sceptrâ tener:

Huc veniant soli, qui se noverè, quibus ne

Doctæ animæ mortis spicula non metuunt.

Hi siquidem soli à gemina spe remnere mortem

Norunt : nam mundo his altior est animus.

Mente etenim sese immortales esse simulq;

*Corpora nouerunt restituenda sibi.
Felix est igitur mens, quæ bene conscia veri,
Euasit, quam spes iungit veraq; Deo.*

CAROLVS BOVILLVS
SAMAROBRI NVS AMI-
CO LECTORI SAL.



CISCITABERIS, candida Lector, si percon-
taberis à me, quid sibi velint Dialogi hisce tres,
quos recens in lucem dedi. Audi obiter occasio-
nem, quæ tuo satis postulato sit allatura. Prae-
teriere aliquot iam anni, ut ex calce singulorum
videbis, quibus sedentaria lucubratione mecum de more priuato
in otio colludens, illos confeci. Tamdiu hi meis sub subgrundijs
ignoti prorsus & frangi nullis conticuere, quoad Theologus insignis
Nicolaus Hieronymus Mallarius, vir non gregaria doctrina, illos
ex audicione titulorum ad praelum depoposcit. Huic, ut viro ami-
cissimo, eorum curam permisi, & sub nominis eius auspicio è tene-
bris sub dio dedendos facile consensi. Agnosces ex eorum lectione,
quid illi auidis mentibus stipulentur. Quod si forte eorum te le-
ctio grauabit: id celerius à festiuis & plausibilibus eorum titulia
disce: qui velut tubæ è summa arce clangentes, ad tria quedam
scitu non indigna, (ad inquam Animarum immortalitatem, ad
Corporum resurrectionem, & ad supremum mundi excidium,
cum illius institutione) quoslibet secus limen pratererunt inui-
tant. Quamobrem quisquis eris, Lector, qui prior eorum esculenta
lectione te satiaueris: si qui fortasse alij, earum adhuc rerum ie-
iuni, abs te sciscitabuntur, quid illis insit medullæ, quid denique
dapum, & quid ambrosiæ sint hi esurientibus ac sitientibus in-
genijs allaturi: hos benigne commonesac, ut ad præcocem titulo-
rum clangorem propensiores arrigant aures. Eorum enim cum
primis

primis titulos sat bene audire, sui orexum gignere : ut qui non ad
 ridiculam asini umbram, nec ad vilem carbonum thesaurum
 philomatem quemq; illiciant : sed altioris theoria axiomata sti-
 pulentur. Pulsset igitur tenera sollicitus Lector ostiola: nec tantum
 à limine illos peregrino pede salutes : verum in adyta penetret:
 illic sedentarius hospitetur, discumbat: bellaria quæque, & occul-
 tiores ossium medullas, suavis labiorum philemate deliber. Nec
 enim tandem vel ex eorum lectione se horarum iacturam fecisse,
 vel ex eorum cœmptione alium quàm cādīdum in urnam suam
 lapillum immisisse deplanger. Vale, & breuitatem epistola
 excusa. Quòd si plura exis, ea à sequenti epigrammate, quod
 tibi ex tempore concinui, deposite.

AD LECTOREM.

Ne pete, mi Lector, ne quære, quid ex opere isto,
 Quæ menti veniant emolumenta tua.
 Ad titulos patulas aures exporrige : & ex his
 Agnosces, prosint quid scienti animo.
 Ostia præteriens palpes : tere limina, & intres:
 Ut pascat mentem grata medulla tuam.
 Non ad thesauros carbonum, non ad aselli
 Dignam risu umbram, te liber iste citat,
 Hunc eme stipe leui, Lector : ne parce crumena:
 Exiguus tibi met grandia nummus emet.
 Quid melius, quàm scire animam post facta manentem,
 Non solui in fumos, ire nec in nihilum?
 Nec minus ex usu est : carni, quæ morte cinis fit,
 Reddendam speciem, corporeumq; decus.
 Scire etiam prodest, nitidi quia machina mundi
 Ignibus extremo sit peritura die.

4 4 Et

Et quia pacato tandem instauranda Deo sis:

Atq; rediituo restituenda homini.

Hæc tria, digna quidem scitu, liber hic tibi soluet:

Hunc obolo tenui candide Lector, eme.

Nec duntaxat eme hunc : sed & ad calcem lege : & illum,

Mentis in archiuo conde, repone, tuo.

VALE : Nonioduni, Idibus Octobris, M. D. XLIII.

CAROLVS BOVILLVS

Senioribus, decrepitisq; ,fato

vitæ proximis

Sal.

Quæ cano vos audite senes, morboq; iacentes:

Aures carminibus mulceo, adeste mihi.

Mors cunctis infesta quidem est : sed maxima morbo

Confectis, necnon decrepitis senibus.

Vos ego conuenio, citius mihi adeste canenti: •

Quæ prosint animis hæc lyra nostra canet.

Audi curue senex, audi defecteq; morbo:

Mors vicina tibi est : ne tamen hanc metue.

CAROLI BOVIL- LI SAMAROBRINI

DIALOGVS DE ANI-

MAE IMMORTA-

LITATE, & de immortalitate

*Interlocutoribus Dryida sapiente Gallo, & Aduena
vndecunq; aduentitio, & peregrino.*

ARGVMENTVM AD LECTOREM.



OCASIONEM, quæ me in placidam huius Dialogi securam illerit, ne forte eam prætermittam, audi lector. Scripsi quidem dudum libros de animæ Immortalitate tres: quibus annexui & quartum de Resurrectione: idest, de finita soluti per mortem corporis instauratione deq; renouatione immortalis animæ in priscum quidem sed domiceps insolubile, carnis domicilium, à quo nusquam in posterum depelli, & emigrare anima queat. Sed quia si quidam libri, affluente dicendi copia, paulo prolixiores euasere, & nimia nunc breuitate oblectari homines solent: deposui illos in scrinio, fortè à lectorum penuria futuros tandem pabulum tinearum. Ne tamen ea de re videror posteris scripsisse prorsus nihil resumpto impiger calamo quædam, velut priorum librorum analecta, quæ lautiori eorum mensæ superfuerant,

b leuib

leuibus sportulis recollegi. Et ex eis in priorum librorum supplementum breuem hunc dialogum confeci. In quo virum A DVENAM, sicut vndecunq; peregrinum, ita & mente idiotam, cum DRYIDA sapiente colloquentem, ac singula ab eo scitu digna percontantem, introduxi. Memorant enim historiae, olim Gallorum sapientes, (quos DRYIDAS à quercu veteres dixerunt: eò quòd in sacrificiis dei Mercurii, quem veteres Galli colebant, aurea securi viscum è quercu demeterent) praecunãtis, quos memorat orbis, gnaros animarum immortalitatis extitisse: & ad eorum doctrinam, vndecunq; è Gallia tyrannorum & nobilium filios conuenisse: qui ab eis edocti, hominum animas post obitum non ire in nihilum: sed post huius vitae crummas beatiore longè seculo frui: cum ipsi futuras vitae annis breui ac misero praesentis vitae stadio anteferrent, & honestè in bello occumbere mallerent, quam diuturnam in segni otio vitam transigere, insignem olim bellorum gloriam genti Gallorum peperere. Quamobrem ea in re quam istic molimur, Dryidam sapientem introducemus, velut praecipuum nostri istius literarii ludi palestriten: eiq; submittemus aduentitium & peregrinum quemlibet virum, qui discendi gratia operam sapientis Dryide accuratè & festiuiter implorabiturq; ferula blandas manus subdat: & singula, quae de anima sint scitu digna, ab eo sigillatim percontetur. Dabimus autem primas festiuae huius colloctionis partes Dryidæ: ut potè viro sapienti, qui peregrinum aduentitiumq; virum pro foribus eius adstantem comites salutem perconteturq; ab eo, quid velit. In hunc igitur modum rem nostram auspicato exordiemur.

DRYIDA.

D R Y I D A.



ALVVS sis, ô bone vir: vnde quæso te nûc
 hîc video? A D V E N A. Non incassum, ne-
 que casu huc accessi, ô ingentis doctrinæ
 promptuarium, ingens nominis tui fama
 me huc illexit. Iustamq; mihi ad tua con-
 uolandi limina causam dedit. D R Y. Quam? A D V E. Eam
 inquam, quæ & esurientes protinus ad escam decurrere
 iubet, & à malè habentibus adeundum ocyus medicum
 suadet. D R Y. Esuriit ergo fortasse tibi animus, aut quauis
 ægritonia malè habet, & languet. A D V E. Vtroq; sanè
 animi incommodo confictor, & nimis excrucior. Esurio
 etenim, quanquam non gregario materialis escæ deside-
 rio, verùm insigni tuæ doctrinæ edulio cupiens saginari.
 Languco autem graui vlcere animi, cùm erga desidera-
 bilem rationalium animarum scientiam dubius, anxiûsue
 in vtranq; partem claudicem. D R Y. Aperi igitur citius,
 quæ sint intestina illa animi tui mala: & qua quidè cum-
 primis inedia, ac fame, tibi animus laboret: quòue vlcere
 faucius seipsum iure deploret. Vbi enim ea reseraueris,
 nulla me mora vtilem medelam iuxta vires tibi adhibitu-
 rum confide. A D V E. Scio ego quidem, nihil vsquam esse
 homini exoptabilius, salubriûsue, quàm illum animam
 vtcunque nosse suam. Quæ quanto quidem ipsa per fra-
 gilem, tenerâmue, ac fictilem corporis urnam, in cuius al-
 ueo latet, excellit: tanto maiores à nobis adhibendæ sunt
 circa eam excubiæ. Et vigilantior habenda salutis illius
 cura, ac prouidentia. D R Y. Quid hic, rogo te, vocas, ho-
 minem nosse animam suam. A D V E. Intelligo quidem per
 id, hominem nosse animâ suam, nō solùm hunc à limine,

b 2 aut

aut perfunctoriè, scire se sub cute animá habere: quoniam plebeius nemo tam bestia est, & inops sensus, qui nesciat se esse hominem: leone, & quouis animante digniorem: id est, compotem rationalis animæ: & participem rationis. Istud quidem, & ego dudum à puero edidici: qui audierim, etiam mox post matris vbera, me & cane, & equo, & quouis alio animante altiore fore: & non minus potissima animæ dignitate, quàm corporis forma, ac venustate illis præcellere. Volo autem per id, quod dixi, innuere profundius quiddam. **DRY.** Exhibe ergo ocyus dictæ illius tui significantiam. **ADVE.** Cum dixi, hominem animam nosse suam: per id intellexi, hominem non solum de superficie, sed ab intus, & corde tenus, illum præsignes nosse animæ suæ dotes. Vti an inquam illius essentia, sit post obitum, stabilis & fixa: an verò instar leuissimæ bullæ sit solutilis in fumum, aut labilis in nihilum. **DRY.** Vt videre videor, non tibi impræsentiarum de substantia animæ controuersia est, sed de illius stabilitate lis agitur. **ADVE.** Non alius sanè mihi scrupus incumbit. Credo etenim ego, ac belle scio, me quidem ipsum fore animæ participem: sed exigo abs te rationis arrabonem, quæ me tandem doceat, illam esse manu mortis altiore, id est in æuo stabilem: & tam de suapte ipsius substantia, quàm de suarum omnium virium clientela perennem. **DRY.** Non exiguus certè scrupus tibi molestus est, teq; intrinsecus angit. Nam vt liquidò tuis ex verbis agnosco, tibi quidem placido in æquore rationalium animarum nauiganti sinister aliquis ventus illudit, & malè fauit: à quo certè vel in scopulos tua impegerit naucula: vel immane naufragium ea sit perpeffa: vt qui mihi de statu ac dignitate animæ tam anxius, dubiusq; videre. **ADVE.** Im-

pegit

pegit profectò meæ nauiculæ temo altius in scopulos , & quidein immanes : vt penè ea collisa sit,quanquam prorsus naufragium non fecit. D R Y. Sic igitur , in quos incideris periclitantis animæ scopulos : & quo vulnere conflictata illius nauicula : non longè ab imminente naufragio dehiscat. A D V E. Enutritus aliquandiu fui , deliciasq; foui inter enerues regionum aulicorum greges : in quorû contubernio sic vixi , vt plus improbum,quàm felix vitæ genus inter eos traduxisse me pigeat. In eorum enim ceterua plurimos offendi, quibus de futuro animarum statu nil cogitantibus , immò iuxta suorum desideriorum luxum viuentibus, anima profectò sua, nihilo sit pluris,quàm anima equi , & iumentis. Adeò vt illis in perniciem suam alludat psalniloquus iste versiculus , Homo cùm in honore esset , non intellexit : comparatus est brutis , & iumentis insipientibus. D R Y. Ritè id , quod cecinisti eloquium , plurimis in imas vitiorum sordes lubricantibus alludit : sed & non abs re vulgus publico in prouerbio istud per vrbium plateas compita circumfert , Humana inquam sub cute, plurimæ latent feræ. Hinc enim fit , vt cùm omni hominum specie viuere equidem , & conuersari tutò liceat : sed non illico profit, ac securum sit , omnium moribus imbui. Quandoquidem singulorum vitæ, viuendiq; modo fieri conformem noceat : Cum id,in plurima interim vitia infontem abstrahat, illiciatq; mentem. A D V E. Haud adscribenda esset piaculo grandi, neq; magni faciunda solius carnis ægrimonia, aut qualiscunq; corporis lues , in quam quispiam ab exitiali , & pestifero perditorum hominum sodalitis incidere. Verùm vbi vsque in intraneum animæ sinum dira,ac lethalia sparguntur venena , actum illico de nobis est. Quando quidem

animo malè habente , tota mox pèssum eat hominis substantia: nihilq; demum periclitante alueo animæ nobis superfit, in quo locemus spem salutis residuam. D R Y. Quale igitur ei vulnere, quo male te habere quereris, exigis adhiberi cataplasma. Vísne vt de animæ immortalitate, vel maiorum autoritatibus efficiam te certioré : vel an mauis ad eius mysterii noticiam te nitidis rationum splendoribus euehi & adduci? A D V E. Quanquam maiorum autoritates bene apud me audiant: malim tamen splendoribus rationum, quàm vulgatis antiquorum sapientú dictariis id mihi, quod peto, conficias argumenti. Nam sicut qui arboré conscendit, securior in illius stipite, quàm in ramusculis sedebit: ita maluerim, in re dubia, solido fulciri stipite rationum, quàm leuibus inniti stolonibus, aut virgultis autoritatú. Quibusquidè haud secus, quàm arbitrariæ hominú voluntati minus sit à viro sapiente confidendú. Rationis enim lumen, quanto quidem præferimus lunæ solem, noctiq; diem: ita & arbitrariis maiorú autoritatibus esse antereferendum, ambigere potest doctus nemo. D R Y. Si maiorum sententiis & autoritatibus tantæ rei momentum tibi confici flagitares: tanto, crede mihi, lógiore id sermone fieret, quanto multorum forent opiniones obiter recitandæ. Eorum scilicet, quos memorant historiæ, olim de immortalitate animarum , & perenni earum æuo ritè sensisse, & rei veritatem edocuisse. Quia verò nunc rationibus apud te , me mauis vti : breuior longè tecum fuero , quanto quidem noris monadis apicem multitudine numerorum collectiorem , & succinctiorem esse. A D V E. Consentaneum ea in re profectò me experire nostræ ætatis hominibus : nam breuitatis amatorem : vt qui longum pertæsus sermonem , malim rem tantam paucioribus , & quidem

dem firmioribus, quàm pluribus, & minore dignis fide, mediis confici. D R Y. Faciam igitur quod iubes: vt impræsentiarum omiffis autoritatibus tam Græcorû sapientum, quàm barbarorum (qui post obitum, seu perfunctoriæ carnis excidiû, manere animas, ritè & fenserunt, & docuerûnt) disquiram fidem rationis præfidiû, quo edoceare, Hominis animam haud esse impermanentè: & nequaquâ fragilibus Parcarum filis, vt nōnullis placet impiè subdendam. Sed hanc in semetipsa stare fixam, & in perenni æuo felicem habituram mansionem. Priusquam tamen in rem ingrediar, & ad id operis accingar, vnum cumprimis istud ex te ipso sciscitabor: Num, inquam, audieris inter quosdam, qui se doctos, & bucca grandi sapientes arbitrantur, opinionem istiusmodi inualuisse, vt temerè velint, nulla posse confici ratione, hominis animam fore perennem, & immortalem? A D V E. Inter quidem aulicos, & modicæ eruditionis viros, istud perfrequens auditur. Quod quidem etiam principii, seu parœmiæ cuiusdam, apud eos locum habet. Addo vt eorum quibusdam sit formidini, & pavori, audire, Animam nulla morte abolendam. Et exinde ad auditionem immortalitatis illius, quæ felicissimam nobis promittit spem, ambabus aures manibus obducant inde que lugeât, & planè ingemiscât: vnde ediuerso, eos sibiipsis aggratulari, & applaudere decuerit. Attamen an è doctis quisquam tantæ sit dementiæ vix crediderim. D R Y. Neminem quidem noui è doctorum virorum grege, qui tanta animi perfidia laboret, vt credat, animam cum corporis interitu in nihilum ituram. Veruntamen sunt inter eos, non pauci, qui animæ immortalitæ vlla posse ratione cōmonstrari peruicacissimè diffictetur. AD V E. Vnde ergo si animarû immortalitæ sibiipsis

aliquo pacto persuadent : si legitimam philosophicæ rationis viam ad id mysterii præcludere omnibus audent? D R Y. Solo fidei clypeo aduersum contrariæ opinionis viros eam contuentur : dicentes, etiam periclitari, & amitti expectatum præcurrentis fidei premium, vbi importune exigimus lumen & claritudinem rationum. A D V E. Sinamus ergo illos, prosiq; illis noxia suæ ipsorum opinionis labrusca, quæ mihi eam quam esurio escam non propinat: immò prorsus negat. Tu verò accingere ocyus virgenti negotio : nec amplius differ, addere faucio mihi, id quod noris vtile cataplasma. D R Y. Audistine aliquando nomen Endelechix : & quid per endelechiam voluerint antiqui? A D V E. Insueta nimis & inaudita mihi istiusmodi nominis vox : sua nouitate me suspendit, measq; planè aures obtundit. Quî ergo scire queam, quid conuenierit antiquorum doctrinæ per insuetum & ignotum endelechix nomen? D R Y. Rem, crede, grandem & arduam signat id nominis : nec est sanè alius vsquam propius, & expeditius medium, quo conficiat quis præualidum non perituræ animæ ratiocinium. A D V E. Edissere ergo euectstigio, quid sit endelechia : vt discusso illius nomine, tandem agnoscam, an rationalis animæ substantia sit in se ipsam reciproca : & nequaquam illius dignitari, sicut cæteris animalibus, in fugacissima temporis meta, dimensum fuisse adeo breuem subsistendi orizontem. D R Y. Endelechiam veteres Græcorum sapientes dixerunt, continuitatem intimæ actionis : seu perpetem quandam actum, & occultissimam animi motionem : absque obice vlllo, absq; item virium defatigatione : quam secretissime, in solo animæ sinu, sese congyrantem. A D V E. Aperi, quæso, quid stabilitatis ac permanentiæ, ab iugi illa, & indefatigabili animæ

animæ actione sit ipsi animæ tribuendum. D R Y. Vbi felicissimam huiusmodi actionem prisca autores in occulto animæ gremio reponere didicerūt, necesse est, ut per eam illico iugē asseuerent, perennemq; fore ipsius animæ substantiam, velut comitē eiusce dignissimæ & ignotæ actionis, & annexam illi in æuo. Nam nequit vsquam actio vlla in seipsa fulciri, per seq; subsistere, velut pendula in vacuo & inani collibrata. Cū sit operæpretiū omni actioni, velut cuidam accidenti addere solidum ac stabile comitis substantiæ fulcimentum. Et perituræ quidem actioni decet adiungere perituræ substantiæ hypodochen. Et iugē diuerso ac stabili actioni substantiam subdere iugem, stabilem, ac permanentem. A D V E. Aequam ergo vis fieri debere ambarum commensurationem ac stateram, ut omnis quidem substantia sit suæ dicenda actioni par: & actio identidem omnis suæ sit faciunda substantiæ cœua. D R Y. Eandem prorsus inter hæc duo staterā fieri iubeo. Adeo, ut indignum iudicem, & accidere præter naturæ seriem, alterum alteri deesse: aut aliud ab alio, saltem in durationis limite, & in linea permanentiæ transcendendi & exuperari. Alioqui si quis hæc dixerit, non fore æqua, nec paria: tum is quidem vel actionem, sine subiecto, & sine sede fulcientis substantiæ male per seipsam, nempe viduatam & inanem subsistere fateretur: vel aliquam quidem substantiam cessante omni ipsius actione, diceret inanem superesse & viduam: ut pote actu vacuam, & in mundo otiosam: nempe existentem quidem, & nihil agentem. A D V E. Ita prorsus res habet. Etenim cōtueor iam clariore radio, & velut sub dio, necessariam iam esse cōmensurationem istiusmodi duorum, scilicet substantiæ & actionis. Et faciundam, saltem in durationis limite, ambarum paritatē.

- D R Y. Seruanda vbiq; est æqualitas istius mensuræ, qua id caueas, ne cunctis in rebus alio quàm funiculo substantiæ metiaris, & potissimam illius actionem. Et funiculo quoque rationis viceversa substantiam, in qua hæc actio sedet, metiare. Eo inquam pacto, vt substantiæ fugaci, caducæ, & in solius meta temporis duranti, actionem des extemporaneam: Et æuiterno dones æuiternam. Et ediuerso, ab actionis qualitate augurium tibi desume, quale quidem, & cuiusmodi debeat substantiæ robur illi respondere. A D V E. Deprehendo iam, quorsum vela tui istius argumenti in altum explicueris. Vis enim, ab actione iugi, perenni, & interpolabili, quam Endelechiam vocas, emungere eam rationem, qua tandem confles, animæ substantiam, velut eiusce beatissimæ actionis dote locupletem, breues temporum metas præcellere. Eamq; velut etiam indefinitæ suæ actionis comitem futuram angelis in mansione & permanentia aui socialem, ac parem. D R Y. Nusquam crede, aliò peregrinandum tibi est: vt disquiras, quod aiunt, à Babylone, vel certè ab Antichthonum orbe, rationem immortalitatis animæ, quàm sola dos endelechiae, pro frontispicio & foribus animi vtrò eā disquirentibus offert. A D V E. In prouerbio vulgi est, frustra id fieri per plura, quod potest paucioribus absolui. Et incassum pergere quenquam aut Babylonem, aut Romam, vt ea ingenti sumptu sibi promeretur, quæ illi vel in domestici hortuli pomerio, vel vicino in agro sponte nascuntur. D R Y. Vt igitur rem, quæ exigis, breuibus sub verbis absoluā, vt ere hoc enthymemate vim ratiocinationis, & demonstrationis habente, Anima hominis iugi actione pollet: ergo & illius essentia peritura non est. Tuere quoq; teipsum istiusmodi breui syllogismo, velut fidei scuto, aduersum eos omnes, quos de animæ

animæ immortalitate anxios, penfiles, ac dubios offendes. Hic enim syllogismus imbellis non est, qui occultum rationis mucronem & clypeum præ se fert: docetq; hominis animam, nec vllum temporis senium, nec defectionem virium, nec suæ immortalis substantiæ exterminium visurâ.

A D V E. Esto quod ais, vt istiusmodi, quod iam confecisti, enthymemate ad nullos non dubios, securè & impunè vtiqueam. Attamen si mox primo congressu meum in me retorturi sunt gladium: quippe qui causabuntur, illum ad id fore inualidum, & acumine retusum, imbellemq;: vt tantam rem, & mihi metipsi, & illis consem. D R Y. Quam ob causam inualidû fore id, quod iam confeci enthymema, aduersarii contendunt? A D V E. Quia nihil vsquam in exhibitione ratiocinationum adsumi debere vniuersi cēscent, nisi id, quod illico vel per se, vel per emutuatam aliunde luminis faculam fuerit perspicuum & clarum. Alioqui si quid obscurum illis ante oculos adstiterit, mox aut id vertent in nauscam, fastidientq;, & aures auditioni eius occludent: aut certè illius rationem pro foribus dari ocysime deposcent: quæ adhibeat obscuræ dubiæq; rei suam facé, & necessarium lumen. D R Y. Dic igitur si quid in meo enthymemate inserui, quod tibi videatur obscurû, & subdubium: cuius lumen sit alicunde disquirendum. A D V E. Propositio, quam in eo primam adsumpsisti, dubia mihi & subobscura visa est: suiq; luminis indiga. Haftenus enim à nemine edidici, animâ rationalem, perenni actione pollere: ea scilicet, quam vocas endelechiam: vnicam quidem & præcipuam, vt ais, totius immortalitatis animarum causam. D R Y. Perpendo quid velis. Vis enim, vt prolixiore tecum sermone de endelechia, velut illustrissima animæ gemma congrediar: & cœptam verborum seriem ea de

re vltcrius prorogem. A D V E. Cùm enim iam præmiseris, quid sit endelechia : perge quæso ostendere, quo iure hæc in occultis animæ finibus sese abdiderit. Hoc enim ostenso fixum erit tuū enthymema, & nulla sui parte obscurū, aut dubium. Nam vbi docueris, hominis animam arcano endelechismi munere pollere: tum nihil ambiguum supererit mihi, in expetibili, ac desiderata animæ scientia, quin illico ad scientiam doctrinæ tuæ, qua animam à mortis facto, & filis Parcarum credam fore immunē, diciq; debere immortalem. D R Y. Efficiam quod petis, vt primam mei enthymematis propositionē vendicem è tenebris in lucē: & ex obscuro ponam eā sub dio. A D V E. hoc confecto negotio anchorā hinc vt voles, maturè soluemus: inq; litore sedētes vela plicabimus: aliò, quo libebit, diuerticulū istinc facturi. D R Y. Ingrediar ergo ocyus in ré. Dic, quæso: Nostine (quod Geometer docet) quid linea, & quo pacto illius genus sit in geminas species, rectā, & curuā diducendum? Quidve deinceps recta linea, & quid curua? quæ deniq; differentiæ ambarū? A D V E. Hæc omnia mathematicæ disciplinæ me ab ephebis edocuere. Sed rogo, quid istud modò prodest: & quorsum ad animam: vt arcanas illius dotes ab illis tā longinquis & impertinentibus mediis scire implorem? D R Y. Mathematicæ disciplinæ, quamquam diuersissimū ab anima scientiæ genus conflent: ad humanarū tamen, diuinarumq; rerū notitiā non medio-cre, nec dandū neglectui, gerunt momentū. Adeò, vt non minus de humanis, quàm diuinis de rebus hunc virū ritè philosophari posse negem, quem fefellerit, & orphanum liquerit insigne mathematicarū scientiarū præsidiū. A D V E. Demiror admodum, si id quod refers, ita re reuera se habet. D R Y. Quamobrem? A D V E. Quia nostra hac ætate
math

mathematicæ disciplinæ, velut exigui immò planè nullius,
 ad maiora adipiscenda momenti, à plurimis post tergum
 reiiciuntur: qui prorsus eas fastidiunt, & vili habent. D R Y.
 Non ignoro, quàm temerè, & quanta iuueniliū ingeniorū
 iactura, nonnullis nostræ ætatis hominibus mathematicæ
 disciplinæ sic viluerint, vt contemptui prorsus, & nihili eis
 sint: quas tamen longè amplius reuerita antiquorum au-
 torum solertia, miro quondam extulit præconio. Adeò vt
 ex illis ad altiora scandendi præclara sibi immania & con-
 genea aptæ scabellæ doctæ illæ mentes, vereq; sublimes,
 sternerent. A D V E. Audiuisse me, nonnunquā id memini
 quod & tenaci memoriæ demandavi: veterū scilicet auto-
 rum philosophiam, insigniore sui parte lectam è mathe-
 maticis floribus, in rem tandem arduam & ingentem, atq;
 vberè coaluisse. D R Y. Non incassum Pythagoram è nū-
 meris, Platonē è magnitudinibus omnia dudum cōflasse,
 cum fama, tum eorū scripta docent. Cæteri quoq; permul-
 ti, dum nil absq; numerorū & magnitudinū peritia sciri
 posse voluerunt: scalam, gradusue distinxerunt, quibus ab
 accidentibus, vti à signis, ad exemplarium & intelligibiliū
 rerum archetypum, nostra scanderet intelligentia. A D V E.
 Sinamus ergo nunc eos, quibus mathematicæ disciplinæ,
 per ignorantiam obsorduerunt. Ocyus enim omisis his,
 abs te audire gestio, quo pacto per lineam, & per linearū
 species, ad arcanam animæ endelechiam meum tandem
 sis euecturus ingenium. D R Y. Nónne rectam lineam finit
 Geometer à puncto ad punctū breuissimè protédi? A D V E.
 Inter enim suæ artis præcipua id ille sibimet adsumere so-
 let. D R Y. Quæso, an vspiam vidisti rectam lineam proten-
 di absq; geminorum punctorū dyade? A D V E. Nusquam.
 In vniū quippe puncti signo conflare video magnitudinē

& dimensionem prorsus nullam. D R Y. Nullam sanè. Propter eã enim causam fit, vt id, quod Arithmetici & Theologi per dyadem mysticè intelligi volunt: hoc ipsum Philosophi innui sibi velint per rectam lineam, quam vocant alteritatis, seu mutationis totius interuallum: per quod ab vno quopiam ente in aliud omnia quouismodo cõmeant alioue demigrant. Quemadmodũ per curuã lineam à contrarii expresse signi innuunt identitatẽ entiũ, vel in sua quidem sede stabiliũ, vel ab alteritate, ac diuisione omni, in seipsa remeatiũ. A D V E. Expone ocyus quid ex his conflaturus sis. D R Y. Per hæc signa intelligi volo substantiales actus, & primogenias omniũ formas, quas quidem instar quatuor elementorũ docti quaternario dispartiuntur, scilicet in actũ subsistendi, viuendi, sentiendi, & intelligendi. A quibus omnia, quæ nitida cæli concinnitate teguntur, sunt, viuunt, sentiunt, & intelligunt. A D V E. Qualiter per rectæ curuæq; lineæ vestigia primũ quidẽ eiusmodi actus agnoscam: vt exinde per eorũ notitiam de animi immortalitate certior fieri me contingat? D R Y. Nimirum speciosa diuini operis mirificentia in omni suæ creaturæ genere digna est ammiratione, & omni laude. Tres enim inferiores actus, scilicet essendi, viuendi & sentiendi, conflauit sapientia Dei in imo rectæ lineæ vestigio. Actũ autẽ hominis, quẽ præcipuo rationis dono illustrauit, cunctisq; præfecit, in linea parturiit reflexa & curua. A D V E. Vixdũ hæc capio. Obtusior enim sum ingenio. D R Y. Ignoras lineam curuam sicut recta formosiorẽ, ita & ea longè esse potiorẽ? A D V E. Minimè id ignoro: cùm sit alteritate potior identitas. D R Y. Ergo non abs re funiculo inferioris vestigii inferiores actus prometior. Ratio enim exactæ analogiæ id illico facere me iubet. Supremum autem ho-

minis

minis actum potissimum metiendum esse vestigio, ambigit, quod norim, doctus nemo. **A D V E.** Inferiores igitur actus quoties de illis sermo usquam ingruet, ob rectæ lineæ vestigium, dicendi erunt nomine recti. Ast eminentiorem rationis & intelligentiæ actum à curvæ lineæ similitudine vocabimus actum in se redeuntem, reciprocumue, & curvum. **D R Y.** His sanè nominibus erunt actus illi nō iniuria distinguendi. Cæterum, sicut rudem intelligentiam iuvat adminicularia ops sensibilibus organorum: ita & hebetudinem sensuum, non modicè iuvat oculare adminiculum figurarum. Quamobrem inutile non duxi, ut te obiter famigliari figurarū iuamine in exquisita veritatis retia compellam. **A D V E.** Non certè inuitus, sed vltro & sponte eo loci, instar ouium ad pascua, compellar: in quo sperem meo me tandem errore liberandum. Perge igitur utcumq; vis in tuam adurgere me sagenam: ut ocularium figurarum præsidio, nanciscar desideratæ & expetitæ rei scientiam. **D R Y.** Scribo exempli causa in planicie rectam lineam **A, B**: sitq; **A**, actus agēdi, è tribus inferioribus vnus, quem volueris: **B** autem sit iubeicta illi materies, qua absq; nullū sub cælis tibi persuadee subsistere actum. Dico **A**, actum quidem essendi, seu viuendi, seu sentiendi; nihil prorsus in se, id est in suapte simplici essentia, actionis habere. **A D V E.** Agere igitur poterit hic actus nihil, si in simplicitate suæ essentiæ actionem habet nullam. **D R Y.** Absit. Nolo enim hunc actū agere ideo posse nihil, & ideo ab omni actione marcescere. Aut enim hic actus non est, aut certè semper se mouet, agitq; non nihil. Sed quia omnis illius actio, quæ fit per interuallū rectæ lineæ **A, B**, in eius gremio non manet, sed excutitur illico ab **A** in **B**: ideo hunc indicaui in simplicitate suæ essentiæ actionem habere prorsus nullam:

eten

etenim deest illi facultas & virtus, suā in semetipso actionem retinendi. A D V E. Quò pergit igitur, & quò tendit illius actio, si in actu agente non manet? D R Y. Hæc simul atque prolata est, & è suo lapsa fonte, excurrit ab A, in B: idest, ab agente actu in materiā: & suscipitur, demoraturq; per tempus in B, idest, in gremio materiæ. Materia autem cum sit diuersæ substantiæ ab actu A, etiam abiungi ab illo se in tempore patietur: nec illi semper, velut fida, & socia actionis, comes adstabit. A D V E. Puncta igitur duo A & B, idest actus & potentia, seu linea tota A B, erunt forte vt quædam vnius rei naturalis substantia: velut aut lapis, aut arbor, aut quoduis animal. D R Y. Erunt vt ais, & substantiam prorsus conflabunt eandē. Verum quia temporum longinquitate fatiscens demorari actus A, in potentia B, sensim tandem vergit in occasum: ideo solutilis est substantia tota A B, & vel mortī, vel corruptioni obnoxia. Morti quidem dico, in his, quæ sunt animæ participia. Corruptioni verò, in his quæ sunt animæ expertia. Nā mors abiunctio quidem quædam est duorum haud tamē cuiuslibet formæ à materia, sed solius diductio animæ à corpore. Non enim ritè dixerit quisquam, lapidem aut aquam, quippe animæ expertem, mori: sed vetustate corrumpi. Corruptionis autem nomen vt nomine mortis latius est, ita & separatio cuiuslibet formæ à materia latior est morte, qua corpora exanimantur. A D V E. Sinamus modò inanimata seorsum entia, deq; his loquamur nunc solis, quæ in altiore gradu sunt: quæ ue vitalem ad minus animā sortita: contrariis vitæ, mortisq; vicissitudinibus aguntur. Non enim alii ludo nūc incumbimus, quàm vt potissimum animæ, id est humanæ mentis dinoscamus immortalitatem. Cuius quidē inuestigationi nostra hæc palestra

& int

& intentio felicem aleam prospera manu iecit. D R Y. Pro-
 bè: vt breuiore catadromo decurramus ac stadio. Etenim
 in sorte inanimatarum substantiarum, vti in lapidum ge-
 neribus, indecens prorsus est, & impertinenter admodum
 cadit mortis nomen: Hæ nempe, cum tandem deperunt,
 non vtiq; morte solui, aut emori, sed melius corrumpi, &
 aut situ, aut vetustate, vel putredine absumi dicuntur. Quæ
 verò animam habent, vti arbores, animalia, homines: li-
 quet ea per solam abiunctionem animarum, quam philo-
 sophi mortem dicunt, cotidie interire. Sicut enim non o-
 mnis materia, corpus illico est, nec omnis illico forma est
 anima: ita nec corruptionem protinus omnem appellare
 licet mortem. A D V E. Hæc prorsus ita habent. Sed iam
 videamus, à rectæ lineæ similitudine, in quibus rerum ge-
 neribus diductæ corporibus animæ, mox è medio dispe-
 reunt: nec est concessum illis, corpore exutis superstites
 fieri. Videamus etiam, in quo rerum genere mors minore
 vi pollet, vt pote quæ animam quanquam corporeis ne-
 xibus abiungit, veruntamen cum illam in nihilum extru-
 dendi, debilis sit, & impos, superstitem eam linquit. D R Y,
 Sine modo, atque omittite parumper lineam A. B. & scribe
 tibi eius loco lineam A. C. quippe ex literarum allusione,
 & paritate, melius & peramplius rei nostræ congruētē;
 & propiorem, significantiæ eorum entium, quæ ex animæ
 & corpore, naturali hymenæo coaluerunt. Sit quæ A ani-
 ma, C verò ob iniciantem literam sit corpus. Linea autem
 tota A. C, sit aut arbor, aut animal, aut homo. A D V E.
 Nihil ad me de sola hac immutatione literarum, quæ ni-
 hil in rei substantia sit varietatis allatura. Nam in officio
 docendi haud exigere docti solent. veritatem exemplorū.
 vt quæ non aliud redolent, quàm spontaneum hominis
 d arbitr

arbitrium, quòd eruditionis causa hæc vtcunq; apta & vtilia confingere signa consuevit, quæ oculis rudiorum bene profint. D R Y. Cum puncta A, & C, per quæ intelligo animam & corpus, sint dissimillimæ speciei: quanquam vnâ conflent substantiam: ideo concessum est morti, fragilem eorû soluere dyadé. Mortis enim manus filum & integritatem lineæ A C, perrumpens, sicut nexum nodumve totius substantiæ A C, facile rescindit, ac soluit: ita eam fore mortalem, mortisve obnoxia ostendit. Nihil enim césuero fore æternum, nil fixum & iuge, quod non fuerit prorsus verè & inseparabile vnum. Absit autem, vt aliquid sit verè & insolubile vnum, cuius concreuerit variis è rebus infirma substantiæ glebula: vt pote quæ stringit in se dissimilium substantiarum vinculum & nodum. A D V E. Nulli dubium est, solutile mortaleq; esse id omne vnum, quod ex nodo coaluit dissimilium substantiarum. D R Y. Vnico igitur & pari argumento, conficio & arborem & animal omne, necnon & hominem (quorum substantiæ ex dissimilibus rebus compactæ sunt, vt linea tota A C,) esse entia perfragilia, seu cotidianæ morti per separationem animæ à corpore obnoxia. Crede enim dissimilitudinè substantiæ, in his quæ morti obnoxia sunt, vnicam & solam adferre totius mortis causam. Ex qua sufficientissimum, mortalitatis constemus argumentum. Nunc verò omisissis parumper totis substâtiis morti obnoxiiis, inspectemns solas earum animas, videamusq; an hæc, vbi eas à corpore facta semouerunt, stent adhuc in esse. An verò hæc continuo intereant, & eouſque vanescant, vt redeant in non ens. A D V E. Idipsum est, quod tantopere audire, ac scire mihi hætenus cordi fuit. D R Y. De corporibus, quidnam hæc post animarum abiectionem patiantur, reor frustra protel

protelandum esse sermonem. Cùm nulli dubium sit, quod etiam oculus ostendit, hæc illico, vbi abiunctæ ab illis animæ disparuerunt, in interitum labi, inq; suos cineres à vermiculis erodentibus resolui: solæ auté animæ, quia visibiliû oculorum aciei non parent, posteaquam mors illas corporibus nudauit, an supersint incolumes, scrupum & controuersiam multis ingerunt. De quibus varios olim varia sensisse forte ab alio dudum audisti. **A D V E.** Audiui, & quidem multotiens. Attamen de singulis singulatim animabus, ne erga me nunc ore sobrius, aut parcius esto. Quin immo profer iam è largo tuæ sapientiæ thesauro ea quæ sint de his in pretio habenda, & memoratu digna. **D R Y.** Operæpretium non fuerit, vt de singulis singulatim non-nihil dicam: cùm in cunctis citra hominem substâtiis, lex vnica promulget, animas rationis expertes semel à corpore abiunctas, non seorsum manere, nec superstites posse fieri: sed mox relabi in nihilum. **A D V E.** Si vlla ratione edoceri id queat, ne modo eam supprime. Gestio enim eam audire, qua meo satis desiderio fiat. **D R Y.** Nostine, in plantarum & in supplicium animalium generibus animas fore indiscretas? id est, interioris totius numeri expertes? ideoq; eas nullam habere in seipsis agendi vim. Quandoquidem quicquid agunt & gignunt, id nequicquam intra se retentet, sed vasculo & crateri susceptricis materiæ, corporeisq; finibus illico demandent. **A D V E.** Expone, quæso, id paulo euidentius. **D R Y.** Resume ante oculos lineam totam rectam *A, c*: quam mox, velut intercurrète mortis gladio, infringe: eamq; totam in partes duas *A* & *c*, velut à violentis Parcarum manibus dissolue. Nónne corpus *c*, abiunctum ab anima *A*, mox ibit in escam vermium, & exinde in quisquilias puluerum & cinerum? **A D V E.** Ibit profectò

d 2 in ext

in exterminium: sed forte anima manebit, quanquam videri renuens, debiles oculorum aspectus, intuitusq; diffugiet. D R Y Nequaquam superstes illa erit, si fuerit hæc, aut arboris, aut animalis ratione carentis anima. Alioquin mundus rem aleret friuolâ, otiosam, inanem, nihilq; prorsus agentem: Quod, quidem & sanæ aures audire perhorrescunt: & insigne philosophorum vulgus id confitebitur nūquam. Ex doctorum enim turba nemo ocioso enti, seu rei nihil agenti locum in mundo concedere audet. A D V E. Quamobrem? D R Y. Quia nouit doctus quilibet, omnem mundi substantiam, tam benè, & eo quoque fine, institutâ fuisse à Deo, vt hanc in mundo posse subsistere sapiens ille notauerit, nisi propter aliquem usum, & vtilem quæpiam suæ actionis fructum. Vbi igitur à substantia quacunque; abstuleris commoditatem fructumve actionis: etiâ dicere aude, quoniam mox eiusmodi substantiam, velut cassam, immo & inter entium genera instar infructuosæ arboris officientem, solers, negotiosa, & plena officiorum mûdi aula respuit, excludit, ac detrudit in non ens. A D V E. Memini Virgilium de solertia apum cecinisse id carmen: Ignauum fucos, pecus à præsepibus arcent. Nōne istud præsentī proposito belle alludit? D R Y. Vtique. Nam & simile huic diui Pauli verbum iam transit in prouerbum vulgi: Qui non laborat, inquit, non manducet. Sicut enim hortolanus infructuosam arborē frustra terram occupantem non tolerat diuina & otiosa entia, nihilve agentia, solers mundi aula non suffert: quod & hoc carmine obiter explicui.

Quod frugi est nulli, quod agit nihil, & quod inane est,

Oscurum mundus pellit in exilium.

Etenim fœnus actionis in quolibet ente causam affert, &
omen

omen utilis permanentiæ. Ideoq; qui actionem succindit, tollit & illico rationē, occasionēve permanendi. *A D V E.* Si ergo perrupto totius lineæ *A C*, modo, residuum punctum *A*, per quod effingo aut arboris, aut bruti animantis animam, nonnihil in seipso agere sufficeret, idq; absque præsentia & adminiculo puncti *C*, per quod intelligo famulantem subiecti corporis officinam: tunc forte confiterere punctū *A*, esse quidem immortale, & subsistere etiam posse per seipsum absq; cōmoditate & ope puncti *C*. *D R Y.* Confiterer id haud dubiè, & quidem non iniuria: quia per superstitem eius arcanam & liberam actionem residua totius substantiæ pars, idest anima, instam in seipsa, atq; legitimam nancisceretur suæ immortalitatis & permanentiæ causam. Vt pote quæ licet abiuncta à puncto *C*, idest à patera, suæ actionis susceptrice, esset tamen nihilo secius in seipsa præpotens agendi: necnon pluribus adhuc rebus vsui & frugi. Et si vis, alia nunc tecum vtar similitudine, qua fortè evidentius id tibi, quod volo, negotii conflam. *A D V E.* Nihil audire me piget, aut mihi tædio est dummodo de his quæ scire me expedit certior aliquo pacto & instructior fiam. *D R Y.* Dic quæso. Oculus cū in speculo stāte è regione sui, se videt: nōne sub rectæ lineæ interuallo patrat hęc ipsius à seipso visio? *A D V E.* Necessariò id ita habet: cū stet pupilla oculi è regione & ex aduerso speculi: & inter opposita duo confletur vbiq; breuissima rectæ lineæ protensio. *D R Y.* Oculum rursus percontor, nunquid factum natūmve putas ad id potissimum officii, vt videat: & vt præ cæteris sua ipsius visione fruatur? *A D V E.* Arbirror nil delectabilius oculo accidere, quā imbuti lumine, visionisq; officium exercere, & quàm sua præsertim ipsius visione frui: cumq; ad id duntaxat im-

pendii reor factum & procreatum à Deo, vt seipsum videat. D R Y. Hic enim finis est, & auspiciū cuiuslibet oculi: non vt in tenebris stet, aut vt clausis palpebris assiduo obtorpeat somno: verū vt ad lucem cumprimis exurgat, variisq; rerum coloribus oblectetur: & potissime vt seipsum conspiciatur. A D V E. Sicut experimur, esse oculo omni iucundam & amabilem lucis inspectionem: ita & dubium non est, contrariam lucis priuationem, seu tenebras illi iniucūditatem afferre, & mœstitudinē. D R Y. Sed nunc quæso, imaginare, oculū vsque adeo esse imbecillū, & alienæ opis indigum, vt nusquam queat sua ipsius visione frui absq; assidua materialis speculi præsentia. dic iam mihi: faciesne, quæso, hunc oculum immortalem, & assiduitate suæ inspectionis felicem? A D V E. Hæreo anceps, quid respondendum sit mihi. D R Y. Temerè sanè, & perperam hunc oculum iudicaret quis immortalem, & sub semper aspectu gaudentem: inter quem, & nitidam astantis speculi glaciem, tantæ obiter intercurrent visibilibus impedimentorū causæ. A D V E. Quæ? D R Y. Aegrimonia cumprimis, & indispositio oculi: absentia item lucis: separatio quæque, seu contractio speculi: intercurrentia demum corporis opaci: hæc utiq; vel pauca, vel leuia exercendæ visionis impedimenta tibi videntur? A D V E. Nec pauca sanè, nec leuia sunt hæc obstacula, per quæ defracto videndi radio officium visionis intermittitur. D R Y. Omnia hæc, nōne sicut obsunt perenni cumprimis coporei oculi visioni: ita & subinde illius immortalitati officiant? A D V E. Obsunt sanè utriq;: idest, & visioni & perennitati oculi. Nam temerè & incassum dixerit quis, subsistere & esse hunc oculum, cui quidem neutiquam adstiterit iucundum & oblectabile suæ visionis officium. D R Y. Vis iam nosse,

quo

quo pacto hunc oculum facturum sum ex mortali immortalem, & ex caduco æternum? A D V E. Ad id rei festius & propensissimus auditor efficiar. D R Y. Semoue, quæso, ab oculis rectam parumper lineam, qua docui exercui forinsecam visionem: vel confice, si lubet, ex recta linea curuam: & per curuæ lineæ vestigium volue lucidam oculi speculam in seipsam, velut iâ ope, & obsequio materialis speculi, ut suæ visionis compos fiat, minime indigam: nōne iudicabis illico hunc oculum fieri sibi ipsi speculum, eumq; arcana & ininterpolabili sui ipsius visione, iugiter intra se posse frui: in qua tantulæ priorum, quæ nunc retuli, impedimentorum causæ non cadent, quæ iucundum visionis officium interpolent. A D V E. Cùm visio in omnibus sub rectæ lineæ prætensione ab vno in aliud excurrat, quo pacto hæc per curuam absoluetur lineam? D R Y. Præmissi iam apud te eius rei causam, cùm dixi, rectam quidem lineam esse diuisionis & alteritatis interuallum: atque ideo forinsecam oculi visionem non alii vlli signo, quàm soli rectæ lineæ, ritè committendam. A D V E. Vbi ergo, dempto sepositōve materialis speculi ministerio, ad arcanam & longè potiolem assurgimus oculi visionem, quam imaginor comprehendere intra eiusdem speculæ limitem: tunc iure commutanda erunt exemplaria visionū signa. D R Y. Commutanda profectò hæc erunt: eo quidem pacto, ut ego, qui prius rectæ lineæ vestigiis in altrinsecæ visionis explanatione usus apud te sum: iam reuolutis in curuā habenis, rectam lineam in speciem circuli commutem. In quo iudicemus, non diuersum à diuerso, nō aliud ab alio: sed idem ab eodem æternè conspici & apprehendi. A D V E. Arcana igitur oculi visio cunctis longe præcellit: utpote quæ cunctis ab offendiculis libera, oculi pupillā, se intra se videntem

tem

tem, nec ab officii sui actu fatigabilem, sic intra se conuoluit, vt comprobet eam velut perenni & infatigabili actione pollentem fore immortalem. D R Y. Nullo, quod norim, insigniore medio, quàm à visione intra se collecta, & impedimentorum nescia: ideoq; nusquam fatiscente, ostendi ac dinosci potest, ipsa se videntis oculi permanentia. Sed rursum, si vis, quippe alto adhuc iam sole, nec vicina vespere die, in aliam eius rei similitudinem, vtile diuerticulum hinc faciemus: quò quidem te scrupo omni, ac dubio liberem. A D V E. Altus adhuc sol, longe q; ab occasu consistens, nondum in nostra nos redire tecta compellit. Quamobrem eam similitudinem, quam promittis, ne silentio supprime. D R Y. Transibo igitur ocyus ab oculo: quem vel in seipso, vel certè in speculo confingo suæ fore visionis competentem, seruata analogiæ paritate: ad citharædum cithara audere scientem. Peto igitur nunc abs te, nonne, inquam, ipsa videndi facultas abdita est, & sita in oculo? A D V E. Est. D R Y. An tamen illam censeres exerceri in oculo? A D V E. Minime. D R Y. Vbi nam igitur? A D V E. In speculo, in quo sita est oculi species: speculum quippe fert oculi speciem, quam non videt. Oculus verò suam contuetur speciem, quam in se non habet. D R Y. Dic igitur eo pacto de musica artis peritia: hæc enim nequaquam sita est in cithara, sed sublimiore in loco degit, cum in mente lateat citharædi. Huius tamen artis lusum citharædus non per seipsum ciet, sed forinsecus manum adminiculo exercet: idq; non in arcana suæ mentis arce, sed visibiliter extra se, in organo opitulantis citharæ. A D V E. Ita prorsus hæc se habere iudico. D R Y. Si verò aut citharam: tu ipse confreris, quippe materialem, & perfragilem: aut abstuleris eius usum à citharædo: aut si à dilaxatione vel indispositione

tione

tione fidium ineptam imaginabere eam fieri, ad concitan-
 dam solitæ harmoniæ melodiam : peribitne, quæso, vane-
 scetq; à mente citharœdi egregia ars illa, qua pollet, iucun-
 dam concitandi harmoniam? **A D V E.** Nequaquam. Nam
 materialis citharæ amissio, & periclitatio, nullam menti ci-
 tharœdi vim infert. Nec ullius rei peritia, aut gnaritate,
 eam expoliât. In cuius quidem archiuo totius quæsitæ ar-
 tis integritas salua supererit: lusoriam tamen musicæ artis
 peritiam, concitatricem harmoniæ, & aurium oblectatio-
 ni inferuentem, forinsecus suspendet: eamq; tandiu inter-
 mitti coget, quandiu ablata citharæ commoditas citharœ-
 dum sua spe sefellerit. **D R Y.** Haud est igitur iugis, nec per-
 manens forinseca illa actio citharœdi, seu concitatio sua-
 uis harmoniæ, in exteriori & visibili cithara. **A D V E.** Quo
 pacto hanc ausim actionem dicere iugem, permanentēve,
 & immortalem : cui perinde, atque in altrinseca oculi vi-
 sione, tot offendicula obsunt : quæ eam suspendant, & in-
 termitti iubeant? **D R Y.** Sine iam, & seorsum emitte per-
 functorium materialis citharæ adminiculum: ac finge obi-
 ter, atq; imaginare artem citharizandi, quam dixisti in oc-
 culta citharœdi mente, etiam cithara pereunte, superesse
 saluam & incolumem: arcanam intra se, quam oculus non
 videt, gerere citharā, consubstantiali mentis: in qua qui-
 dem mens citharœdi gnara citharizandi (si quis saltem
 illi visibilem citharam abstulerit) concitet interiorem me-
 lodiam : rogo iam te, quod, qualēve de arcano istiusmodi
 citharœdi ludo, iudicium fers? An temporarium dicere li-
 cuerit hunc interiorem eius ludum? an verò perennem, &
 fatigationis atq; impedimenti nescium? **A D V E.** Dicerem
 secretissimam eiusmodi harmoniam à pulsu inuisibilis ci-
 tharæ in arcano solius mentis thalamo resonantem : lon-

ge supra tempus mansuram, & nec finem durationis habituram. Quippe ab omni obice, & impedimento materiæ longè liberrimam, & ideo nimirum immortalem. D R Y. Hoc ergo est, quod prius in analogia oculi confeci. Tunc enim oculum ex mortali immortalem asserui: eum ex al-
trinseca visione, plena offendiculorum, ad intraneam visionem, impedimentorum nesciam conscendi. Cùm etiam sagacissimum materialis speculi adminiculum, velut oculi parum fidele seposui, ac liqui. Et eius loco me verti ad intraneum & immaterialis speculi supplementum: quod ut longè fidelius, & ipsi oculo consubstantiale, intra illius speculam vestigandum censui. A D V E. In hac igitur secunda citharœdi analogia iubes eo modo esse faciendum, ut ex caduca & labili harmonia pari proportionem eleuari discas ad iugem melodiam, quam vel citharœdi mēs, vel abdita in illius mente musicæ artis idea: in immateriali & incorruptibili cithara conflet. D R Y. Nullam crede viam dinoscendæ præstantiorum entium immortalitati potiorem & familiariorem fore, eo calle, quem te docui: quo à diuersitate separabilium substantiarum discas eleuari, in vnius substantiæ intra se agentis fastigium. In qua dum firmissimum, & insolubile duorum vinculum offendes: ibi & ei utiq; actioni (quam tantopere disquirimus, nomine endelechiam, id est iugem eiusdem entis actionem) locum des. Et subinde eiusmodi ens immortale & æternum fore conclames. Cuius quidem substantiæ concessum est: tali actione à cunctis impedimentis libera, nec ulli fato obnoxia, intra sua frui ac potiri viscera. A D V E. Offundor hic rursus tenebris, recentiq; dubietate anxius sum, qua nimirum velut in aëra suspendor. D R Y. Vnde tibi recētis emergit dubietatis occasio? A D V E. Ob duo præsertim. D R Y. Quæ?

A D V E.

A D V E. Quia dixeris cumprimis, in identitate substantiæ constare firmissimum & insolubile duorum vinculum. Et exinde in eiusdem substantiæ visceribus reposueris eam actionem, quam vocas endelechiam, velut præcipuam & vnicam in cunctis iis, quæ mortem non timent, immortalitatis causam. Necdum enim capio, qualiter in identitate substantiæ stet duorum vinculum. Et quo etiam pacto in finibus eiusdem entis nesciis alteritatis sit vlla actio inferenda. Quandoquidem omnis actio, opinione saltem mea expleatur in munere, uti ad minus in dyade, & in extremitate quadam rerum duarum. D R Y. Falleris in re exigua, ô Aduena. Non sunt enim sibi inuicem tam aduersæ, aut contrariæ rationes monadis & numeri, ut ideo putes adscribendum piaculo, aut vlli incommodo, si in visceribus eiusdem substantiæ, atq; eius aut alteritate, aut diuisione, secretissimum inuisibilemque numerum abdidero: eamque ab occasione interioris numeri fecero capacem eius actionis, quam dixi endelechiam, actionum quidem omnium & motionum, ut secretissimam, ita & longe nobilissimam. Hæc est enim, cui soli intra immortalium entium viscera se abdenti docti dudum omnes insignem palmam dedere. Et per quam, in his entibus, quæ mori nesciunt, quibusve fugax tempus nullam vniendi metam & periodum ponit: qui rerum causas nouere rationem totius immortalitatis, & stabilis permanentiæ omen eliciuisse probantur. A D V E. Vis ergo, ut video, numerum aliquem abdi, ac recondi debere in monade: & inesse illi secretissimum aliquod cum discerniculum, tum vinculum, ad minus duorum. D R Y. Id certè volo, & fieri iubeo. Non enim aliòqui, dyadem numerorum primum à monade gigni, & exoriri potuisse, excogitare sufficimus: nisi hanc antea quouis mo-

do meditemur præfuisse in monade & minimo & in omni etiam fonte, & scaturigine quorumlibet: dic apud mentem, secretius præfuisse, ea omnia quæcunq; ab eo manasse vides, & emendicasse suam originem. Quemadmodum, lineam, quæ est euagatio quædam, & explicatio puncti, cogitamus in puncto præfuisse. Et mundum pariter exortum à Deo, quouis modo in illo præextitisse, priusquam in eo, quem cernimus visibili ornatu consisteret. A D V E. Ergo in thoro etiam summæ & æternæ deitatis nihil incommodi erit inferere endelechiam, perennemve ipsius motionem. D R Y. Immo id maximopere necessariū fuerit: de endelechia tamé summi Dei, vtpote æterna, & increata, quicquid loqueris in æternitate, hæc eadem de humanæ animæ iugi actione, quam dixi endelechiam, subsume & prosequere, tantum in æuo. A D V E. Cur in solius æui metro, de occulta animæ endelechia vis esse fermocinandum? D R Y. Quia æternitatis dignitatem non licet vlli adscribere creaturæ: hæc enim soli competit autori Deo: cui quidem vni sunt omnia in æternitatis lance tribuenda. A D V E. Aeternitas ergo solius est duratio Dei. D R Y. Est profectò æternitas soli diuinæ immensitati dedenda & cœquanda. Quæcunque enim entia sub Deo sunt, hæc initium quidē substantiæ habent. Sed eorum quibusdam posita est essendi meta, quibusdam minime. Finem siquidem habiturum non est omne, & solum, cui concessit Deus, secretissimū endelechiæ donum. Quæ verò eius muneris felicitate destituuntur, hæc interitura aliquando sunt. A D V E. An eadē sit causa immortalitatis angelorum, quæ & rationalium animarum? D R Y. Eadem prorsus. Actus enim angelicus cū ex ordine naturæ simplicior sit toto homine: vtpote, qui materiæ & corporis expers est: simplicitatem quidem habet.

habet, simplicitati rationalium animarum parem: adestq; illi præclarissimum illud donum endelechiæ: quæ cum illum & in seipsum & in Deum assidue congyret: non vſquam putes ob aliam certè causam eundem dici oportere immortalem. A D V E. Angelicum igitur actum, velut se in seipsum congyrantem, ideoq; iugiter agere potentem (& consimilem ei oculo, quem diximus iugi sui inspectione, & visione frui) censes fore immortalem. D R Y. Iam audisti, eadem prorsus lege, eademq; de causa, & pari argumento, humanam animam, & angelicum actum, velut sacræ ambos cōpotes endelechiæ, breues temporum metas transilire: & appensam à Deo in æuo fuisse amborum substantiam: vt pote, se iugi circulo in se colligentem, semperq; recentia virium incrementa ab exuberanti fonte immensæ deitatis innouantem: ideoq; nusquam in nihilum ituram. Hi sunt enim beati illi actus, de quibus scriptum est in libris quarundam reuelationum: Et assimilaberis angelis in cælo, qui non cessant inhiare creatori suo: & contemplationis vigore resiliere, ac fundi in suam originem. A D V E. Cur, obsecro, non idem de humanæ totius substantiæ integritate, vt & de angelica substantia iudicium fers. D R Y. Quatenus & quorsum id rogas? A D V E. Vt sciam, inquam, cur in humana substantia cōnubialem animæ corporisq; nodum facis immortalem. Sicuti & nunc angelicam totam substantiam, quia iugi contemplationis vigore in sua initia redeuntem dixisti, fore mortis ignaram, & extremæ diei nesciam. D R Y. Quia in dissimilitudine substantiæ nec sedet egregia dos endelechiæ: nec figitur in ea firmum & insolubile vinculum duorum. Atqui hominis totius globus aggestio quædam est, & fragile coniugium corporis & animæ, quæ sunt dissimilium substantiarum, quorum

e 3 quidem

quidē nodum nosti non esse stabilem, nec à mortis manu supremæue horæ fato liberum. Secus est de angelico actu: in quo quanquam discerniculum duorum, in quibus exercetur eius endelechia, non deest, dissimilitudo tamen substantiæ ibi prorsus abest, quæ illi interitum comminetur, supremamq; diem destinet. A D V E. Vbinā igitur, & in quo hominis thalamo abdis endelechiā, si in citima totius hominis substantia nolis illi sedem dari oportere? D R Y. Nequaquam inter animā & corpuseam abdiderim: sed in secretiore, & in uio animæ sinu, in quo iam locaui actionem animæ perennē. Amoueo enim ab simplicitate endelechiæ superfluam corporis appendicem: ut pote caducam, fragilem, mortalem: nec ipsi animæ pro organi vice iugiter adstare valentem: quemadmodum prius feci, cū ab oculo, quem finxi se semper videntem, amoui auxiliarem materialis speculi glaciem: quippe caducam, fragilem, nec perenni oculi visioni satis fidelem. A D V E. Dicendum igitur erit de corpore in endelechia animæ, sicut dictum est de speculo in iugi visione: deq; cithara ~~et~~ citharæ dum iugem harmoniam cōcitare volentē. D R Y. Par prorsus in vtrisq; analogia, exigit id fieri. Habet enim in sinu suo, suum anima intestinum numerum, ac discerniculum: Habet & in se sublime organum, ut corpore secretius, ita & longē eo fidelius: quod cū se abiungi ab illa non pariat: iustum est, ut in eo fidat anima, locetq; ibi suæ post obitum totius permanentiæ spem, & fidem secretissimæ endelechiæ sedem, per quam se palam profiteatur fore immortalem. A D V E. Pollet igitur in se anima ignoto quopiam organo, quod vocas fidele & arcanum: in quo illa suapte fungatur endelechia, quam interpolare queat prorsus nihil. D R Y. Id iam satis præmissi. Alioqui priua

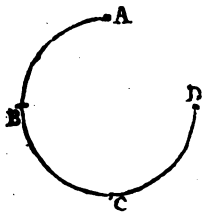
priuaretur fructu endelechiæ, quam in iis officiis, quibus anima corporis curam & prouidentiam gerit, locare debet nemo. A D V E. Quamobrem? D R Y. Quia corpore per mortem in cineres resoluta, pereuntibusq; vnà corporis organis, cessent mox, & interpolètur vniuersæ hæ actiones, quibus anima variis sensuum ostiis, ac fenestris pluribus extra se fit, labiturq; ab arce sua, dum vultum deorsum inflectēs in subiectam prospicit corporis appendicem. A D V E. In his itaque actionibus, quibus anima & vitam & sensum corpori impartitur, dedecet vllam sistere endelechiam. D R Y. dedecet prorsus: nam morte corpus ab animæ coniugio separante, nōne mox prisca corporeæ sensationis & vitæ officia cessare operæpretium est? Cum tamen supersit in inuiolabili animæ sinu saluum ac perlucidum doctæ meditationis officium: in cuius quidem vnus opulentia præsignem endelechiæ dotem reponendam fore totiens expressi. A D V E. Ergo per endelechiæ dignitatem animam nusquam extra se fit. D R Y. Nusquam. Sed nec eatenus in vrna corporis, neque in ipso mundi ambitu agit quicquam: verum suam in seipsam retorquens aciem, ibi secunda suæ sapientiæ castra figit: vbi mortis & diuisionis suæ vim nihil expauescit. Ac nisi etiam subuerer, sole iam labente in occasum, proluxiore sermone tibi forte incutere aut fastidium, aut somnum, ocularem quidem figuram hic tibi conscriberem, qua profectò agnosceres rem scitu dignam. A D V E. Quam? D R Y. E cunctis scilicet rerum artibus, quos sub cœlo locauit Deus, vnicam hominis animam, velut rationis & intelligentiæ participem, occulta sui congyratione dignum intra se implere circulum: in cuius solius ambitu locanda sit illius endelechia. A D V E. Age, quæso, ocyus eam, quam pollic

polliceris, conscribe figuram : sol enim nondum in occasum decliuus satis horarum, nobis ei negotio inhæréribus indulgebit. **D R Y.** Meministi ne, me sub ferè initio colloctionis istius nostræ distinxisse tibi quatuor substantiales actus: effendi, viuendi, sentiendi, & intelligendi: qui eorum omnium, quæ sub cælo sunt, bigeminos conficiunt gradus? **A D V E.** Memini utiq; sed quid iam de his expedit iterum semel emissum resumere sermonem? **D R Y.** Quia in his conficiam eâ tibi, quâ volo figurâ. Scribo enim iâ, vt breuior sim, vnicam duntaxat circuli portionem, seu quadrantem.

A, B: Hanc quidem, peto cui putas substantiali actui tribui debere? **A D V E.** Reor hanc simplicissimo & abiectissimo actui effendi fore tribuendam: & eorum identidem entium gradui, quæ aliud nihil in se habent, præter simplicitatem substantiæ. qua solum sunt, & qua inter communitatem entium degunt. **D R Y.** Hic gradus est simplicissimorum huius mundi entium: vt lapidum, & metallorû: quæ sicut in occultis terræ visceribus nascuntur, ita se planè gerunt velut præstantiorû entium fundaméta. **A D V E.** Solidissima etenim sunt hæc, maximeq; duriciei: quæ nimirum velut quasdam præstantiorum entiu hypotheses, sicut Deus præ cæteris procreauit, ita ea quoq; sustinédís aliorû motionibus, in imo mundi fundamento submisit. **D R Y.** Scribo subinde mediâ circuli portionem, **A, B, C:**

qua innui velim, tam secundum actum, qui est viuendi, quàm secundum entium gradum, idest vegetabiliû. **A D V E.** Gradus hic, ni fallor, in sua specie tripartitus est: nempe herbarum, fruticum, & arborum. **D R Y.** Est, vt vis, gradus ille aliquo pacto æmulus ternariæ dignitatis:

tatis: nempe in triplici entium genere consistens. Scribo deinde tertio loco, & circino quidem vno, tres eiusdem circuli portiones, seu quadrantes, A, B, C, D:



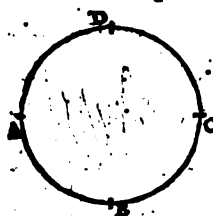
quibus tertium substantialem actum, idest sensum, eiusq; gradum pingo. A D V E. Gradus iste, quem tres eiusmodi portiones conflarunt, nonne animalium sensus participu generi respondebit? D R Y. Erit haud dubie

tertius hic gradus generi animalium par. Sicut enim metalla & lapides ob simplicissimæ participationem essentiae duntaxat sunt: ita & arbores sunt equidem, & viuunt. Animalia vero sunt, viuunt, & sentiunt. Sed iam hic subsiste parumper, priusquam & humanum, qui superest, actum, & hominum exinde gradum pingam. Percontabor vero interim abs te: Actus essendi, quem solo circuli quadrante signaui, suumne explet circulum, quò redeat in suam originem, quòve copulet initio finem? A D V E. Nequaquam, ut eius ad oculum figura docet, hunc in seipsum redire iudico. Nec enim explet circuli totius sui gyrum. D R Y.

Quo id indicio nosti? A D V E. Quia tres quidem portiones & arcuum quadrantes ad circuli totius integritatem palam ei defunt, tribusq; partibus vacuum est, ac dehiscens illius interuallum. D R Y. Longissimè enim ut cernis, distat illius finis ab suo initio: quantum inquam punctum B, summouetur à puncto A. Sed iam de actu vitæ responde an hic in suum redeat fontem, suamq; expleat vertiginem? A D V E. Eadem in isto, ut & in priore, militat ratio. Duo enim quadrantes, illius medio arcui, citra totius complementum defunt: quibus dehiscens, ac vacuus vitæ actus, in se redire, seq; apprehendere, & sine frui suo præpeditur. D R Y. Actus sentiendi, quem tertio arcu, A, B, C, D, pinxi,

f dic

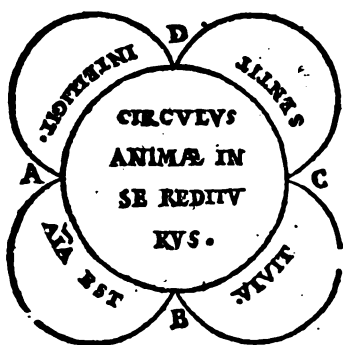
dic quæso, reditne etiam hic in seipsum, copulatq; initio & origini suæ finem? A D V E. Nondum & hunc in seipsum redire conspicio, quanquam minore prioribus dehiscat spatio: utpote qui duntaxat vno circuli quadrante vacuus sit, & à circuli totius integritate nō ampliore, quàm vnus portionis defectu minor. cæterisq; ideo inferioribus actibus hætenus præstantior. D R Y. Iam nunc expleo totius figuram & integritatem circuli quatuor portionibus A, B, C, D, A. per quā & actū & gradū hominis pingi velim.



A D V E. Cur in hac descriptione bis desumis punctum A, quod & vltimum nominas, & primum. D R Y. Ut eo pacto iudicem vnicum hominis actum & sui explere circuli gyrū, & peracto eo redire in seipsum, nihilq; prorsus illi deesse ad integrum sui complementū. A D V E. Ergo actus hic, aliquo pacto, & quaternario & quinario explebitur numero. D R Y. Ritè id infer: Quaternario quidem diuisibilibus portionū & arcuum, Quinario autem, seu penthade simplicium & indiuisibilibus punctorum. Nam absq; punctorum penthade intelligentia nostra nusquam apprehendere sufficit, quo pacto quicquam in suum redeat initium: nisi idem punctum, vti A, bis ore vno sit expressum: quod & principii, & finis vice fungatur. A D V E. Quid si conflaui ex his integritatem circuli comprehendi, in quadam enneade, utpote quam numeri duo quatuor & quinque gignunt. D R Y. Non abs re id subintuleris. Et nec sine causa, per celebrem Platonice enneadem, velut præclaris ac dignis refertam mysteriis, reuocare in memoriam licuerit. In eius enim quadratura Platonem philosophorum apicem vixisse: & in eius quoque funebri exitu à Parcis è medio sublatum fuisse referunt
hystor

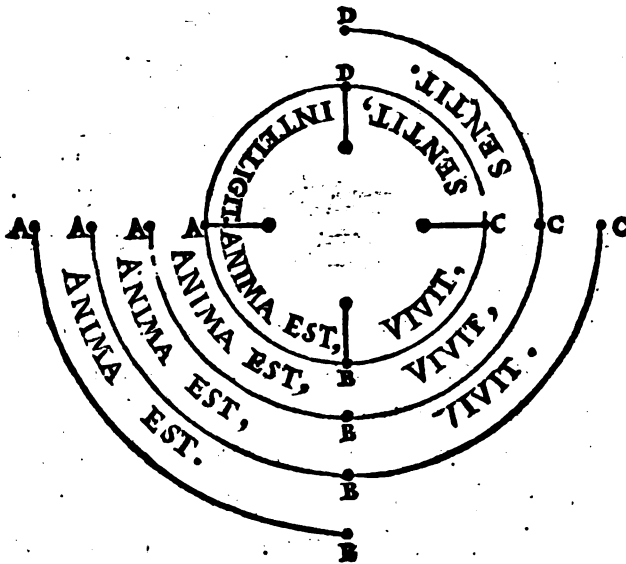
historiæ. Sed hæc, quia à præsentē negotio plusculum absint, & minus ei profint, ideo ad præsens omittam: ut de præcellenti humanæ animæ endelechia cœptum suo finī sermonem celerius adiungam. Rogo verò nunc te, in quonam totius eiusce circuli arcu, quo hominis obiter actum pinxi, putas locandam esse præclaram hominis endelechiam? A D V E. Superiorum iam actuum manifesto edoctus exemplo dicere audebo, hanc utiq; nequaquam in primo consistere arcu A, B: neq; item in secundo arcu B, C: nec deniq; in tertio C, D: Sed tantum in postremo arcu D, A: eam esse iure reponendam. D R Y. Ediffere parumper eius rei causam. A D V E. Quia in hoc solo arcu: perpendo & video: animam suam explere circulum, redireq; in seipsam, & copulare initio finē. D R Y. Quid in primo arcu A, B, censes animæ hominis condonandū? A D V E. Nil video aliud, illi fore tribuendum: præter ipsum esse simplex: consimile lapidibus, ac generibus metallorum. D R Y. Quid in secundo arcu B, C, exercet hominis anima? A D V E. Vitalem, ut coniecto, instar arborum exercet actionem. Quia cum sit dimidio arcu inanis & vacua, ideo in se per eiusmodi arcum non fit reciproca. D R Y. In tertio arcu C, D, quid putas, anima agit? A D V E. In citissimis sensuum hætenus organis ludit, quibus corporeæ appendici commixta etiam per prominentes corporis fenestellas exterioris mundi faciem exosculatur: eiq; congruitur. D R Y. Cur in hoc tertio arcu nondum ausis figere, & stabilire, ipsam animæ endelechiam? A D V E. Quia, ut edoctus ab te iam fui, in hoc arcu vacua adhuc anima est: quippe quæ unius spatii quadrantis dehiscens, nondum redit in seipsam, nec suum attingit finem, nec demum actionem obtinet in eo iugem, ac stabilem. D R Y. Plurimis insuper hæc-

nus impedimentis obnoxia ibi est anima, quæ illius actionem interpolent, separentq; eam tam à sui corporis exercitio, quàm etiam à iucundo mundi aspectu: in quo quidem per corporis euectionem temporariam obtinet mansionem. Sed nunc, cùm hominis anima inferiorum omnium animarum conglomeret in se vires, & nullam non exercere queat actionem: expende singillatim, quid in singulis totius eius circuli arcubus anima agat. quidve præcipuæ actionis ipsa moliatur. A D V B. Diuersis ibi & variis actibus, anima pollet: quibus quidem vel in corporis orbem exit, vel in suapte ipsius aluo secum ipsa colludit. In primo enim arcu A, B, dic animam subsistere, & esse: in secundo arcu B, C, eam dic viuere: in tertio C, D, hæc adiacentia sensuum organa mouet: in quarto deniq; arcu D, A. Hæc receptui ab omni corporis actu canes, & in propriorum larium adyta resiliens, suam ciet intelligentiam, per quam meditatione potitur assidua. In officio quippe meditationis, quæ fatigatione, seu sui interpolatione nesciat, diximus omnem animæ sapientiam, necnon & contemplationis dignitatem, & supereminentem endelechiæ dotem vnicam totius immortalitatis causam, fore reponendam,



D R Y. In his profecto bigeminis rerum gradibus dignū istud admiratione se offert, quo scilicet pacto sensim hominis anima, cum primis à gradu immobilium lapidum, exinde à statu arborum, tertio ab ordine animalium velut assidue adolescens, & ad maiora pedetentim scandens, consq; proficit, vt tandem euehatur vsq; in hominem. Hæc enim posteaquam in statum hominis

minis euecta est, suumq; , vt ita dicam, catorthoma, id est opus perfectum & virtute consummatum adepta : nulli deinceps inhiat rei alii , quàm vt arcanæ endelechiæ fruitione sibiipfi in suæ sedis intimitate aggratuletur. Quòd si in vna complecti vis figura omnes quos singillatim confeci arcus, & portiones circulorum: conflabis ex his eorum omnium, quæ sunt sub cœlis, aggregatam quandâ effigiē: dabisq; homini soli interiorē circulū: quo coniūctus vnde cunq; sibiipfi homo, nil in se vacui linquat: nullavē sui portione dehiscat: nihilq; deinceps, post inclytā sapiētiae dorē, & iucundum immortalitatis munus, adsequi concupiscat.



A D V B. Nunquid & aliis id pingi , & exprimi queat figuris? **D R Y.** Immo innumeris id licet. Sed iusta cohibendus est parsimonia earum modus , quippe in immensum excurrrens. Potes enim , si lubet , efficere id idem, sicut & antiqui fecisse memorantur , scilicet per serpentem, suam

f 3 mordic

mordicus caudam prehensantem : qua quidem effigie veteres arcanam hominis in se redeuntis endelechiam, velut apto & idoneo signo confinxerunt. Et pro suarum domorum foribus id pingi iusserunt. Potes & id rursus pedetentim efficere per lineam, per angulum, per triangulum, & per quadratum. A D V E. Qualiter per hæc id fiet?

D R Y. Id quidem facile factum est, si actui essendi simplicem dederis lineam : si actum vitæ pinxeris angulo : si sensum expresseris à specie trianguli : si supremam deum intelligentiam pinxeris lineis quatuor conficientibus quadratum. A D V E. Nimirum mathematicarum disciplinarum genera temere, & insigni diuinarum assurrectionum iactura quidam vtilium istiusmodi adminiculorum imperiti, habent neglectui : quæ tamen (ut præsentis periculo & experimento abunde agnosco) ingens menti, ad altiora assurgere volenti, afferunt emolumentum. Plurimisq; nos visibilium signorum adminiculis, ad celsiorum theoriarum apices manuducunt. D R Y.

Accidit mathematicis disciplinis nostro ævo, ab ignava quorundam imperitia, id quod interdum in lautioribus symposiis patrat stolidorum quorundam inaduertentia : qui posteaquam semesa, nudatæque carnibus ossa arrodere fastidiunt : ignari suauissimam in eorum tubullis latere medullam, protinus ea canibus abiiciunt. Sic in prædulcibus, & apprime succulentis mathematicorum axiomatum ossibus, errant nunc inertes plurimi : qui ea, vili & spreto habere non verentur : quia cum supra exile oculorum iudicium, sapiant prorsus nihil : ideo occultiores theorias, & arcana subtiliorum rerum, sensa aut rimari non sufficiunt, aut scrutari ea nolunt : nec vili habent iacturæ internum mentis palatum dulcedini latentis

tentis medullæ non admouere. A D V E. Merito ob id, dolens quidam carmine, quanquam rudi & agresti, talium virorum ignorantiam taxauit, cum dixit,

Ignorantia quantorum est sentina malorum!

D R Y. Parcendum carminis ruditati, modo id sit vtile, & consentaneum veritati. Nam per segnem eiusmodi ignorantie occasionem plurima tempore obsorduerunt, quæ tamen sint haud aspernanda, sed haberi in precio digna. Cæterum, ut etiam finem dicendi facturus, leui carmine, obiter tibi colludam:

Est opus hinc fessas aliò voluamus habenas.

Sol enim iam lapsus sub horizonta, & ad Antichthonas decliuus, instar militum castra soluentium sarcinulas recolligi, & vasa istic conclamari iubet. Vis ergo maturè labia silentio promam, supremumq; vale tibi dicam. A D V E. Iam sufficiens, & exuberans tui eloquii imber refrigerium mihi dedit. Eam etenim sitim, qua ab initio clangueram: idq; desiderii, quo erga laudatissimam animæ scientiam, nimio igne deferbueram, suapte aspergine prorsus sedauit, & extinxit. Opportunè iam cum voles hinc anchoram solue, nostroq; huic literario ludo finem pone. D R Y. Cum voles, literariæ istius palestræ præsto nobis aderit finis. Resume tamen parumper, priusquam hinc abscedamus, id enthymema, quod tibi ab initio præmissi, quo quidem non modo protegi ipse debeas, ac deffendi aduersum eos, qui de animæ immortalitate anxii, ac dubii sunt: quiq; ad inflectendam illius fidei ceruicem in ignorantie biuio non minus inhonestè, quam cum periculo salutis titubant. Et quod quoq; maius est: quo etiam te velut iam sapientem, & de exoptata animi immortalitate certiozem, deceat imperitiorum errori salub

saluberrimam adhibere medelam. ADVE. Cur nunc id à me resumì, & iterari iubes? DRY. Vt experiar, ne fortasse eius memoriam tibi excusserit prolixior noster sermo.

ADVE. Prolixior nostri sermonis series nusquã mihi confecti abs tè enthymematis obliuionem inculsit, quin id mihi adhuc sit præsto, stetq; proforibus labiorum. Ita enim tum subintulisti: Hominis, inquã, anima particeps est endelechiæ, polletq; in sua aluo iugi & perenni actione. Ergo & illam iudico fore immortalem, & in æuũ venturæ beatitudinis ituram. DRY. Fida nimis, ac tenacissima doces te pollere memoria: quæ id enthymema, quod semel ex ore meo illapsum tuis auribus insonuit, nullius obliuionis tenebris obfufcari, & erodi permisit.

ADVE. Nullumne nosti. hoc vno enthymemate validius, aut certius disquiri posse argumentum, quo conslet quis statum animæ perennem? DRY. Nullum, quod norim. Nullam quippe noui illustriorem animi gemmã præ dote inuisibilis endelechiæ: qua insignis Dei sapientia hominis animam præ cunctis excoluit, & mirificè adornauit: vt per eam, velut infatigabilem, & assiduè se mouentem, liceat animam tam insigni & iugi actione pollentem, asseuerare, & comprobare immortalem.

ADVE. Non mediocrium sum tibi gratiarum obnoxius. Immo verò omnia tibi mea iure debentur: qui cùm istuc animo ieiunus, esuriensve, & alto cordis serupo languens accesserim, iam incolumis, & vtriusq; liberatus inhaerentis morbi lue hinc abscessurus sim. Non igitur iniuria dicere possum cum Iacob patriarcha: In baculo inquam meo transiui Iordanem istum, & nunc cum duabus turmis regredior. Sic ego quidem à longinqua nominis tui fama auspicato illectus, impigrè egi: qui mox ad tua limina, vt eram animo inops, menteq; singultiens accessi: quem

quem foecūda tuæ doctrinæ opulentia lautè excepit, abundeq; ditauit: & omni animi anxietate liberauit. DRY. In prouerbio vulgi est, doctrinā interim plus prodesse, quā medicinam: quanto quidē intestinus animi languor qualicunq; corporis morbo sit exitialis. Hæc enim forinsecus adhibetur, & excutiendæ soli corporis ægrimonix consult, & vsu venit: illa autem animo prodest languido, & valitudinario. Atqui animo suæ ipsius dignitatis incōscio, ac ideo male se intrinsecus habente: quī fiet, vt obsequiosa corporis appendix se habeat omnino bene, & sit incolumis? A D V E. Huius quidem prouerbiū veritatem magistrarum experientia me nunc confiteri perurget. Nam cū iam de totius hominis commissura nunc mecum res bene ac feliciter agatur: priusquam hinc abeam, in extemporanei carminis modulamen pro impendenda tibi gratiarū actione iucundus me Musarum amor illexit. Audi igitur vt vale dicam me grāficatoria tibi lyra canentem.

*Dialogi de Anima immortalitate Finis. Editi Nouioduni
Anno domini Millefimo Quingentesimo Trigesimo,
Ter septima die Septembris.*

EPIGRAMMA, IN ANIMAE
immortalitatem.

*Res bene mecum agitur: caco ad tua limina veni
Corde: sed, vt video, doctus abibo demum.
Quā felix nimis est hæc ignorantia, lumen
Quæ petit! errorem non alet illa diu.
Cecus eram, ad lumen veni, lumenq; recepi:
Languēbam: acceſsi huc ocyus ad medicum.
Quā male tunc valui, quantis mea corda venenis*

g

Imbuer

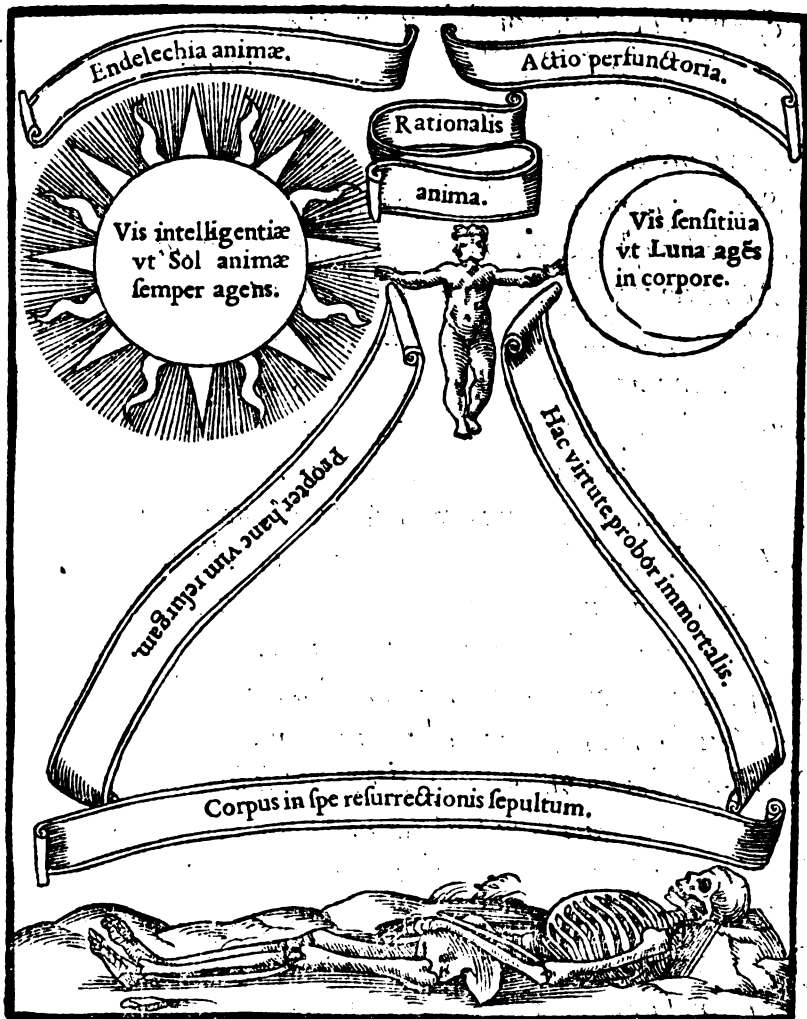
Imbuerant tenebrae mortis, & atra lues.
 Sæpe ego iumento maiorem me esse negavi,
 Cum similem fumo credidi habere animam.
 Dicebam: Nunc sum, cras non ero: quæ mihi spes est
 Vita? ob virtutem ut quid nimis excrucior?
 Vinam sicut equus, sicut quoque mulus: inertem
 Mandens atque bibens ipse colam genium.
 Post obitum de me quid erit? pars nulla superstes
 Ex me erit: ut corpus sic erit atque animus.
 Surge, voluptatem cole. Cras moriere, miselle.
 Corpus erit pulvis, mens tua fumus erit.
 Mande, bibe, & dormi: Cave maior spes tibi nulla est:
 Id satis est, ventrem si colis, & Venerem
 Incassum curis, cruciaris inanibus: & te
 Commaceras: letus sed magis viue, & oua.
 Extas nempe hodie: cras non eris. Ergo nec aut spes
 A virtute tibi est, aut timor à vitijs.
 Nam tibi viuenti bene præmia nulla dabuntur.
 Nec male si temet gesseris acta lues.
 Nec paradysus erit tibi, nec furialis erymnis:
 Sed nec supplicium, nec requies operum.
 Hic mihi sensus erat prius, hæc dementia inhæsit
 Cordibus ante meis, qua modo liber eo.
 O benè quàm factum est! infelicissimus error
 Sit procul: hinc abiit nox, redeunte die.
 Ergo ô doctrinae speculum, verumque columen,
 Iam tua lætus ouans limina linquo, Vale.
 De morte non metuenda, carmen.
 Mors olim nimis extimui tua praelia: sed nunc
 Sunt aduersum te pharmaca multa mihi
 Te modò nil timeo: tua quid mihi tela nocebunt?

Esto

Esto necent corpus, non fodient animum.
 Tu me hominem fodies, soluens à corpore mentem:
 Sed quid id est? patiar mente animoq; nihil.
 Si tibi vis maior nulla est, quàm corporis artus
 Soluere : te merito negligo, nec metuo.
 Dic, quis hic est, qui te timeat, nisi bestia? & is cui
 Mens tenebrosa, sui nil meminisse queat?
 Sunt fateor gemina vires tibi : totus homo vna
 Soluitur : at reliqua corporis arca perit.
 Exuar ense tuo feriente cadauere carnis:
 Et priuata animo mox caro puluis erit.
 Corbo hominem perimis : verme & putredine corpus
 Destruis : hæc duo sunt, quæ potes, haud aliud.
 Tanta ego confiteor, nec plura operaberis in me:
 Integra & incolumi mente superstes ero.
 Non soluent tua tela animum : nam firmior omni
 Materia nexu est, nec cadet in nihilum.
 Emigrare iubes animam : qua absente resoluis
 In tenues atomos illius hospitium.
 Hæc duo tela igitur nihil ad me : nec metuam te:
 Viribus est animus maior utrisq; tuis.
 Corporis vna Deo tandem instaurante resurget,
 Et simul exurget totius arca hominis.
 Totius arca hominis, qualis fuit antè, resurget.
 Parte in utraq; sui, restituyente Deo.
 Quicquid ego ante fui, rursus hoc ero, cuncta resumam,
 Quæq; habui : spes hæc corde reposita meo est.
 Pende tuas vires, quid agent, mors rem nisi inanem:
 Fruolus en gladius stabit uterq; tuus.
 Ergo Deo immensas grates ago : qui mihi vitam,
 Quam nequeat tristis soluere Parca, dedit.

F I N I S.

g 2



*Me, peregrine, uides animam, quam Parca solutam
Corpore non ideo perdidit in nihilum.*

*Polleo nam geminis uirtutibus : una agit in se,
At reliqua in cunctis indiga corporis est.*

*Per uim præcipuam probor immortalis : ut in me
Corporis absque manu semper agens aliquid,
Sed surrecturam dic me uirtute secunda:*

Cui, ne obtorpescat, restituenda caro.

*Nam caro, quæ puluis, nervos, cutem, & ossa resumet,
Et stabili illius sistar in hospitio.*

33

D E R E S V R. R E C T I O. N E



L I B E R A D L E- C T O R E M.

Quid doceam, Lector : quid mentibus ipse propinem:

Ad calcem cum me legeris, ipse scies.

Ne timeas obolo tenui euacuare crumenam,

Exiguus nusquam sumptus inanis erit.

Pro tenui impensa mea lectio multa refundet:

Ergo me nummis, nil tibi parcus, eme.

Ipse diu colui auctoris suggrundia : dedor

Publica propter te in compita, subq^{ue} dio.

Si propter te igitur fio communis ad omnes,

De torrente meo labra, animumq^{ue} riges.

Te siquidem surrecturum post fata, docebo:

Et quia mors posthac nulla futura tibi.

Digna equidem scitu sunt plurima : sed tamen vnum id,

Quod pando, & doceo, scire nihil melius.

g 3

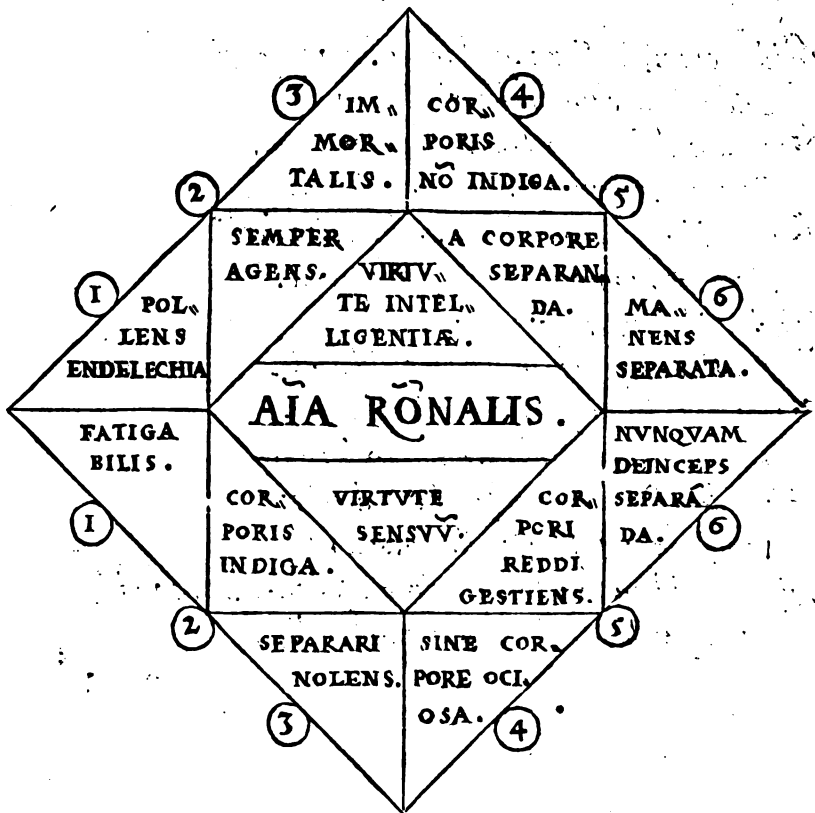
— PROLOGUS —

— LIBER PRIMUS —

*Figura, qua geminas rationalium ani-
marum vires, earumq; pro-
prietates, & actus
apte distin-
guit.*

*

Primæ & potissimæ rationalium animarum vires,
nunquam suum actum intermittentes.



Secundæ rationalium animarum vires, corporis ab-
iunctione suos actus interpolantes.

CAROL

CAROLI BOVIL- LI SAMAROBRINI PRIMVS DE RESVR- RECTIONE DIALOGVS.

*Interlocutoribus Pharisæo,
Sadduceo, & Phi-
losopho.*

ARGVMENTVM.



BSOLVERAM die quadam, fuc-
cinctum de Animæ immortalitate
dialogum: in quo inter Dryidam,
sapientem Gallum, & Aduenam,
vndecûq; peregrinû, ocioso alio-
qui calamo, domi mecum diebus
aliquot colluseram. Misi in eo re-
cte in dexteram nauigii: nec ope-
ram fefelli, qui pinguem desideratorum piscium piscatu-
ram feci. Et quanquam non illico, multos in meam sage-
nam connexerim, attamen vnum perquam insigné com-
prehendi: qualem quidem Petrus, domino iubente, & pi-
scationi eius adstipulante, è mari hausit. Talem utiq; pi-
scem leui hamo apprehendi, in cuius aperto ore inueni
quæsitum, ac diu desideratum argenti staterem, quem
exactori didrachmâ postulanti, id est amico me ad istud
operis instiganti exoluerem. Inueni enim tandem disqui-
situm diu humanæ mentis endelechismum: qui mihi id
argum

argumenti, id' ve perlucide rationis contexuit, quæ nullam rationali animæ supremam numeraret poneretq; dié. Immo verò quæ nos certiores efficeret, hominis animam, velut mundo prædominantem, & (quod multo insignius) summi quoque Dei effigie felicem, à fato Parcarum eximendam: idest à pauore & formidine mortis fore liberam & prorsus immunem. Eo igitur perfecto opere, cogitanti rursum mihi, cui demû literario ludo incumberé: quid' ve noui (vt indies consueui) operis molirer: ne inanes ac vacuas à me diei horas elabi sinerem. Adfuit mox vicina ac pruriens occasio, vt de etiam futura hominis resurrectione parem dialogum conscriberem. Nam quia corporis instaurationem, & rediuiuam illius cum anima vnionem (quæ est expectata hominis resurrectio) liquet annexam & alligatam fore animæ immortalitati, & hanc insuper esse primogeniam & innatam hominis dotem: illam verò, vt paulo magis exoticam, & peregrinam, ita sanè plus dubiâ, & subobscurioris fidei: hinc de vtriusq; dotis beneficio dicere, vnicam prorsus me impensurum sitientibus ingeniis operam indicaui. Et quanquam dudum complusculi in præclara animæ Scientia multifariam oberrasse traduntur: qui aut inficias iere, aut nulla ratione, sibiipfis persuadere valuerunt, hominis animam cæteris esse permanentiorem: nempe immortalem, & supremæ nesciâ diei. Attamen longe sanè amplior & exitialis increbruit pestilens error plurimorum, & quidem secundum homines, sapientum: qui in ipsa prorsus admiranda & penè incredibili corporum instauratione: & subinde in diuinitus promisso & expectato venturæ resurrectionis beneficio, sinistra, ac deuia animi aurigatione errasse memorantur. Causa quidè erroris illis fuit, quòd cùm in futura immortalium

talium animarum beatitudine fragilem corporis urnam potius officere, & obesse rerentur, quàm vllum animabus in portum felicitatis euectis, præstare præteritæ peregrinationis obsequium. Hinc sinistra illis conflata est opinio, quæ aut nunquam, aut frustra faciendam à Deo semel solutam animarum & corporum unionem, illis ipsis facile persuasit. Quapropter nec irritus, nec suæ mercedis indignus, noster erit labor: qui ut huic animarum vlcerei medeatur, chartas leni calami ligone sulcabit. Et quia introducendæ sunt in hunc iterarum ludum personæ ad minus duæ, quas inter in mutua colloquutionis vicissitudine conveniat, quid sit tandem de promissa diuinitus corporum resurrectione sentiendū: has obiter emutabimus ab antiquissima gente Hebræorum. In ea siquidem didicimus, non mediocres quondam cinxisse lites, iurgia, & controuersias Phariseorum & Sadducæorum. Illorum quidem, qui mortuorum resurrectioni festinè applaudebant eamq; & corde crederent, & ore confiterentur. Istorum verò, qui prorsus eam à se exploderent, & corpora nusquam rediitura fore admitterent. Post verò leuia hominum præludia rursus eundem sub philosophi nomine personam summittimus, quæ excogitato quolibetq; philosophicæ rationis medio id illis mysteriū conficiat, quod ipsi ex legis suæ testimonio, & ex patrum suorum vel prophetarum autoritate, sicut cum primis, aurescens audierunt, ita & corde crediderunt. Tandem ubi philosophus Phariseo & Sadducæo exoptatam venturæ resurrectionis rationem dignè exoluerit: vespertino ingruente diluculo, singuli singulis valedicent, & velut votorum suorum, ac desideriorum compotes, in sua tecta hilares abscedent.

h

A Phas

A Phariseo: collocutionis exordium.

PHARISAEVS.



CONSPICOR ante ianuam, prætereuntem virum, è gente quidem, vt habitus indicio est, nostra. Atque è pacto, ac foedere legitime circumcisionis, qua Deus electum ab initio Abraæ semen à circumuicinis gentiû nationibus visibili carnis signo, olim secerni voluit. Egre-
diar ocyus foras, & iuxta beneuolum fratrum morem salute illi impertita, sciscitabor ex eo, quid causæ huc illum egerit: unde quoq; veniat: & quo equidem loci tam len-
to passu gradiens, inambulet: & præsertim, quid mœsti-
tudinis illum intus exeruciet. Vt qui mihi corde non ad-
modum hilari, sed submœstiore vultu, rugatq; frontis
cuticula prominet. Sicut enim, iuxta eloquium, In vultu
sapientis, lucet sapientia: ita & facies viri, quouis casu con-
flictati, lurida mœroris, ac tristitiæ signa demissis subcili-
ciis ostendit. Adoriar igitur his verbis illum. Saluus sis ô
bone vir, Abraæ mecum fili. S A D D. V C A B V S. Et tu qui-
dem reciproca salute, salueris, ô etiam Abraæ inclyta pro-
genies, diuinarumq; mecum promissionû & benediction-
um coheres. P H A R. Vnde quaeso, & quo loci, istac insue-
tum tibi iter? S A D D. E synagoga maiorum venio: eoq;
proficiscor, vt in proverbio est,

Quæ fortuna vocat: vel, quo me incerta voluntas

Protrahit, et mœrens pectoris anxietas.

P H A R. Mœsti quidem viri publicum affers signum: &
indicium pectoris, aut certe secum male habentis, aut in-
teriore aliqua nube, ac perturbatione obfuscati, prorsusq;
ab animi sui arce collapsi. Non alia, quaeso, de causa vi-
quam

quam pergis, quàm vel illiciente anxio sinistrae alicuius fortunæ stimulo: vel ab incerta vagæ & incompressæ voluntatis alea. Proinde tui etiam vultus pallor: lurida indubitatae moestitudinis signa, in oculis saltem meis, præ se fert. S A D D. Et si quidem submoestiore animo sum, Ludam tamen obiter hoc perfunctorio carmine tecum.

Nimirum color in facie qui prominet, index

Est animi, secum non bene compositi.

P H A R. Rite istud tibi carmen alludit, tuoq; colore te pingit. Quæcunq; enim in occulto cordis sinu latent, hæc illico in fronte parent: in oculis quoq; necnon in gestu faciei forinfecus pellucet. S A D D. Et quidem, ut rite prior iudicasti, haud sat bene, mei compos animi sum: nec omnino, ut alioqui consuevi, læto & hilari cilicio. P H A R. Dic igitur quænam in tuo ventre sedet causa moestitæ. Et ne à me (si vel medicum me ægro, vel certe chortaulam moerenti spondero) non innoxium vulnus diutius absconde. Operam enim meam iam ultro omnem tibi polliceor: ut à te, tua lancinantem præcordia, spinam istius moestitudinis euellam: omnemq; ex teipso causam moeroris discutiam. S A D D. Spinæ, & sentes, prætereuntibus publica via: ouibus infestæ, floccos lanæ à vellere earum laniant. Nihilo tamen secius oues illæsa cute, cum aliquanta suorum vellerum iactura, prætereunt incolumes. Mihi verò istac iter facienti secus accidit. Altius enim cute, ac tenui vellere, ab intestino animi ulcere dilanciaor. Profundior enim longè est, quàm credas, conceptæ moestitudinis occasio: quæ frontis cuticulam, alioqui nitentem, mihi senilibus rugis contraxerit, & cilia summisserit in imum. P H A R. Ne ergo amodo differ id mali aperire: quod sicut latebris auctius fit, & inualescit: si venerit in lucem,

h 2 suum

suum minuet illico stimulum, amittetq; priscum nocendi vigorem. S A D D. Quanquam id mali, quo nunc angor, occulere, nec reterege vlli statueram: quia tamen id iubes, & futurum quoq; agro te medicum spondes: protinus, quis me mordeat coluber, aperiā. P H A R. Vt enim carmine tecum ludam,

Occulto nemoquit morbo ferre medelam.

Vbi igitur tuus mihi morbus innotuerit, spes medicaminis praesto aderit. S A D D. Nuper, vt iam praedixi, in publicam nostrae gentis synagogam de more aliorum me contuli: in qua inter nostrae gentis primores, & sacerdotum principes, varias de Resurrectione mortuorum altercationes tristibus auribus exaudiui. Quae quidem sensum, vsque adeo meum euerterunt: vt me propemodum in cuiusdam desperationis Barathrum coniecerint. P H A R. Rem in medium affers non mediocrem nec tenui; aut leui dignam conflictu: imò sedentariis animis, ac longo domesticae quietis ocio discutiendam, spem scilicet resurrectionis mortuorum. In huius enim fide, ac scientia pluri mi quondam, & quidem etiam è doctorum gregibus, naufragium perpessi sunt: qui teneram suae mentis nauiculam in caecos ignorantiae scopulos, stolide impegerunt. S A D D. Sicut ab aurigarum solertia saepenumero fieri experimur, dum leuibus scuticarum ictibus inanes auras euerberant, vt eo pacto segniores equos, licet non verberare & plagis conflictent, sono tamen tenui castigant. Ita sane accidit in synagoga, cui nunc interfui. Varius enim & insolens mutuo altercantium clamor aërem coram me flagro cecidit, vt auras euerberauit. Nihilq; egit aliud, saltem apud me quam quod posteaquam meas aures aliquandiu bombis inanius obtudit: etiam mihi altum animi stuporem & heb

& hebetudinem mentis incussit. Deq; rei veritatē, sic anxium me reddidit, vt inter sentes & pungentes aculeos tristitium opinionum me prorsus anxium, & ancipitem liquerit. PHARR. Haud, vt video, illegitimam rem redolet, nec parui habendam, tuæ moestitudinis occasio. SADD. Hæc enim est, propter quam (quasi à noxia ecstasi extra me factus sim) vecordis de more viri pergo quidem nunc vagus quò nescio: vel vt carmine ludam.

Quo mea me saltem trahit, infatuata voluntas.

PHARR. Agnosco iam abunde, quid mali te intus discruciet: quisque cordis moeror frontem tibi reddiderit, solito occurso tristiores, rugisq; deformem. Sed dic quæso, ac palam ediffere, quidnam vtriq; parti istiusmodi altercantium tandem conuenerit boni. Et quid de inclyta illa & plausibili spe resurrectionis mortuorum in communi illa sessione sensere. An, inquam, in vnus tandem confluxerint sententiæ ritulum tanta dissidentium partium iurgia? an verò reuoluta sint in diuisionis biuium: vt propterea tuas (vt quæreris) aures non tam illexerint, quam à nimia & confusa clamoris insolentia eas obtuderint? SADD. Vix quid ad hæc respondeam, extorquere à me ipse queo. PHARR. Dic tamen istud vnum, an discordibus adhuc animis disceptatio eorum infructuosa & inani fine clausa siluerit. Et si in eandem forte vrnam ierint coniecti ab vniuersis sententiarum lapilli. Et in quo tandem fittore fixerit tantorum altercatio optimæ spei anchoram. An scilicet dexteriori melliori; parti dederint palmam. An verò in deteriore partem prolapsi sint, qui sibi malè persuasa, resurrectionem mortuorum respuat, ac prorsus neget. SADD. Vbi animaduerti, ab infestis litigantium clamoribus nil boni mihi conferri, immo verò

me auribus prorsus obtundi. Necnon ab emergentium vndecunq; tristium opinionû sylua nitidam alioqui meæ mentis aciem, tenebris offundi: meque etiam, quoquopactò extra me fieri: pertæsus asyllum Synagogæ illius (velut fornicis iurgiorum, potiusquam sapidæ doctrinæ exhibitricis) foras egressus, eam deserui. Et meæ me voluntati, in peregre dedi. PHAR. Ergo in quam partem ierint obstrepera illæ, atq; insolètes, litigantium cōtrouersiæ: in meliorem ne, an in deteriore exploratum tibi non est. S A D. Non profecto: Nam quia amaro nimis eram animo: non multas ibidem horas, transigere volui. Quamobrem de re, in qua litigantes illi, dentibus dentes collidebant, & mutua incassum labia præmordebant: finem exitumque præstolari nolui. PHAR. Nil aliud modo, de re tanta, ex te, certius agnoscere valuerò? Quidnam enim ibi actum sit: quibûsue lapillis, sua singuli vota distinxerint: Candidis ne, an nigris: magnopere, id ex ore tuo, audire desidero. S A D D. Vnum quiddam, meæ quidem memoriæ archiuo, alius inhæsit: cuius hætenus memini. PHAR. Dic ergo id ocyus, vt audiam. S A D D. Meæ quidem partibus & factionis homines: hanc tandem iectere aleam: quâ nullam mortuis, resumendæ in posterum carnis spem, linquerent. Nullamve futuram mortuorum resurrectionem proteruo potius, quàm sagaci ore defenderent. PHAR. An etiam à Phariseis, consentanea in publicum, iacta sit alea? S A D D. Minime. Nam Phariseorum turma, ex aduerso occurrens & candidum diuersæ opinionis calculum excutiens meliorem nobis dedit spem. Asseuerans quidem futuram nonnunquam, iuxta dei promissa resurrectionem mortuorum. PHAR. Cum sis, vt facile, tuis ex verbis agnoscò, è Sadduceorum hæresi, miror quâ ab eis, ea in re dis-

sentire

sentire audes! S A D D. E Sadducæorum quidem, quod ais, gente sum: attamen nullus me paterni sanguinis affectus in compedibus ignorantiae remorabitur ut ideo nolim ferule sanioris doctrinæ blandas illico manus subdere. Et iustam synceræ veritati palmam conferre. P H A R. Temerarium est, & ingentis stultitiæ signum, quempiam usque adeo addictum esse sui sanguinis & generis hæresi, ut ideo vel agnitæ veritati terga det, vel subdi suauissimo illius iugo recuset. S A D D. Etiam id longe præstantius, & pluris est apud me: ut scia scilicet discipulus veritatis potius quam æmulus, & affecta paternæ opinionis: ubi saltem hanc ab orbita ac tramite veritatis didicero ire obliquam, ac deuiam. P H A R. Prodesse quit nihil, immò verò fallax est, generis natiuitatisq; gloria: quæ male consulit animarum salutem. S A D D. Mihi quidem, sicuti iam audisti, ut nectare veritatis imbuar, & implicantibus falsitatis nexibus, ocyus absoluar, stolidus paternæ cognationis affectus vili prorsus erit, nec oberit quicquam. Exuam enim ocyus, vetus illud fermentum: nec à noxia paterni generis farina diu mihi patiar illudi. P H A R. Prudentis consilii est, nol le infido obstinatae voluntatis clypeo aduersum veritatem contendere: & pro vili generis affectu calcitrare in stimulum. S A D D. Absit ut ea in re, quam norim, frugi mihi futuram, vel puncto quidem aduersum te contendam: nec adsumam mihi in clypeum hanc veterem & obsoletam patrum nostrorum parcemiam: Propitius, inquam, sit mihi Deus, Non est mihi utile, relinquere aut mores, aut legem patrum meorum. P H A R. Probè egeris. Hæc enim quondam sic in nobis viguit, ut hætenus ad salutem plurimis obfuerit. S A D D. Quibus? P H A R. His sanè pernociuit, quos stolido, & inani solius paterni sanguinis funiculo de puerorum

rorum more inuiscatos , ad meliora resipiscere inhibuit. Nam & à fructu veritatis eos abiunxit : & in scyppis ac compedibus falsitatis illigauit. S A D D. Cæterum vt ad rem veniamus : dic, oro te, id vnum : cur præmonueris me nequaquam inniti debere præmissæ illi patrum nostrorum parcemiæ. P H A R. Id quidem ideo ab occasione commouui : quia intellexi te natum è Sadducæorum hæresi ; quæ de veteri patrum consuetudine male suasa, & friuolo carnis amore illigata, summittere renuit aures veritati. S A D. Quid oro te veri , quidve quod vsui sit ad salutem , gens nostra audire fastidit , & renuit audire ? P H A R. Iam ea de re tecum sermonem præmisi : qui resurrectionem mortuorû tuæ genti sine causa fore inuisam, immò quasi perosam conducit : quæ tamen toti nostræ genti, diuino ore repromissa, cœlitus insonuit. S A D D. Nondum de illius facta à Deo repromissione certior, & bene animo compos euasi. P H A R. Veteres totius nostræ gentis prophetæ à Deo illustrati, & per eorum ora Deo ipso loquente futuram eam pronunciarunt. Quanquam illius quidem metam, ac periodum, velut agnitam soli Deo, nusquam retegere ausi sint. Quippe cuius momentum, Deus in sua solius potestate referuans, neq; ipsis quidem etiam angelis patefacere voluerit. S A D D. Hæc dum à nemine tam exacte edidici. P H A R. Quid ergo iuuat tuæ gentis homines, nolle boni sibi consulere : immò adurgenti obsistere stimulo, & hæc omnis prophetiæ denuntiationi nolle procliuem summittere, ceruicem ? S A D D. Attamen venturæ resurrectionis promissio nil triste canit, nihilue incommodi docitum & bonæ indolis hominum auribus infert. P H A R. Imò verò festiua ac plausibilis eius auditio : proborum virorum aures iucunda tanti, & penè incredibilis boni pollicitatione,

tionem, mirum in modum demulcet. S A D D. Demulcet profectò, iuuatq; & oblectat plurimum. Quamobrem & si ea in re omnes obstiterint, contradixerintq; sanctioni diuinæ: sed non tamen vnus ego. vt enim carmine colludam,

Perfacile id credo : quicquid cecinere. Propheta.

PHAR. Cùm sit hic error dignus venia, qui duntaxat à cunabulis & maternis vberibus inhæret cuiquam, & non ab iniqua obstinatione deuix voluntatis, ignoscendum erit tibi: non utiq; sponte tua, neq; voluntariè, nec demum scienter aberranti: sed ab sola tui generis suadela, pessimè & sinistissimè imbuto ad veritatis tamen lumen respicere ocyus satagentis. S A D D. Ideo enim ego pertæsus synagogam illam, velut asylum litium & obiurgationum, foras illico me proripui. Nam plenus eram intus pungentibus stimulis amaritudinum. Quia cui contendentium partium danda esset veritatis & victoriæ palma prorsus ignorabã. Præsertim moeror animi eo altius se meis præcordiis infuderat, quòd ea de re lis ibidem ageretur: quæ non exiguæ, nec contemnendæ spei videretur. PHA. Cum resurrectionis auditio sit ingens quiddam, & præstantissimum hominis bonum: tanto enixius decet quemlibet applaudere huic diuinæ miserationi, & gratias agere omnium munerum, indultori Deo, quanto quidem resurrectionis bonum cætera hominis antecellit munia: vt quod perruptâ manu mortis totius hominis substantiâ instaurat. Quòdve refarciendo carnis & animæ coniugio, & quidem insolubili, prorsusq; perenni, lætum canit epithalamium. S A D D. Quantû videre videor, id me longe melius habet, & præstabilius multo est, audire scilicet, hominem iterum post fata surrecturum: & carnem eius licet in puluerem solutam, priscum tamen corporis decorem, veramq; organo-

i rum

rum speciem recepturam, quàm secus accidere. Id est, quàm geminas hominis partes inimico mortis iaculo disiunctas perenni & iugi sui diuortio, malè habituras. P H A. Cùm haud alioqui, quàm caduco, & perfunctorio solius corporis habitaculo distinxerit Deus hominem ab angelo: quis, obsecro, non id adscribet ampliori humanæ felicitatis cumulo: scilicet, humanam substantiam in integritatem, & coniugia suarum vtriusq; partium aliquando reddituram: quàm perseuerare eam in totius futuri æui spatio sub tristi earum diuortio lugubrem, viduam, & prorsus infructuosam. S A D D. Si iuxta vulgi prouerbum, duo bona sunt vno meliora: Sunt equidem: Et si etiam non tanti faciunda est partis beatitudo, totius felicitate ac beatitudine: nullum crede, tuis me verbis obicem aut diffidentiae aggerem positurum. Omnino prima fronte illis adsentiar, vt iudicem, id longè esse desiderabilius, atque præclarius, hominem in suæ totius integritate substantiæ fieri compotem diuinorum præmiorum, vereq; beatum: quàm in vnica duntaxat sui portione eundem ad felicia euehi contubernia immortalium angelorum. P H A R. Dignum etenim est, vt tenera corporis appendix, quæ vel in militia virtutum, vel in illecebris vitiorum, cum anima in præsentī seculo sudauit, fuitq; aut sanctiorum particeps laborum, aut inanium & corrumpentium complex deliciarum: etiam pro veteris sodalitiī mercede, in futuro æuo, aut ab irrogatione suppliciorum, iuges cum illa pœnas det: aut certè præmiis perennibus exultet? S A D D. His vt reor doctrinæ tuæ verbis si calculū quis non dederit: hunc certe dixero socordem, & hellebori indigum: ideoq; in Anticyram mittendum. P H A R. Si, vt belle ipse nosti, nemo eam, quam vulgò dicimus mortem, velut insignem

quendam,

quendam, & publicum hostem non timet. Et si quilibet inimicum illius iaculum, iustis de causis pauet, & perhorrescit (utpote, quod non modo in integra hominis substantia, dyalissim diuisionemq; molitur: sed etiam alteram ipsius partium, nempe formosum corporis domicilium: detrudit in corruptionis exitium) quid quæso, de felici spe resurrectionis ipsi nobis à summa Dei clementia non pollicebimur? S A D D. Tanto propterea amplioris gaudii tripudio congratulari & applaudere vnumquenque sibiipso oportere iudico, quanto quidem ab sinistra contrariæ mortis auditione tinniunt cumprimis aures, cōcutitur exinde cor formidine, & afficitur anima mœrore: velut quæ à dilecta consuætæ carnis mansione, ac domicilio, sit non sponte exhospitanda. P H A R. Nimirum anima imminente mortis hora lugubrem induit speciem, velut quæ solutura prædulcem à fororia carne anchoram, suspicetur non solum se in fumos ituram, sed & humanæ totius substantiæ, quasi in nihilum ituræ, perpeti iacturam formidet. S A D D. Plurimi ad eum offendunt scopulum, qui falsò existiment, sibiq; suadent, post mortem nullam suæ totius substantiæ portionem fore superstitem. Ego autem, si ritè sapio, aliter ea de re sentiendū mihi bene persuasi. P H A R. Nondum à sublimi veritatis promontorio te excidisse video: qui tibi tam benè persuaseris: nequaquam, ut aliqui falsò autumant, vniuersam in morte periclitari hominis substantiam. Quandoquidem saluus super sit, & incolumis illius animus: in quo credideris infestam mortis spinam, vim, potestatemq; habere prorsus nullam. S A D D. Cur ergo modo dixisti, ingruente mortis hora affici hominis animum mœrore ac mœstitudine, velut à formidine, ac metu, suæ totius substantiæ iugiter amittendæ? P H A. Cū

id verbi leui ore effutii : credideris, me quidem, hac vice non omnino iuxta sensum sapientum fuisse locutum : sed ad sinistram, & improbandam, quorundam opinionem, voluisse obiter alludere. S A D D. Ad quam? P H A R. Eorum inquam opinionē obiter taxare & improbare volui, quos quidem ob immanitatem scelerum & flagitiorum, quæ in huius vitæ stadio perpetrassē arguuntur, mordet, angit, & excruciat intestina venturorū suppliciorum formido. S A D. Existimo ego, qualis exacta fuerit alicuius vita, talis sit & mercēs eidem à Deo impendenda. P H A R. Talis prorsus. Hi enim, qui exactorum scelerum sibi malè conscii sunt, quia fortè malint, & optent, suam ipsorum substantiam in morte vniuersam aboleri, ireq; pessum, & prorsus in nihilum, quàm alteram eius partem fieri iugem & superstitem : ideo id ita futurum sibi ipsis falsa & audaci suadela pollicitari audent. S A D D. Hi quidem sicut toto huius vitæ spatio immemores extitere virtutū, sectatoresq; carnalium desideriorum : ita in fallentium voluptatum cœno volutati, cū ab homine degeneres tum similes iumentis insipientibus euasere. Et quia in lethæo vitiorum somno tandiu obdormierunt, nimirum trepidi suam Nemesein formidant: torquetq; ideo eos assiduus futuræ pœnæ diuinæq; ultionis paor. P H A R. Quapropter hunc metū, dum quouis fūco falsæ persuasionis, quæ malorum obliuionem inducat, à se ipsis excutere satagunt: quid mirum, si ad animarum immortalitatis auditionem, quam nimium contremiscunt, ambabus aures manibus occludunt: & ad longè molestiorem venturæ resurrectionis sermonem, minas illis, infinitaq; supplicia in integri hominis substantia promittentem, etiam multo grauius expauescunt? S A D D. Quia enim id, quod sibi ipsis euenturum formidant, tantopere

topere audire recusant : ideo ad exitialem Satanæ buccinam, tanquam ad fallacem Syrenæ neniam (licet funesta, & funebria eis fata occlangentem) perfacilè , ac sua satis sponte expergefiunt: eiusq; illecebri suasiunculæ & credulas aures, & corda impendere gaudent. P H A R. Suggestunt quidem suis ipsi auribus , hi qui eius sunt farinæ, rem pestiferam : cùm scilicet autumant , nullam post huius vitæ periodum futuram amplius sui memoriam : & ne quidem portiunculam etiam vnam suæ totius ipsorum substantiæ post fata, fore residuam. Ideo nimirum excussa à se diuinæ vltionis memoria , & posthabita venturorum malorū formidine : ad hoc demum se natos stolidi arbitrantur, vt suis tantum cupiditatibus passibiliter obsequantur. S A D. Grauis nimis peritiorum auribus est , infelix error istorū: quoquidem censeo vsquam excogitari nō posse exitialiorē alium, qui de tota saltem hominis substantia, vsque adeo in morte desperet : eamq; eousq; exterminari , ac è medio tolli putet , vt residuum faciat ex ea prorsus nihil. P H A R. An, quæso, Sadducæorū gentem, eadem in statera appendis : eamq; censes vsque adeo fore infelicem? S A D D. Nequaquam : Sadducæorum enim gentem , ex qua natus sum, non vsque adeo delusam, deploratamq; inuenio : aut tantis saltem obfuscata animi tenebris. Hæc enim cùm sit cultrix virtutum, venturūq; æui non immemor, didicit hominis, saltem animam, fore in morte superstitem, prorsusq; immortalem : quanquam de coniuga , & adiutrice corporis appendice, sinistrè hætenus & malè audiat. Cuius quidem instaurationem, & iteratam cum anima vnionem , quia perspectam eam aut ratione , aut fide non habet : ideo temerè despuere, & inficiari eam audet. P H A R. Sine igitur modo , & sub pede habeto perniciosum , nec

tibi ignotum delusæ tuæ gentis errorem. Si enim illi, te nõ latenti, posthac inhærebis : annumeraberis infelici eorum turmæ, quos sacra eloquia, dum impietatis arguunt, eos quidem cùm in scientia peccantes, tum vt curari renuentes, & suo se gladio transuerberantes appellant. S A D. Absit, vt similè his me inueniri patiar, qui in tali animi morbo velut clinici, & desperati decumbunt. Cuius cùm sibi bene conscii sint, vtilem tamen medici operam fastidiunt. Quanquam enim aliquandiu lapsui meæ gentis, à cunis inhæserim: dignus tamen ideo venia sum, quia eo quidem malo me non sponte imbui passus sim: verum à cunabulis & ab ipsis matris vberibus prorsus insons, amaram eius luem imbiberim. Cæterùm si me amas, des ocyus operâ, vt quouis modo ea de re erudiar : & vel aliquo nitore rationum vel solido saltem fidei præsidio : exitialem illam paterni erroris luem, quæ me diu satis elusit, protinus euomam : & ab arce meæ mentis noxium eius virus penitus excutiam. P H A R. Si te ipsum quidem præbueris mente docilem, vt spoponderis fidelem, nihil erga te, factum difficile fuerit. Nam discipulum omnem priusquam aut doctæ limina Mineruæ salutet, aut eius arenam pede calcet, operæ precium est cum primis esse corde mitem, & fide stabilem : necnon ad ea quæcunq; discere & audire gestierit, se gerere, sicut auribus facilem, ita & animo menteq; procliuem. S A D D. Iam vsque adeo flammeo discendæ veritatis desiderio deflagraui, vt vel exiguæ horæ morulam non tolerem. Et vt euangelico eloquio, transeunter alludam: intinge iam ocyus extremum digiti tui in aquam, vt refrigeres paululum linguam meam. Nam in hac ingentis ignorantis flamma altius discrucior. P H A R. Audisti, non nescio, à vulgi prouerio, Ventrem quidè cùm esurit, ægrè pati

pati famem, nec diu sufferre cibi dilationem. Et valetudinarium omnem ab impatientia morbi ocyssimam implorare medici operam. *S A D D.* Audiui : & certè iuxta eius adagii collusionem mihi nunc accidit. Aegrum quippe me, ac tali vulnere faucium haud facile tolero. Ideoq; mihi festinandum ocyus est, vt alius euadam. Quod quidem fiet, si ab intestino animi morbo citius tuo pharmaco conualescam. Experire quidem me deinceps qualem iubes: id est & auribus docilem, & corde credulum & mente beneuolum. *P H A R.* Dignum laude, & sua mercede desiderium istud tuum inuenio. Et perinde ac aridam & sitientem terram : iustum est, vt decidua nubes coelitus imprægnat, eamq; suo imbre foecundet : ita desiderii tui ardorem ingenuamq; mentis sitim, dedecet non digno nectare ocyus satiari & inebriari. *S A D D.* Si quid igitur nosti, quo de hætenus ignota mortuorum resurrectione liceat me fieri certiores meiq; compotem desiderii, ne quaeso morere, & ne in horas differ id è foecundo tui animi promptuario huc agere in propatulum. *P H A R.* Non te virum compluribus in rebus eruditum latet, quoniam exigere ab aliquo solet nemo id, quod supra vires illius est : alioqui dignam suæ petitionis auditurus est repulsam, *S A D D.* Cur id modo coram me excusationis affers. Vísne tergiuersatione aliqua anhelam mei desiderii differre optionem. *P H A R.* Quia cum nullam, aut permodicam, naturali philosophiæ operam me nauasse meminerim, nonne frustra præstolaberis ex me vllú nitidæ rationis iuuamen, quo te de resurrectione mortuorum faciam certiores? Desiderat quippe ex oliua vuas nemo: neq; viceversa, ex vite exigit quispiã oliuas. *S A D D.* Vnde ergo eam, quam sitio audire, resurrectionem mortuorum discere valuisti? & quis te illam edocuit,

cuit, si teipsum nunc apud me conclangis rerum omnium ignarum, & naturalis philosophiæ imperitum? PHAR. A Mosaica lege eam edidici, & à Prophetis : quibus quidem ad literam, vt nostri adolescentes solent, tenaci memoriæ demandandis à puerilibus annis sollicite incubui. Dum enim maiorem ætatis meæ partem, in his quæ Dei sunt discendis, transegi : hinc humanarum disciplinarum officinam utpote non vsque adeo fructuosam, minus excolui. Et cum in pingui, ac fecunda naturalis philosophiæ arena: nunquam sub alicuius ferula confederim: qui fiet, vt rerum quæ sub sole sunt, & fiunt rationes & causas discere valeam? SADD. Ne tamen, quæso, orphanum me linque: nec patiari, à mea me spe utcunq; deludi: & expectationem diuturnam, qua iandudum elangui, irritam fieri. PHAR. Frustra, quod aiunt, ab aura nec ventosa, nec nubila, sed tranquilla & serena, exigere præsumit quis aut niuem, aut pluuiam, aut grandinem. Quæ tria quidem à media æëris regione non alioqui quàm nubibus obfessa, & ventorum turbinibus ac procellis intranquilla, in sitientem terræ utrum eiaculantur. Quamobrem si id quod altius viribus meis est, cuiusve omnino sum inops, audaci ore tibi pollicerer: nõne à mendacio inanium pollicitationum de iure repetundarum abs te arguerer? SADD. Incaustum igitur huc ad te venerim, & inanes aliquot horas hic transegerim, si mente vacuus, nec mei desiderii compos hinc abs te abire domum compellar. PHAR. Vt à vulgi prouerbio te parumper coarguam, Nodum in scirpo quæris. Vel certè in torrente, aquarum multarum te siti periclitaturum formidas. Timesq; etià timore, vbi non est timor. SADD. Quamobrem? PHAR. Quia cum ab ipsis veteris testamenti libris qui ab ineunte ætate præ manibus tibi sunt, id quod

sitias

fitias imbiberis : quid tantopere à me id gestis audire. In his quippe vberes redundant diuinarum promissionum latices, qui optimam nobis spem, vti mortuorum resurrectionem, venturique seculi instaurationem, fidelissima tuba stipulentur. S A D D. Si nostræ gentis libri ardua hæc mysteria prætexunt, quid hic moror? Confido enim, & spero, quoniam sollicita, ac sedula eorum lectio, mihi sit abunde profutura: & ea quæ abs te imploro vberius exhibitura.

P H A R. Fructus lectionis nauci est, & parum admodum alicui prodest, si non his quæ lectitauerit mitem cumpri-
mis, ac docilem inclinauerit fidei & cordis ceruicé. Quòd si his, quæ sancti prophetæ Deo afflati veridico ore cecinerunt, credere non dedignaberis : quid frustra anxius es, ac meticulosus, vt formides te tandem hinc haud absimilem abscessurum, qualem te huc aduentasse profiteris, rerum scilicet omnium ignarum? Cæterum ne mihi plus iusto molestus sis : néue vllam horarum iacturam te hac in palæstra apud me fecisse deplores: dic, quæso, legistine aliquando prophetam Ezechielem? S A D D. Legi profectò: & quidem plus semel. Adeo vt fideli memoriæ, sensa illius, etiam ad litteram demandarim. Sed quid nunc ad me, de Ezechiele?

P H A R. Vnius Ezechielis liber præ cunctis prophetarum vaticiniis luculentius de humanæ resurrectionis certitudine testimonium promit: Adeo vt sufficiat vel hic testis vnus dubietatem, & incredulitatem venturæ resurrectionis, à mente hæsitantium, aut negantium, discutere : & immittere illi, eius certitudinem & fidem. S A D D. Num in aliis etiam prophetis vlla sit de resurrectionis spe fida & utilis sermocinatio? P H A R. Immò: & quidem quàm creberrima. S A D D. Affer ergo huc eorum quempiam vnum utilem ea in re testem. P H A R. Audisti, non dubium est,

k quidnam

quidnam sapientissimus Iob de ea cecinerit, cùm dixit: Scio enim, inquit, quòd redemptor meus viuit: Et in nouissimo die de terra surrecturus sum: & rursus circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo deum saluatorem meum. S A D D. Hæc quidem verba, ad literam, nos belle erudiunt certamq; nobis & apertam ipsius resurrectionis fidem pollicentur. P H A R. Audi rursus, quid aduersum hæreticos sapiens ille adiiciat: eos scilicet, qui licet resurrectioni fauerent, eamq; nequicquam abnuerent: non tamen eosdem, sed alios pro aliis surrecturos, nephando errore confingerent. Ait enim insuper: Quem visurus sum ego ipse, & non alius. Quasi suggerat: ego inquit ipsemet, qui defunctus fuero, resurgam: & non alius pro me quispiam. Et videbo ego ipse Deum saluatorem meum. S A D D. Vtilissimam certè inuenio, & prouidam hanc sapientissimi viri cautionem aduersum, quod ais, pestiferam, & dictu nephandam nonnullorum hæresim. Cuius quidem auditio, sicut auribus est permolesta, ita & proborum cordibus longè amplius iniucunda. Sed an ex aliis etiam prophetis mentionem resurrectionis mortuorum depromere non liceat? P H A R. Immo equidem licet. Sed quia immodicus ea in re succresceret labor transfiliens omnem libri molem ideo sat impræsentiarum mihi fuit, paucorum, & præsertim vnius Ezechielis testimonio ardenti tuo mederi desiderio. Hinc enim vni plus longè quàm cæteris ea in re tribuo: ut qui verbis apertioribus, & quidem Singillatim, venturæ resurrectionis exponit digeriem & ordinem. S A D D. Si ritè, & benè singulorum memini, hunc locum, in quo resurrectionis mysterium tangit Ezechiel, eius liber capite septimo supra vigesimū exequitur. Ibi enim iubente Deo, raptus à spiritu propheta, ad multitudinem interfectorum,

in

in agro iacentium , sermonem intendit : quibus vbi integerrimam suorum corporum instaurationem, cum reuocatione spirituum ex ore iubentis Dei repromisit:subinde modum perficiundæ eiusmodi resurrectionis singillatim ac particulatim explanat. P H A R. Resume igitur parumper in os verba prophetæ de spe resurrectionis , si saltem nondum tibi à fœcundo memoriæ promptuario exciderunt. S A D D. Spiritus cum primis domini rapuit transtulitq; virum prophetam in campum , quem quidem plenû & confertum ossibus mortuorum,ei ostendit.Tunc iussit, vt ore aperto de eis prophetaret:eaq; mox vitam,spiritûq; receptura concineret. Obediens igitur Deo propheta , in hac illico verba prorupit : factus est , inquit, sonitus prophetante me : & ecce commotio. Et accesserunt ossa ad ossa , vnumquodq; ad iuncturam suam. Et vidi. Et ecce super ea nerui, & carnes ascenderunt. Et extenta est in eis cutis desuper. Et spiritum non habebant. Et dixit ad me: Vaticinare ad spiritum , & dices : A quatuor ventis veni spiritus : & insuffla super interfectos istos , & reuiuiscant. Et prophetaui sicut præceperat mihi: & ingressus est in ea spiritus & reuixerunt , steteruntq; super pedes suos , exercitus grandis valde. Est'ne hic locus Ezechielis quem nûc ad literam à me recenseri voluisti ? P H A R. Is est prorsus, quem dexteritas memoriæ, qua præ multis polles , tibi ad vnguem,opportune refudit.S A D D. Quid causæ tibi est,vt modo illum recenseri à me iusseris ? P H A R. Id ideo fieri volui,vt ex illius contextu legeres, non modò indubitatû, & certissimû nostræ resurrectionis testimonium:verû etiam vt latius edocereris, eius perficiundæ & absoluendæ seriem. S A D D. Esto id quidem : & nec diffitear,sufficientem fortè esse hanc veridici prophetæ contestationem , vt

saxeam increduli cordis duritiem molliat confletq; in viri etiam Sadducæi mente eam, quam persuadere illi potest nemo, felicem venturæ resurrectionis fidem: nondum tamen à desiderio meo penitus exfatio: nec omni ea, quæ angor, animi anxietate ac dubietate liberor. **P H A R.** Quænam ea in re dubieras te adhuc distorquet, & angit? **S A D.** Quia nondum ritè edidici, an futura mortuorum resurrectio sit ea lege, ac serie, à Deo perficiunda, qua sermo prophetæ illâ nobis singillatim & particulatim explicuit. **P H A R.** Ad quid nunc istuc percontaris: cum sit propheticæ prædictioni, tanquam ex ipsius ore Dei prodeunti, danda fides: & nec quidem puncto ab eâ euariandum? **S A D D.** Ideo id modo percontationis moui: non quòd de ipsius resurrectionis substantia anxius adhuc, ac dubius sim. Sed quia nonnunquam audierim inter eos, qui resurrectionis, & fidem & spem, alto in sinu repositam habent: quiq; de eius euentu nihilo anxii sunt, quandam inualuisse controuersiam, quæ me animo suspendit, & anxiû linquit. **P H A.** Quid, rogo, id controuersix est, quod eos quanquam credentes, efficiat tamen ea adhuc in re discordes? **S A D D.** Quia, vt accepi, nonnullis eorum placet, futurum resurrectionis modum prorsus instantaneû: & tam omniû generatim hominû, quàm etiâ singulorum resurrectione perficiendam à Deo prorsus in instanti. Atqui sermo prophetæ aliter illam exequi videtur: vt qui in tempore, & per partes illius modum diuinitus perficiendum explicuit. Nâ corporum instaurationem: per ossa, neruos, carnem, & cutem, diuissim conficiendam expressit. Postremò spiritum in eorum mansiones à quatuor coeli ventis reuocandum præcinuit. **P H A R.** An igitur te in resurrectionis dubium verba prophetæ depellunt? Aut an conceptam illius fidem tibi

tibi aliquantisper imminuunt? S A D D. Nequaquam. Quandoquidem, sicut iam prædixi, de substantia, & spe venturæ resurrectionis, à prophetica suggestione iam certior euaserim. Sed illius modum ab vllis nondum edidici. Ideoq; , qui duntaxat hætenus dubius & anxius sum: eiusmodi dubietatis scrupo liberari ocyus gestio.

P H A R. Ne ob verba prophetæ quicquam dimouere ab axe veri: nec patiari ideo te funibus vllis protrahi in dubium. Quòd enim sanctus propheta singillatim resurrectionem absoluendam concinuit: id quidem fecit, non vt in ea dies, horasve, aut vllas téporis moras innueret. Quandoquidem absoluenda est hæc, & perficienda magno Dei miraculo, in temporis momento. S A D D. Cur ergo propheta eam particulatim absoluendâ expressit: quod absq; temporis interuétu patrari prorsus nequit? P H A R. Id quidem fecit propheta, vt stolidam quorundam opinionem funditus euerteret: & præruptum vetustissimi erroris aggerem solo penitus æquaret. S A D D. Quorum quæso? P H A. Eorum inquam, qui olim in mirifico, prorsusq; diuino resurrectionis beneficio latè à veritate deuiantes dixere, aut non idem, aut non verum: sed vel diuersum, vel phantasticum defuncti hominis corpus à Deo instaurandum: & prisco animæ coniugio iterum vniendum. S A D. Noua quædam auribus refers, & hætenus mihi inaudita: sed quæso, an quondam nonnulli, eius tam stolidæ opinionis exitisse memorentur? P H A R. Immò sanè plurimi, qui id magna suæ improbitatis stoliditate sentire: ii tamen, qui & boni, & veri consulant, aliter ea de re sentiendum novere. S A D. Sed dic, quæso, id vnum: cur prophetica vox ipsum resurrectionis euentum particulatim, & per partes absoluendum nobis insonuit? P H A. Vt hoc quidem signo

k 3 ostend

ostenderet, atq; edoceret, nullam prorsus nostri corporis portiunculam in morte, siue in puluere linquendam: nihilq; omnino quod ad nos attinuerit: in effectu venturæ resurrectionis omittendum, & obliuioni dedendum. S A D. Alludet igitur, ac prorsus consentiet huic euangelico eloquio indulgendum à Deo resurrectionis beneficium, & capillus de capite vestro non peribit. P H A R. Alludet profectò. Ideo etenim propheta Ezechiel in ventura corporum instauratione seorsum nominauit, primum quidem ossa, deinde neruos, subinde carnem, postremo & cutem: vt eo quidem pacto à corporis phantastici & putatiui hallucinatione nostram auerteret intelligentiam. S A D D. Corpori enim phantastico & imaginario obsequiosa istiusmodi membrorum & partium adminicula non adsunt: imò prorsus defunt, sicuti ab euāgelio audimus, Spiritus, inquit, carnem & ossa non habent. P H A R. Cùm dominus I E S V S post resurrectionem suam discipulis suis viuus apparuit, & illi ab insperata eius visione exterriti, putarent non hominem, sed phantasma sibi apparere: eos illico his verbis reprehendit, & arguit: *Palpate, inquit, & videte: quia ego ipse sum. Spiritus carnem & ossa non habent, sicut me videtis habere.* S A D D. His quidem verbis manifeste eos edocuit, non phantasma, non pertenuis vmbre monogrammū eis apparere: non deniq; spiritum, sed ipsummet esse eundem, qui diu cum eis conuersatus fuerat: qui in cruce pependerit: qui demum in sepulcro iacuerat, & rediuius eis apparebat. P H A R. Quod ergo de Christo nūc audis, id de singulorum hominum resurrectione sentiendum tibi ipsi oppido persuade. Mutabat quidem interim Christus in sui apparitione consuetam sui vultus figuram: sed nequaquam variabat priscam corporis & animæ substantiam:

stantiam : quam prorsus eandem in numero illis, non solum visendam, verum & digitis manibusve palpandam, & contrectandam exhibebat. S A D D. Quin etiam, vt validiore testimonio, de sua resurrectione fidem & certitudinem illis incuteret, quanquam cibo & potu non indigeret, cum eis tamen visibiliter manducauit & bibit. P H A. Quadruplici sensuum testimonio discipuli de indubitata eius resurrectione certiores se euasisse gauisi sunt. Viderunt enim oculis illum, manibus palpauerunt, loquentem audierunt, cumq; etiam eo manducauerunt & biberunt. Quibus quidem testimoniis ac signis I E S V S diuersi, vel phantastici corporis opinionem prorsus illis ademit. S A D. Sed iam ad nostri reuertamur sermonis initium. Fiet ergo, vt ais, ventura hominum resurrectio tota simul, & in vnus instantis puncto absoluetur. P H A R. Crede, ac tibi persuade, hanc profecto tota simul diuinitus absoluendam, & in instanti vno explenda: tam equidem resurrectionem singulorum, quam etiam omnium hominum, secundum speciem. S A D D. Vnus ergo homo non alio resurget prior? P H A R. Non. In eodem quippe instanti, & in momento vno, atque in noctu oculi, cum nouissima canet tuba, fiet rediuiua omnis caro. Et resurget ex arenæ suæ cumulo ingens & immensa omnium humanorum corporum area. S A D. Corpus tamen hominis in vtero matris haudquaquam in instanti, sed in tempore, & diuiduè coaluit. Sed nec etiam verisimile est, illico in vterinæ conceptionis momento: exortam in illo fuisse animam, quæ totius hominis substantiâ duxerit ad perfectionis & integritatis suæ culmen. P H A R. Haud diffiteri id licet: quod notum nullis non est. Quis enim ignoret, in occulta hominis conceptione, vsq; ad natiuitatis momentum, fluxas temporis moras, quippe mensurum

fium ter trium intercurrisse? At in omnium resurrectione longe secus eueniet. Hæc enim quia haud ex consueto naturæ opificio robur suæ spei emutuabit: (vt pote quam ab immensa, & absoluta solius Dei potentia, consuetum naturæ opifitium vincente, futuram expectamus) ideo subduenda est in ea, tam ab singulorum hominum integritate, quàm ab vniuersorum nihilominus numero, ipsa fluxa, ac diuidua temporis series. S A D D. Quopacto id fiet, vt hinc à singulis, & hinc ab omnibus, velis subducendam fore ipsam temporis successionem? P H A R. A singulis quidem dico, vt cogitemus, non vllū aliquod nostri corporis membrum ante aliud è suo puluere excitandum. Ab omnibus verò, vt sicuti iam præmissi, non alius alio homo exurgat è suo puluere prior. Supremus quippe diuinæ tubæ clangor cum insonuerit, excitabit omnes, cōuocabitq; repentè vniuersos, qui somno & silentio mortis depressi in puluere dormiunt: vt adstent ante iudicis tribunal: ibiq; suorum rationem operum reddituri: iuxta eorum qualitatem condignam ab eo recipiant mercedem. Nunc verò dic mihi, satisne tibi est vnus testis Ezechiel, cuius digna & fidelis suadela confluit in te dubiæ resurrectionis fidem? S A D D. Quanquam scriptum sit, In ore duorum aut trium testiū omne consistere verbum: ea tamen in re, qua de nunc agimus, haud testes depoposcero plures: quandoquidem autoritas vnus prophetæ facile exuperet omnium testium numerum. Cæterum malim tamen ego medio rationis ré mecum agi, quàm simplici, seu vaga, ac debili autoritate testium. P H A R. Iam iam istud apud te semel præmissi: non, inquam, mei esse officii tecum rationibus agere. Sed sola niti autoritate scripturarum. Nam nec è cisterna humanæ sapientiæ mea aliquando labra me proluisse memini:

nec

nec item variis Ethnicorum, seu gētilium doctrinis curiosus lector aut auditor incubui: nec philosophicæ demū ferulæ procliues manus vnquam submisi. Veruntamen si ad ea, quæ foecundo ore tibi deinceps euomuerō, mitem cumprimis, ac docilem teipsum præbueris: non te sanè in his, quæ tibi sunt cordi: quæve à me exigis, orphanum linquam. Immo sedulam, ac sollicitam dabo operam, vt compluscula de beata venturæ resurrectionis spe, & expectatione, patrum nostrorum testimonia istuc citentur: quæ nō infirmiolem solido rationis robore sint habitura auctoritatem. Quæve conflent tibi id tandem mysterii, in cuius nanciscenda fide mutuam hanc ambo cœpimus exercere palæstram. S A D D. Cū nondum exciderit mihi, nec obliuioni data sit, tenax Mosaicorum, Prophetiarumq; librorum memoria: superuacaneum fuerit, te qualicunq; testiū numero rem apud me, quam moliris, velle conficere. Veruntamen nō calcitrabo in stimulum, nec pronas aures ab auditione veritatis aliò abducam: qui & polliceor horulā, & patienter audiam, si vno adhuc teste ea de re mecum agere te nequaquam piguerit. P H A R. Dic iam, oro te, cur patriarcha Ioseph, præuidens à longe (nempe annos ante quadringentos) futuram remigrationem suæ gentis ex Aegypto in terram patrum suorum, præcepit suis, vt cū tandem visitaret eos Deus, ipsi quidem ossa sua in terrā chanaan secum exportarent? Quod quidem postea, generatione scilicet quarta, Hebræorum posteritas impleuit: Quæ translata secum illius ossa in Sychem sepeliuit. S A D. Patrii forte soli amor ad id rei patriarcham Ioseph, velut Philopolitem & patriæ amatorem commouit. Id enim & Iacob inclytus Israeliticarum tribuum pater, fecit. Qui corporis sui exuias in Aegypto sepeliri inhibuit: præcipiens filiis

I suis

fuis, eas referri in patrum suorum mausoleum. Quod quidem illico vniuersi eius filii, posteaquam illud dignis aromatibus condierunt, cum summa comitantium Aegyptiorum ambitione, ac fastu, impleuerunt. Quamobrem in amborum inhumatione nihil rationis aut mysterii inuenio: nisi aut sollicitum amorem patriæ, aut inueteratam consuetudinem sepulturæ. PHAR. Quanquam non aliud ibi contueris, nisi vel solius amorem patriæ, vel antiquam consuetudinem sepulturæ: conspicio tamen ibi ego quicquam longè profundius, quod nimirum te minus oculatum hætenus latet. SADD. Quid rogo, quod præter me est, quodve me latet, ibi contueris? PHAR. Speculor ibidem futuræ resurrectionis omen, & beatæ spei specimen: necnon quandam animæ, licet per tempus, à cubili sociæ carnis abiunctæ innatam, in suum iterum corpus remeandi inclinationem. SADD. Quopacto id? PHAR. Quia si anima, quanquam morte à sociæ carnis thoro soluta, tamen in posterum ab omni spe resumendi corporis prorsus excideret: ad quid illa, dum adhuc in carne degit, illius post mortem curam ageret, & electum sepulturæ locum tantoperè illi prouideret? SADD. Id sanè, mihi superfluum appareret. PHAR. Superfluum profectò, & cassum id foret: animam scilicet adhuc in carne degentem, per uigilem eius sepulturæ curam & prouidentiam non negligere: quâ semel amissam resumere, et in eam deinceps reuerti non liceret. SADD. Perinde ac si quis ab sua domo demigrans vadensq; peregrè, spe in eam aliquandò remeandi caret: certe hic superfluam custodiundæ domus suæ curam secum gereret. PHAR. Quia verò animæ (saltem sapientū, & occulta animarum mysteria noscentium) ubi à carne per mortem demigrant: sciunt, confidunt, sperantq; & optant

optant iterum in pristinae carnis domicilium reuerti: ideo in hac vita, vel mausolea sibiipsis accuratè instrui iubent: vel ab suis hæredibus, & amicis, id opis sollicitè implorant: orantes, ne vel sui cadaueris, vel saltem ossium, aut cinerum suorum cura dedatur neglectui. **S A D D.** Auguror ego hinc fortasse emanasse opinionem quorundam, planè meo saltem iudicio ridiculam: qua nonnulli volunt, animas tristi mortis fato à carnis vinculo solutas, circum sua busta, aut sepulcra, instar umbrarum, frequentiuscule conuersari. Tanquam quæ quadam inclinatione, & spe, ac desiderio: resumendæ carnis illigentur: cupiantq; ac sperent, in eam aliquando regredi mansiunculam: quam, morte amborum fœdera dissociante, carnem quoq; in cineres absumente, liquerunt. **P H A R.** Id quidem, quanquam & fabulosum, & risu dignum tibi sit, tamen Macrobius, & complurculi philosophorum gentilium, huic olim opinioni, calculum dedere. Vt qui velint, animas, quas suo ritu umbras, manesq; dixere, post obitum, aut in suis per tempus immorari sepulcris: aut circum ea vagari & oberrare quàm frequentiusculæ. Quamobrem nimirum, si animæ quandiu adhuc suis in corporibus degunt, quanquam non nesciunt, corpora tandem sua in cinerem resoluenda, de eorum tamen sepultura ante obitum meminerunt: prouidentq; ac iubent, ne vel ab hæredum suorum negligetia linquantur super faciem terræ insepulta. Quinimmo honesto in loco, quæ sibiipsis dū viuerent prouiderunt, condantur sub humo. **S A D.** Non diffiteor, iam eiusmodi curam & prouidentiam, sepeliendorum honesto quodam in loco corporum, ad suadelam venturæ resurrectionis aliquid præ se ferre coniecturæ: ponderisve, & momenti. Cæterum oro te, quid de Romanis dicturus es, de quorum consuetudine

facile mihi persuadeo, eos de resurrectionis spe, & cœlesti mysterio nihil prorsus olim olfecisse. P H A R. Ad quid nūc de romanis mentionem huc introducis, præsentī negotio plane impertinentem? S A D D. Quia à multis edidici, romanos celeberrimo quondam rogo consuevisse maiorū suorum corpora, publico in loco exurere: & nil prorsus ex eis linquere, præter duntaxat fauillas, & cinerum quisquilias. P H A R. Id quidem Romanæ consuetudinis, de corporum & cadauerum suorum exustione nullum prorsus optatissimæ spei, futuræ resurrectionis obicem ponit. Nec ad scopulos erroris tantam Dei venturam super nos miserationem allidit. S A D D. Quopactō id defendes? P H A R. Quia forte Romani eo tempore nihil prorsus de spe & expectatione venturæ resurrectionis audierāt. Quippe quam necdum ora prophetarum, nec aliorum à Deo illustratorum virorum labia illis (vtpote in cœno & cultu idolorum depressis) insonuerant. S A D D. Si tamen vllam futuræ resurrectionis spem, & rediuiuæ carnis expectationem quibusdam romanorum sapientibus quondam illuxisse non diffiteberis, affer obsecro aliquod istuc eius rei signum. P H A. Quia cum romani in ambustione corporum eos qui superfuerant è rogo cineres non illico in ventos spargerent, sed eos, aut marmoreis in urnis sub terra honestissimè condidi: aut in cochlidibus columnis præ cunctorum oculis sursum adseruari iuberent: hinc forte aliquam resumendorū corporum spem eos habuisse, deq; resurrectione nonnihil apud semetipsos excogitasse, tibi persuade. S A D D. Id, vt video, sua persuasione non caret. Sed audistīne etiam vetustissimum, & præcipuæ curiositatis Aegyptiorum morem: qui integra post mortem suorum maiorū corpora, priusquam ea dignis in mausoleis contegerent, preciosis aromatibus

matibus intus forisq; per vespilonum manus condire & inungere solebant : existimantes fortasse, eorum cadauera aut virtute aromatum incorruptibilia fieri : aut eo saltem pacto non fore vlli obnoxia cariei & putredini, vel vermiculorum corrosioni. P H A. Audiui, & ab historiarum fide dudum edidici. Id enim consuetudinis Aegyptiorum ab eis ad nos vsq; manauit. Qua quidē etiam patres nostros vfos fuisse à sacris eloquiis commemoratur. S A D D. Diuersis istiusmodi diuersarum regionum & nationum consuetudinibus nimirum causa equidem aliqua, & mystica ratio, initium dedit. P H A R. Nihil profecto absq; causa vel veraci, vel apparente, dudum ab hominibus institutum fuisse crediderim. Nunquidne etiam audisti, dudum inter barbaras quasdam nationes, id quoq; perridiculæ & ludibrio habendæ consuetudinis, dudum inoleuisse, vt corpora ipsi sua, non sicuti fit apud nos, supina, aut humi iacentia : sed statura prorsus erecta, verso in cœlum capite, sepelirent, & humo contegerent? S A D D. Audiuisse me istud vix memini. Sed quæso, si nosti, dic cur id moris illi obseruabāt? P H A R. Id ideo illi factitabant, vt in supremæ resurrectionis die ad cœlestis & terrificæ tubæ clangorem citius in sua corpora expergefactæ remearent animæ. Et eo quoq; pacto, expeditiore ac liberiore sui corporis statu ipsi celerius resurgerent. S A D D. Si id verum est, quod iam abs te edidici, absoluendam scilicet vniuersorum resurrectionem in instanti : nōne ludibrio habenda erit, & explodenda istiusmodi barbare gentis opinio, & stolidæ consuetudinis obseruatio? P H A R. Habenda profecto erit ludibrio. Cū enim te docuerim, vniuersos in eodem prorsus momento, è sui pulueris area, à Deo excitandos: hinc nec varium mortis genus, nec item ritum, seu nondum sepulturæ in resur-

rectionis obicem causari quisquam debet, quasi hæc allatura sint quicquam differentiae aut impedimenti in omnium resurrectione. S A D D. Reor igitur ego, quoniam non citius is equidem resurget, cuius corpus sale, oleo, & quibusvis aromatibus inunctum perseverauerit vel diu, vel usque in finem incorruptum, & à foedis vermiculorum corrosioni- bus illæsum: eo, cuius cadauer aut exustione sui aut corrosione vermium, aut carie & putredine, aut alio quouis exterminio ierit in cineres. P H A R. Crede & persuasum tibi habe, omnium resurrectionem futuram hætenus uniformem: id est, differentiam temporis habituram prorsus nullam. S A D D. Immensa igitur Dei potentia vno instanti id aget: ut solutam omnium humanorum corporum thecā, non modo vel ex ultimis cinerum quisquiliis instauret: verum etiam animas, velut à longo mortis exilio in terram & in regionem suam remeantes, in pristinae carnis mansu- culam retrudat. P H A R. Iustum enim est ut Deus animas ei domicilio reddat, easque perpetim in illo habitare iubeat, in quo sub coelis degentes, vel monilia virtutum, vel foedi- tates vitiorum excoluerunt. S A D. Id enim diuinæ & æquif- simæ lanci tribuetur: ut unicuique animæ iuxta suorum ope- rum mensuram, vel rerum malè gestarum supplicia, vel virtutū præmia in suis corporibus irrogentur. P H A. Cùm pauendus ille cœlestis tubæ clangor suprema die insonue- rit: credideris, in eo instanti nullum non hominum corpus è suo pulvere surrecturum: & vnà quoque in illius domiciliū futuram reuocantis Dei virtute remigrationem animarū. Iustum etenim est, ut caro, quæ fuit particeps laboris in ad- secutione aut virtutum aut vitiorum: sit & in futuro æuo consors præmiorum, aut suppliciorum. S A D D. Si hæc, quæ audio, nihil discrepant à vero (quibusquidem ego cum-
primis,

primis, bene persuasus, facile consentio) non modica admiratione suspendor, cur hætenus Sadducæorum gens ad tam felicem, & verè beatam venturæ resurrectionis auditionem pertinacissimas aures occluserit. Et cur ei quoque veritati colla submittere dedignetur: quæ desiderabilem tamen cunctis spem diuino propheticoq; ore cunctis pollicetur. PHAR. Auditio venturi alicuius mali, aut grauissimi incommodi, nimirum deterrere homines, eorumq; occludere trepidas aures solet: eosq; minacibus dictis mala nunciantibus credere, præbere fidem non patitur. SADD. At verò ad commemorationem tanti boni, cuiusmodi est hominum resurrectio, vix video, cur Sadducæi occlusis auribus tandiu perstiterint increduli. Quinimo festiuiter eos lætari oportuerit, & applaudere, gratiasq; agere cuiq; viro sapienti, eos ab innati erroris lue liberare cupienti: deq; gratuita Dei prouidentia certiores eos efficere satageti. PHAR. Ignorantiæ sentina communis est & publica malorum omnium causa. Hæc enim fecit, vt hætenus ad eorum, qui se Sadducæos dicunt, stomachum tam malè & sinistime quadraret auditæ resurrectionis iucunda & plausibilis memoria. Nûc verò congratulandum tibi ipsi fuerit, qui suasiunculis vtcunq; nostris te vsque adeo docilem præbueris: vt mox excusseris à ceruicibus tuis perniciosum tuæ gentis errorem: resipuerisq; tandem, ad exoptatum veritatis lumen. SADD. Cùm sit in negotio omni è duobus eligendû id quod melius, & præstabilius: quid mirum, si prælegi, & malui colla submittere synceræ fidei, me aliquando è puluere surrecturum conclamanti, & promittenti: quàm corde adamantino fieri, & alere diu nozium eius erroris calculum, qui promissum à Deo festiuum & plausibile futuræ resurrectionis beneficium prorsus exterminet. PHAR. Est enim

enim longe id optabilius, ac melius: credere scilicet, corpora quidem nostra nonnunquam à Deo instauranda: quàm Diuinis sanctionibus velle insipienter obsistere, & in stimulum calcitrare. Quod tamen Sadducæi faciunt: qui corpora morte in cinerem resoluta minime aliquando surrectura, nec priores animas receptura, sibi in suam perniciem male persuadent. S A D D. Rursum abs te percontabor, & adhuc id vnum. Quid sibi vult in cantico regis Ezechix, quod ille valitudinarius hoc cecinit versiculo: nō aspiciam, inquit, hominem ultra, & habitatorem quietis. Angit enim me erga huius versiculi intelligentiam fucus quidam, & color sinistrae opinionis: ob quam non incassum te quidē ea quæstione nunc pulsare volui. P H A. Edissere ocyus, quid dubietatis, in eo cantico te angit, ob quam prioris erroris calculus, quem iam salubriter vomuisti, tuus in corde recrudescat. S A D D. Quia lugubrem illam valitudinarii regis cantilenam existimo ego ad solam ipsius animam pertinere: quæ iuxta verbum Esaïæ prophetæ cernens, se ante tempus abiungi à dilecto sociæ carnis thoro, nimirum fatum illud suum amara deplaxit. Dolens quidem & ingemiscens, se non amplius redituram in carnis thecam: cum qua, ut prius, conflet totam & integram hominis substantiam. P H A R. Quid ex his tandem conaris huc inferre? S A D D. Ex his quidem persuadeo mihi ipsi, regem Ezechiam, quanquam sapientissimum, & ex optimis Hierosolymitanorum regum, magnumq; Dei amicum, nihil fortē de futuræ resurrectionis euentu cogitasse: nullamq; in suo sinu repositam habuisse illius beatam spem. Cum tamen sit simile verū de resurrectionis beneficio, si promississet illud Deus, tantum Dei amicum haud fuisse inconscium, propter quem Deus terrifico nimis ostento diem
vnam

vnā inconfueta solis retrogradatione triplicauit: & exercitum Assyriorum ad centum & viginti millium hominū Hierosolymam obsidentium, vnius intempestæ noctis silentio, angelica manu prostrauit. PHAR. Rex Ezechias quando id versiculi decantauit: non aspiciam, inquam, hominem vltra: & habitatorem quietis: cū valitudinarius esset, & de imminente ante tempus suæ mortis fato à prophetica denunciatione repente expauisset, immaturamq; mortem suam magno ciulatu ante Deum defleret: nimia animi amaritudinem induerat: ideoq; animo lugubris, in id cantilenæ leuib; labiis prorupit: quam quidem sic intellige: non quasi præcinerit ille, se quidem in æternum omni hominum visione priuandum: sed duntaxat secundum huius mundi æuum dolens se, quādiu steterit hic mundus, per immaturæ mortis periodum se à mortalium hominum sodalitia in vmbra inanium fore relegandum. Est enim resurrectionis beneficiū haud huius mundi impendium, sed venturi duntaxat seculi præmium. S A D. Intelligo iam quod vis. Communis enim hominum locutio id sæpenumero præ se fert: vt quotiens quis vitur, iis aduerbiis semper, & nunquam, quæ contraria prorsus sunt, non eorum significantiam protendi velit vsq; in æternitatem, terminorum & finium expertem: sed duntaxat vsq; in totius huius mundi seculum, suis finibus ac metis vtrinq; succinctum. PHAR. Simile profecto est obiectioni tuæ, id etiam quod scriptum audis, Spiritus vadens & non rediēs. Vadens quidem, & emigrans à carne, iaculo mortis eam configente. Et non rediens in carnem, vsq; post mundi huius consummationem, & vniuersorum à Deo resurrectionem. S A D D. Probe & opportunè huius subintulisti diuini eloquii memoriam: nam cursum de illo te interpellare statueram.

tueram. PHAR. Quid te id eloquii adhuc anxium reddit, vt iterum de illo abs te interpeller? SADD. Quia per istius sacri eloquii occasionem accidit graue offendiculū nonnullis, quæ de resurrectionis bono prorsus secū ignauiter desperent. Immò verò id audacissimè etiam negent, dicentes: His quidè animabus, quæ semel carnis exuias in morte liquerunt, quæve suorum corporum domiciliis excessere, remeandi in carnem viam toto in posterum æuo fore præclusam: nec concedi vllam illis à Deo vim resumendi semel exutum carnis tegimen. PHAR. Lapsus sinistrae intelligentiæ multos eludit, & in errorum scopulos detrudit. Non enim iuxta immensum totius æternitatis funiculum operæprecium est prædicti eloquii veritatem metiri: sed in sola huius mundi duratione, quæ limite cingitur utroque: idest principio, & fine. Exiens enim cotidie hominis spiritus à carne, quandiu steterit hic mundus, non reuersurus est in pristinum suæ carnis cubile: quandoquidem haud ante huius consummationem seculi resurgent vniuersi. SADD. Posita est ergo à Deo fixa & certa resurrectioni vniuersorum hominum dies. PHAR. Posita profecto est à Deo vniuersis meta resurgendi: veruntamen eius quidem metæ diem neque quisquam hominum super terram, neq; etiam angeli in cœlo nouere: vt enim obreptio carmine dicam,

Solius est hac in mente reposita Dei.

SADD. Ediffere, quæso, mihi adhuc id vnum. Quæ sit inquam istius dicti intelligentia. Exhibit spiritus eius, & reuertetur in terram suam. PHAR. Varia quoquopacto est eius eloquii intelligentia. Attamen ne diffide: immò verò crede in eo latere occultā resurrectionis fidem. Quidam enim per secretissimum eius eloquii sensum innui volunt,

volunt, spiritum quidem hominis exiturum à carne, & rediturum in terram suam, id est in coelestem thalamum, tanquam in suæ originis locum. E coelestis quippe regionis altitudine animas in carnem aduentare olim nonnulli confinxere: quas quidem transacto terrenæ peregrinationis tempore in coelestes accubitus remeare tradiderunt. Alii verò id eloquium aliter exponere præsumunt, dicentes: Exibit, inquam, spiritus eius à carne, & reuertetur in terram suam: id est, in sociæ carnis oram. Caro enim nil aliud, quàm terræ glebula est, & de limo terræ confecta. Cum tamen spiritui, à quo vitam omnem viresque; caro emutuat, tribuenda sit non terrena, sed coelestis origo. S A D D. Bellissime iam hæc me habent, mirificeque; meæ menti quadrant quæcunque; recitata hic sunt sancti Psalmographi eloquia: ut ex iis indubitatam venturæ resurrectionis fidem mihi metipsum eliciam, dubietatesque; & anxietates animi omnes prorsus à meipso excutiam. P H A R. Sufficiunt iamne tibi tantula, quæ in hanc allata fuere palæstram, sacrorum eloquiorum testimonia: ut per hæc, excussa abs te omnis resurrectionis venturæ dubietate, aut eius abnegatione, induas stabilem fidei illius firmitatem? S A D D. Sufficiunt profecto, & quidem abunde. Fui autem hæc tibi plurima sciscitando, ideo importunus: quia belle nosti, discipulum quemlibet saltem generosi animi, eo incallescere desiderio: ut quanto quidem didicerit plura, tanto rursus concupiscat scire ampliora. Suum etenim scire satis est nemini. P H A R. Cur quæso aduersum me hæc iterum inferis? S A D. Quia eam ab initio perpetiebat auidæ mentis orexim, desideriumque; sciendi, ut insatiabili adurerer siti pristinae ignorantiae à me ocys depellendæ. Et quâquam doctrinæ tuæ splendor mihi desideratam venturæ resurrectionis pepe-

rerit fidem, ac certitudinem: adhuc tamen siti languco, nec plenè exsator. PHAR. Qua siti adhuc langues? SAD. Cupio ego magnopere audire deinceps etiam aliquam resurrectionis venturæ rationem, patulamq; tantæ rei capeffere intelligentiam. PHAR. Nónne dixi iam tibi multotiens, me quidem philosophici luminis fore expertem: nec posse in officio adhibendæ rationis vllas tuæ ignorantix afferre suppetias. Proinde si adhuc excruciare generosa illa siti: & auditate audiundæ rationis, ad noscenda futuræ resurrectionis mysteria pertinentis: adeunda tibi protinus sunt limina viri cuiuspiam philosophiæ periti, cuius doctrina tuæ fami ac siti medeatur. SADD. Ardous erit mihi labor nullus, modò tandem voti ac desiderii mei compos fiam. Impigre enim, quocunq; me ire iusseris: proficiscar. Spes siquidem & fiducia, nanciscendæ rationis omnem cuiuscunq; laboris lassitudinem ampliter compensabit. PHAR. Ne desideria ergo tua in longum protende: quin ocius ad virum, quem adire cupis excurrere. SADD. Excurram quidem citius ad illum. Sed tu quæso, mei comes itineris esto: vt enim verba cecinere Samuelis: Respiciet, vt spero, viam Deus nostram. Nec nos istuc tandem remeare volentes desiderata, & exoptata rationis luce, vacuos redire patietur. PHAR. Adero, vt voles, fidus itineris tui comes. Nam & pari desiderio ac siti tecum languco, vt resurrectionis veritatem etiam in luce rationis agnoscam: quam dudum sola fide diuinarum scripturarum, & autoritate prophetarum edidici. SADD. Solidius nempe est, atq; profundius fœcundum rationis pabulum, simplici ac præuia obsterricatione fidei. PHAR. Adiectum lumen lumini, gignit lumen longe illustrius atq; splendidius. Perinde etiam atq; vni cuipiâ bono alterius boni cumulatio & aggestio aliud

aliud bonum conflat, priore bono longe præstantius, atq; insignius. s A D D. Proficiscamur ergo ocyus hinc in forū, vel in qualecunq; doctorum virorū conuenticulum: vt si forte philosophum quempiam fors nobis obuiam dederit, emendicemus ab illo desideratæ rationis pharmacū: quod nobis ea in re languentibus vtile sit, & bene prosit. P H A R. Pergamus vt iubes. Nam in cuiuscūq; necessarij boni adsecutione paratis differre, & segnes horarum moras interponere, nunquam profuit: immò potius nocuit. s A D. Sicut enim sitiens ceruus ad fontes aquarum protinus excurrit, nec moras interponit: ita me generosa siti ampliora sciendi languentem, excurrere absq; mora decet ad nitidum aliquem & vberem sapientiæ fontem. P H A R. Cū hic non stemus in terra deserta, arida, & inaquosa: sed in terra vberē, fœcunda, & aquis irrigua: pergentibus nobis occurret citius aliquis sapientiæ fons, aut insigne flumen, ex quo quidem siticulosa nos proluere liceat guttura. s A D. Nisi vel lipiunt, vel alioqui non bene mihi incolumes sunt oculi, lupo (vt publicum vulgi canit prouerbium) in fabula est, & parietes habent aures. P H A R. Quamobrem? s A D D. Quia nisi à caligantibus oculis halluciner, ecce non procul à nobis prætereuntem virum intueor, de habitu, de facie, deq; spectabili morum grauitate philosophum, qui etiam nos forte ambos, de seipso, pressis sub labijs, verba facientes audiuit. P H A R. Vt verbis patris nostri Iacob vtar, voluntatis, non dubium est, Dei fuit, vt cito fera nobis quā quærebamus occurreret. Adeamus ergo protinus illū: nec præstolemur alium. Frustra enim (quod aiunt) disquirir quis peregrè, quod illi vix limen suæ domus egresso vicinum fit, & primo pede obuium. s A D D. Si, vt Salomoni placet, in vultu sapientis, sapientia lucet: & potentissimus eius fa-

ciem commutat: profectò viri istius, qui obuiam nobis venit, habitus vultusq; virum redolet virtute insignem, moribus probum, sapientia illustrem. PHAR. Impertita ergo illi salute, sciscitemur vna ambo, si quid aliquando de corporum resurrectione per adeptum philosophiæ lumé illius olfecerit animus. SA. Sciscitemur vt iubes: veruntamen tuæ incumbit vicissitudini, vt tu quidé primus illum adorare, exerceasq; benignum præuiæ salutationis officiû. Silere etenim, ac premere labia iure me decuerit: vt qui sub ferula hæctenus tua docilis discipuli officio functus sim. Tu verò docentis & peritissimi didascalici gesseris erga me vicem. PHAR. Quandoquidem id abs te mihi impenditur honoris: non abnuo, quin votis mox tuis

me consentaneum præbens, virum quem
iubes, benigna salutis impartitione
ne libentissimus adoriar. Tu
quoque mihi comes
& consalutator
adepto.

*

Primi de resurrectione dialogi

FINIS.

95

D I A L O G V S D E

R E S V R R E C T I O N E

S E C V N D V S.

Hactenus de resurrectionis fide inter Phariseum & Sadduceum prorogatus sit sermo. Nunc de disquirenda resurrectionis ratione, quam Phariseus & Sadduceus sint à Philosopho audiuri.

Salutat Phariseus Philosophum ante rei gerenda initium.

P H A R I S A E V S.



ALVE ô nitidum sapientiæ speculum : secundet, oro, tua vota deus, ô excolende totius philosophiæ aper. **PHILOSOPHVS.** Saluete & vos, ô viri insignes, & virtute præclari. Necnon vt video mites ac prædociles Mineruæ alumni. Cur me quæso, hac via prætereuntem:

tam grata & beniuola salute impartimini? **P H A.** Non abs re te festiua Dei prouidentia obuiû nobis dedit. **P H I L.** Ad quid rei me negotiis vrgentibus in forû euntê Deus, vt vobis festiuiter occurrerê, prouidit? **P H A.** Audi obsecro: legitimâ enim eius rei causam minime conticescâ. Ego quidê cumprimis, & is etiâ, quê mecû vides, mei desiderii ac voti collega, ad te istuc accessimus. Nô sanè escâ, nô nûmos, nô aliud id genus vtiliû aut desiderabiliû bonorû petitori. Sed sciscitaturi ex te nonnulla animi dubia: quæ vbi nobis si timentibus exolueris: magna nos, vacillantis nostræ mentis anxietate liberabis. **P H I L.** Cùm, vt video, ex gente sitis & profa

& profapia Hebræorum: miror ad me, vos (quippe diuersæ religionis viros) proficisci voluisse, vt in nonnullis animi vestri dubietatibus postuler, & interpeller. PHAR. Quamobrem istud miraculo, cuidamq; insuetæ nouitati adscribis? Nam sicut peculiare est ceruorum, vt sitientes & aridi, confestim absq; delectu vllo ad fontes aquarum decurrât: ita & viri rerum imperiti, menteq; vacui, adire protinus eos solent, quos aut suspicantur, aut sibi suadent, occultas nosse rerum causas: vt ab eis singula, quæ scire expedit, sciscitentur. PHIL. Ideo me de vobis ammirari non tacui. Quia cùm gens Hebræorum, Idolorum contemptrix, vnusq; tantum Dei cultrix, se in orbe terrarum sapientissimam conclamet: hæc cæteras omnes mundi nationes vili, & minimi habet: easq;, vt aliquid sciscitetur, aut roget, adire dedignatur: vtpote quas, quia ab idolorum cultu excæcatas, & nullius rei gnaras sibiipso persuadet, ab earum consortio abstinet. PHAR. Quanquam disparitas religionum gentem Hebræorum à cæterarum nationum contubernio lata macerie discluserit: non tamen ignoramus, Socratem, Platonem, Aristotelé, cæteris vixisse longe moribus dispares, & synceritate vitæ absimiles. Hæc enim prærupta, & famosissima mundialis philosophiæ emporia, licet vulgo in ritu, & superstitione gentiliû viuere crederentur: vt qui de citeriore faciei aspectu gregariis vulgi turbis consentaneos se præberent: morum tamen sublimitate, & mentis altitudine cæteris emicuerunt: vt qui cùm in latissimo istius mundi pelago felicioribus remigiis nauigarét: suæ sapientiæ & religionis anchoram à nephanda Deorû multitudine in secretissimum vnus summi Entis, omniû eonditoris, cultum transfulerunt. Nam eum, quem nos Hebraico ritu, deq; patrum nostrorum consuetudine, verum

& vnic

& vnicum totius mundi Deum nuncupamus, & colimus: hi vt rerum omnium, tam inuisibilem, quàm visibilem conditorem venerati sunt: ideoq; nimirum per sapientiam suam factitios aspernati vulgarium & gregariorum hominum Deos: Deum tantū vnum, sub nomine Entis entium, secretissimo cordis silentio accuratissimè celebrarunt, & coluerunt. **PHIL.** Cum ab ineunte ætate naturali philosophiæ potius quàm alii vlli studio operâ nauare maluerim: non paucos ea de re antiquorum philosophorum libros euoluere mirum in modum me iuuat. In quibus cum obscurissimæ interim diuersarum opinionum syluæ mihi occurrerent: eas quidem, velut peregrinus, & perfunctorius lector, obiter collustraui. Tandemq; eas fastidians, terga eis dedi. Malui enim certiora sequi sensa sapientum, quàm dilancinari diu à sentibus & spinis opinionum: & quidem à veritate exorbitantium. **PHAR.** Nimirum id quidem tibi bene celsit, ac profuit. **PHIL.** Quis enim nisi vecors, & mentis expers, in indaganda rerum omnium origine, non illico monadem multitudini antetulerit? **PHAR.** Vt reor nemo. In portum igitur felicem, nauclero non dubium est, remigeq; Deo, fluctuantis nauiculæ nostræ proram impigimus: qui te quidem offendimus virum, votis haudquam nostris disparem: nempe tantum vnus Dei cultorem: & præcipuo quoq; religionis apice nihilo à nobis dissentaneum, aut discordem. **PHIL.** Sed iam gestio causam audire, quæ vos huc vsq; ad me illexerit. **PHAR.** Ideo hîc tibi adstantus ambo: quia melius, feliciusq; te nostris adfuturum desideriiis confidimus: quàm queat id quisquam alter. Sciscitaturi enim ex teipso sumus non nihil, quod nos angit. Quod quidem, quanquam à præcoci, & præuia simplicissimæ fidei obstetricatione, idest, ab autoritate di-

n

uinorum

uiniorem eloquiorum didicerimus: illustriorem tamen rationis splendorem à gurgite sapiētiae tuæ efflagitaturi huc venimus. PHIL. Parœmia est veterum sapientum, rationē quidem nec vsquam aduersari, nec obesse fidei: immò eisdem prodesse non minime: & solidum asserre iuuamen. Cùm enim olim censuerint philosophi, rationis culmen esse velut præuiæ fidei apicem & culmen: hi fidem dixere præuium quendam fore rationis arrabonem. Quapropter quondam intra limina academix suæ discipulum admittere solebant prorsus neminem, nisi qui se miti ceruice exhiberet non pertinacem, sed docilem, credulum, & fidelē. PHAR. Certiores quidem iam ambo euasimus de rationalium animarum immortalitate: quam etiam diffitebitur vir cōpos sanæ mentis nemo. At longe subobscuriorē & scitu plus arduam corporum resurrectionē, quam etiam plurimi sapientum inficiantur, haud aliter, quàm ope obſtrictantis fidei, & autoritate scripturarum persuasam habemus. Postulamus igitur, vt si quid de illa, quæ tam multis olim incredibilis fuit, per medium rationis, & ex sincero philosophiæ lumine, comparatum sit tibi, id nobis auidē sitiētibus quoquo pacto impartiare. SADD. Cùm ego quidem ante hos annos iuxta morem Sadducæorum, in quibus natus sum, nihil minus mecum cogitarem, aut crederem, quàm de resurrectione mortuorum: ad hunc cum primis Phariseum, ea de re certior euasurus, accessi. Hic verò sic hætenus mecum per scripturas egit: vt mihi nimis anxio, & in diuersa animo collabenti incusserit desideratæ rei certitudinem, & fidem. Tu igitur, quæso, cœpta prosequere: & post adeptam resurrectionis fidem nos ad illius scientiam dignis gradibus extolle. Nobis enim ad id rei piē anhelantibus peramplius medeb

medeberis, vbi exoptatum rationis adhibueris pharmacū.
 P H I L. Memorantur olim plures de immutabili animarū
 æuo, & immortalī beatitudine, per syncerum philosophiæ
 lumen certiores euasisse: quam potuerint vllam de futura
 corporum resurrectione scientiam nancisci. S A D. Nimi-
 rum id ignorantix permultis accidit. Resurrectio quippe
 mortuorum subobscurior quidē est, & inferior: minusq;
 causæ præ se videtur habere, quā immortalitas anima-
 rum, quæ longe illustrior splendet, & plusculum rationis ac
 luminis obtinet. P H A R. Ideo enim non huius, sed illius
 duntaxat rationem & scientiæ lumen à philosopho audi-
 turi, pronas illi aures submittemus. P H I L. Quidam nomi-
 ne Athenagoras philosophus, olim inter Græcorum sa-
 pientes non obscuri nominis vir, egregium quondam de
 resurrectione edidit opusculum. Id priusquā in meas ma-
 nus incidisset, in classe communis ignorantix cum eius rei
 incredulis nauigabam. Nam mihi de corporum resurre-
 ctione compertum nihil extiterat. Vbi autem illud paulo
 oculatius & sedentaria mentis meditatione ad calcem per-
 curri, illico noxium erroris calculum euomui. Ab illustris-
 sima enim rationis lampade id tandem se mihi luminis
 infudit, quo præsentanea animarum à corporibus exilia,
 earūque à socia carne diuortia, edidici non fore perēnia.
 Immò verò eas nonnunquam in suorum corporum clau-
 stra à Deo instaurata reuocandas. Id enim certissimè, &
 in præfulgidæ rationis lumine deprehendi. S A D D. Eia igitur,
 ô inclytum sapientiæ emporium, hætenus nobis ade-
 sto. Esuriens quippe ac ieiunus amborum nostrum venter
 moras non tolerat. Tu exoptatam ocyus offer alimoniam:
 dederisq; operam, vt fulgor eius rationis, quæ te priorem
 imbuuit, nobis quoq; illuceat: & beatam hanc, quam summi



Dei beneficio venturam præstolamur, resurrectionis spem nobis dilucidè conflet. **PHIL.** Quia tantis precibus vestris obnoxius vtcunq; vobis fio, indignum est tristem vos à me audire repulsam. attédite igitur, adhibeteq; parumper aures ad ea, quæ vobis pro virili mea nitar exoluere. **PHA.** Attendemus profecto: auresq; nimis ad audiendum procliues tibi summitteremus. **PHIL.** Nostine, ô Pharisæe, rationales animas, tanquam cæteris præstantiores, geminis esse viribus, & agendi facultatibus insignes? **PHAR.** Noui quidem istud: Cùm olim didicerim, homini super cunctorum genera animantium haud alioqui, quàm ob rationalis animæ dignitatem, principatû à Deo fuisse concessum. **PHIL.** Si id didiceris, esse scilicet geminas rationalium animarum vires: etiam vtiq; reor te non nescire, longe potissimam, & præcipuam istiusmodi virium eam esse, quæ animæ secum in sublimi mentis arce congregantes aguntur in gyrum, torquenturve in circulum: in quo quidem illæ arcana & supramundana quadam actione pollent, quam philosophi apto & congruo nomine Endelechiam vocant. Actionem quidem; ut corporeæ opis nesciam, nec materialium organorum indigam: ita & iugem prorsus, atq; perennem: nec vsquam fato inimicæ mortis obnoxia. **PHAR.** Id quoq; me aliquando didicisse, sat bene memini. Hanc enim potissimam & præcellentem rationalium animarum actionem, animas in gyrum cientem, nec vsquam extra earum viscera foras prodeuntem, hi qui eam nouerunt, cæteris animarum officiis ideo anteponunt, quia per solam illius commoditatem aiunt licere vnicuiq; sufficientissimum colligere de animarum immortalitate argumentum. **PHIL.** Nusquam sanè aliter, quàm per eiusmodi præcipuam rationalium animarum vim, patetis vllis via

indag

indagandi & asseuerandi eas fore perennes. Ab actione quippe iugi, ac stabili, quæ infestum mortis iaculum non timet, omnem mundi substantiam, tali actione se mouentem, iure censemus fore immortalem. Nihil enim est causæ, vt anima, quæ detrudi nequit in otium, nec pati interpolationem aut vacationem naturalium actionum, eat in mortis interitum, aut cadat in nihilum. PHAR. Irrationales animæ, quibus dignitas endelechiæ non adest, post ab- iunctionem sui à corpore, nōne prorsus intereunt, & in nihilum pergunt? PHIL. Intereunt prorsus. Nā nihil aliud animabus immortalitatē confert, quàm felix illa actio endelechiæ. Quæ quia animas post corporis excessum non finit ociosas: ideo illas arguit, sicut eius actionis vigore perennes: ita & substantia eiusdem actionis susceptrice perennes. PHAR. Est igitur in omni rerum genere eadem omnino statera substantiæ & actionis. PHIL. Eadem prorsus. Omnem enim substantiam, quæ iugi actione pollet, dic & asseuera fore immortalem. Et ediuerso, eam quoq; omnē, cui tam sublime endelechiæ donum deest, dic fore euandam, & morti obnoxiam. PHAR. Satis iam mihi perspecta est causa immortalitatis rationalium animarum: vt pote ab iugi earum actione, quam vocas endelechiam, profisciscens. Nunc verò his seorsum omisissis, vltra pergamus. Gestio enim audire, an etiam per habitum istiusmodi endelechiæ venaberis rationem & causam futuræ instaurationis corporum, & iteratum cum eis priscarum animarum coniugium. PHIL. Minime id licet. Antiqui enim philosophi de præclara istiusmodi rationalium animarū endelechia, orbiculariue earum cōgyratione, bene conscii ac certiores euasere. Qui tamen futuram corporum resurrectionem non solum non nouere, immò verò superfluam

illam , & prorsus ridiculam arbitrati : nullam omnino fidem doctis eam commemorantibus præstare voluerunt.

PHAR. Nihil ergo aliud per clarissimam endelechiæ doctem nobis conflagimus,quàm rationalium animarum,perrenni illa actione in seipsis fruētium,immortalitatē.

PHIL. Aliud conficies prorsus nihil. Quandoquidem per endelechiam,qua animæ suis in præcordiis aguntur in orbem; superfluit animabus perfunctorium corporis obsequium. Animam quippe rationalem,supercoelestium entium meditatione pollentem,& intra suaipsius viscera immateriali & intestina actione se in circulum cientem , ipsa quidem lutea corporis appendix hætenus nil iuuat : immò potius illi obest, quàm prodest.

PHAR. Ergo non ritè quispiam per endelechiam (quippe corporei obsequii nil indigam) confecerit necessarium venturæ resurrectionis argumentum.

PHIL. Non profectò.

PHAR. Quibus ergo mediis, seu qua præsertim animarum virtute rationem venturæ resurrectionis conficies?

PHIL. Distingue doctrinæ gratia rationalium animarū vires instar solis & lunæ.Sicut enim in mundo duo sunt luminaria magna, diei noctiq; vicissim à Deo præfecta : ita dic rationales animas , velut maiori mundo pares,gemina in seipsis gestare luminaria admodum insignia,solem & lunam.

PHAR. Ediffere igitur, quæ sint hæc publica & mystica rationalium animarum luminaria.

PHIL. Solem quidem animarum voco absolutissimam earum endelechiam, quæ in inuio earum thalamo præest diei. Lunam verò eorum voco inferiorem omnem agendi facultatem, qua animæ in lineæ rectæ vestigio subiectis corporibus commiscuntur : absq; quorum obsequio nihil hætenus illæ agunt.

PHAR. Quopacto hæc speciosa virium distinctio mihi eam,quam tantopere nancisci

cisci cupio, venturæ resurrectionis rationem conflabit? Id enim nondum intelligere sufficio. **P H I L.** Nónne sol in cœlesti mundo sicut altior lunæ globo, ita & multo illustrior, & sine itidem macula: ut qui nitidam synceræ suæ faciei lampadem interdiu mortalium oculis ostendit: Luna autē sicut inferior sole, ita & umbratili, ac maculosa facie?

R H A R. Hæc ut ais, ita sese ut video habent. Sed quidnam, quæso te, per hæc ignota mihi ænigmata, conaris inferre?

P H I L. Id quidem attende quod volo. Quoniam, inquam, suprema & potissima agendi animarum vis, quam & soli, & circulo similem feci, cum præsit diei, idest cœlestiū contemplationi, maculam in se habet nullam: quia corporei obsequii indiga non est. At verò secūdā, inferioresve animarum vires, quas dixi & Lunæ, & rectæ linæ respondere, sunt ad instar Lunæ pulla & maculosa facie. Quia absq; corporis famulatio: agere queunt prorsus nihil. Corporis enim commixtio nubilam illis maculam infert. **P H A R.** Ex his ergo ocyus confice rationem resurrectionis venturæ.

P H I L. Sicut à sole animarum, idest, ab earum endelechia, & ab immateriali agendi vi, quæ præest diei, iam didicisti earum venerari immortalitatem: ita ab earum Luna, idest ab inferiore earum agendi virtute, quæ nocti, idest corpori præest, desume tibi fidum, futuræ resurrectionis ratiocinium.

P H A R. Nondum eius ratiocinii necessitudinem satis exploratam habeo. **P H I L.** Audistine aliquando à publico philosophiæ proverbio, hunc profectò mundum nihil usquam alere ociosum: quod quidem ab omni sit actione suspensum, inersve, & vacuum? **P H A R.** Audiui: & quidem sæpenumero. Nam quicquid degit in ambitu mundi, operæpretium est, ut id vel mox tollatur è medio, vel aliquo fungatur officio. **P H I L.** Cum rationales animæ, ubi à the-

ca cor

ca corporis demigrant, nullam prorsus suarum virium iacturam perpeti queant : nōne perseverant in earum finibus ambæ istiusmodi, quas dixi, facultates agendi: quas scilicet hinc soli & lunæ, hinc verò circulo & rectæ lineæ con similes feci? P H A R. Quid ad hæc sim responsurus, nondū mihi bene conscius sum. P H I L. Cū didiceris, rationales animas fore suapte substantia perennes, nec morti vlli aut interitui obnoxias : ita demum crede, nullum prorsus eas in mortis agone perpeti posse suarum virium detrimentū. Perseuerant enim in eis vtræq; insignia earum luminaria sol & luna: idest, vtræq; earum agendi facultates. Quando quidem per effractum à morte corporis coniugium inferior agendi animarum vis vertatur in otium, patiaturq; interim per corporeorum organorum absentiam silentiū, & interpolationem suarum actionum. P H A R. Hæc nondum satis mihi pellucet. P H I L. Intellige ergo ac disce ea ab sequentis exempli similitudine. Si quis enim citharam à citharædo sustulerit, eamq; confregerit : nōne nihilo minus ars citharizandi in mente citharædi salua perseuerabit: quamvis absente cithara ars illa prorsus conticescet, & ociosa aliquandiu manebit? P H A R. Manebit ociosa prorsus. Sed esto iam, vt nequaquam ipse diffitear: vtræq; animarum vires, quæ sunt gemina earum luminaria, post corporis abiunctionem manere in ea superstites: quid tamen inde conflaturus sis, gestio audire. P H I L. Necessariā ex his conflabo corporum instaurationem: & iterata eorū cum priscis animabus coniugia. P H A R. Quamobrem id? P H I L. Ne scilicet secundæ animarum vires, quas iam confessus es fore immortales, perseverent in futuro seculo irritæ, inertesve, & prorsus otiosæ. Quippe quas per corporis absentiam suis organis spoliatas confiteberis posse agere prorsus

prorsus nihil. PHAR. Qualiter hæ ideo nihil agent, vix dū id video. PHIL. Quia sicut didicisti nobilē illam animarum endelechiam corporeorum non esse indigam organorum (quippe quæ iugiter absq; vllō corporis officio se mouet) ita tibi persuade, secundis animarum viribus concessum non esse, vt absq; corporis adminiculo queant agere quicquam. Hæ siquidem vires dum ad inferiora se volunt, in inuisibili animæ gremio prorsus nil agunt. PHA. Nunquid secundæ illæ animarum vires sitæ sunt & subsistunt in anima? PHIL. Sunt quidem illæ, & degunt in immateriali sinu animarum. Veruntamen earū actio ab sublimi animæ fonte emergēs nequāquā sistitur in anima, sed in imā corporis tendit decliuiā: nec alii vsquam rei, quam solius corporis custodiæ ac tutæ inseruit. PHAR. Ergo secundæ illæ animarum vires, cuiusmodi sunt: sensitivæ, vitalesq; potentia absq; corporei organi adistentia prorsus obtorpēt, manentq; viliæ, cassæ, & otiosæ. PHIL. Prorsus otiosæ silent. Quamobrem operæ precii est, illas (quod absit) post corporis excessum vel ire in nihilum, & prorsus interire: vel sua tandem organa per corporis institutionem eis restitui, vt suis iterum fungantur officiis. Nam iam apud te prædixi, quoniam mundus rem otiosam alio fonetq; prorsus nullam: Nec ergo fieri potest, vt aliquid cassum, & spoliatum omni actione, sit in negotiosa mundi aula inter tot entium genera stabile & perenne. PHA. Affert, obsecro, vel vnum iterum aliquod eius rei exemplum. PHIL. Vim & potentiam videndi, quæ in anima, etiam à corpore dissociata, perpes manet: nonne censueris absque oculorum iuuamine otiosam fore, & obtorpere? PHA. Ita prorsus. PHIL. Quamobrem opus est, animam cui vis illa firmissimè inhaeret, aut quod absit interire: aut tandem

o

ocul

oculorum vsum ei facultati restitui, vt rursum ipsa prisco videndi fungatur officio. PHAR. Hæc eo prorsus modo se habere iudico. PHIL. Vtere igitur eo quod tibi confeci ratiocinio, vt futuræ resurrectionis mysteriū quoquo pacto à philosophica, qualem postulasti, ratione tibi dilucescat. PHAR. Perge iam, & expone illud paulo euidentius. PHIL. Qua quidem lege iam me de organo visiuæ virtutis, idest de oculis, differentem audisti: id pari analogia de totius corporis mole dictum intellige. Cum enim sæua, & inimica mortis manus diremit ab animæ coniugio, vtilem & obsequiosam corporis appendicē, cum qua & cuncta corporis organa animam linquunt, ac deserunt: dico tum necessarium fore, animam (quippe in secundis agendi viribus) ab organi orbitate, viduatam, torpentem, otiosam aut confestim tolli è medio: aut aliquando illi, dirutum corporis tabernaculum, & adminiculum priorum organorum restitui. SAPPD. Cur id necesse fuerit, edissere parumper iterum causam. PHIL. Id quidem ideo necessarium fore contendo: ne scilicet in sinu animæ supersit quid iuge, & perenne, quod tamen stet otiosum, segne, & prorsus inane: quippe obtorpens, & nihil agens. Contentur enim philosophi omnes, dantq; candidum ei opinionum calculum, nullam prorsus animæ virtutem & agendi facultatem non esse immortalem. PHAR. Ab hac ergo distinctione virium, & agendi facultatum, quam in anima, instar geminorum & insignium mundi luminarium, faciundam docuisti: censes iustam ac sufficientem causam deduci oportere duorum quorundam in anima bonorum assertricem: tam inquam immortalitatis earū, quàm subsequenter & asseclam corporum resurrectionem. PHIL. Id nimirum volo & percenseo. Ad nanciscendam siquidem

dem vtriusq; boni notitiam : nulla crede propior semita est , nullúsve certior occurrit callis eo , quem te docui , & quem, ab initio nostræ colloctionis non silui. cum dixi, Eum quidem virum, qui solas distinguere nouerit animarum vires, clarissimæ tandem rationis gemmam sibiipso conflaturum, cuius fulgore videat, & certius agnoscat, animarum cum primis immortalitatem. Et exinde ipsa etiam corporum obsequiosa viribus animæ membra, licet mortis manu soluta, tandè illi ab autore Deo instauranda. P H A. Iam iam grauissimum prioris ignorantix somnum à me ipso excutere incipio: & ad rutila tuæ istius eruditionis faculam, velut imminente matutina diei aurora, cilia soluo, & expergescio. S A. D. Mihi quoq; istud idem accidit. Nam non iam, vt prius, mei in tenebris oculi conuiuent. Quandoquidem ex his, quæ à Philosopho tecum disserente edidici, præsto est mihi, & in propatulo, ea ratio & causa, propter quam iudicem, & asseuerem, hæc duo, animas scilicet à Parcarum fato & à mortis formidine fore protus immunes: Et cur demum sit illis etiam à Deo restituenda suorum corporum & organorum appendix. P H I L. Diuersæ quippe animarum vires, quarum perlucida coram vobis discen nacula explicui, in ipsa semper virente, & nunquam emori ente animarum arbuscula, nimirum diuersorum promunt atq; eliciunt florum fructuumq; causam. Prima siquidem & altissima animarum agendi facultas, cum semper se moueat, & cum instar solis nunquam sua ipsius luce spoliatur: insuper in arcano animæ sinu degens, illustrem animam voluat, congyrèye in circulum, nec sit indiga vilius corporei obsequii: non abs re docet, Animam fore stabilem, nunquàmve in nihilum ituram. Secunda porro animarum agendi facultas, quam maculosæ lunæ, interdum

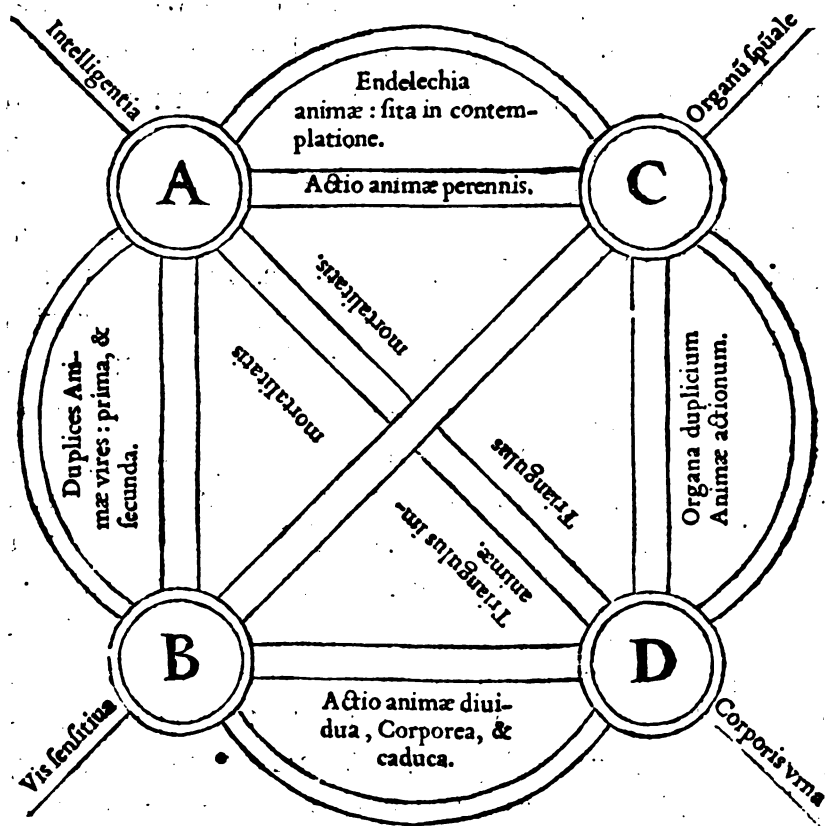
omni luce carenti, parem & confimilem feci: cùm negatum sit illi, intra animæ viscera agere quicquam: cùm & actionem habeat nullā, nisi forinsecam, & corporei organi indigā, ideoq; non iugem, non perennē: verum à morte corpus abiungente interpolabilem: hæc illico causam atq; rationem nobis subinfert: cur tandem in priscas suorum corporū mansiones animæ sint. Dei miseratione aliquando reuocandæ. S A D D. Quæcunq; hæctenus cūm Phariseo egeris, vigili mente exaudiui, tuisq; dictis protinus & pronus assentior. Verum tamē vna adhuc dubietate moueor, quæ plurimum me angit. P H I L. Aperi ocyus, quæ te adhuc dubietas angat. S A D D. Cūm ab ipsius animæ vnione atque coniugio corpus morte abiungitur, quid si forte deperiret, ac periclitaretur secunda ista agendi animæ facultas, quam dixisti impotem agēdi, nisi in corporeorum organorum suppetiis: tum eo in casu, quid de corporum resurrectione sentiendū faterere? P H I L. Audistiñc aliquando publicam philosophorum parœciam, quæ in eorum schola conclangit, Per exterminium causarum periclitari illico & effectus earum? S A D D. Audiui, & benè memini. P H I L. Quamobrem si tu quidem ipse imaginaberis (quod tamē fieri vsquam nequit) secundam agendi animarum vim in morte interire, neo salutem in inuisibili animæ sinu sperare: nihil demum in anima residuum tibi fiet; quod te quidem singula auidè disquirentem iuuat: idest, quod eam, quam tantopere scire efflagitasti, venturæ resurrectionis rationem conflet: seu per quod de corporum resurrectione quicquam omnino in posterum quis speret. S A D D. Quamobrē id ita euenire oportuerit? P H I L. Quia quisquis (vt iam semel audisti) sustulerit dignitates, & præmissiones causarum: hic nullam omnino post se relinquit occa

occasionem sperandorum effectuum. S A D D. Produco coram te, causa euidentioris doctrinæ, animam leonis aut cuiusvis alterius animantis : sciscitorq; abs te, cur irrationales, & rationis expertes animæ, nullam futuræ resurrectionis habent spem? cum tamen non sint expertes, immò polleant secunda istiusmodi agendi facultate, & virtute : quæ cum in ipso animæ gremio agere queat prorsus nihil, in solius corporis appendice nata est se mouere, & omnia agere. Non enim alioquin, quàm per eiusmodi secundam agendi facultatem, dixisti, vestigandam fore, sciri item posse, & argui à nobis debere, eam de qua agimus futuram in nobis corporum resurrectionem. P H I L. Quia anima leonis immortalis non est. Nullius enim bruti animantis anima pollet suprema vi intelligentiæ, per quã quidem sola (ut pote in seipsa agendi potentem, & sublimi endelechiæ dote cæteris felicior) de perenni statu animarum certissimum nos colligere deceat argumētum. Tolle enim ab anima præstantissimum immortalitatis donum : tollis illico & ab ea, ac prorsus perimis, beatam spem resurrectionis corporum. S A D D. Iam intelligo quorsum hæc, & quid per ea niteris moliri. P H I L. Quis enim, eas quidem animas, quæ ubi per mortem à corporeis nexibus, ac vinculis dissociantur, non manent: sed illico ac momento in nihilum velut leuis fumus disparent, aliquando in sua reuocandas corpora dicere audebit? S A D D. Nulli igitur animæ debetur in posterum sui corporis instauratio: nisi perenni, stabili, & penitus immortalis. P H I L. Nulli prorsus alii. Nā hæc, quæ morte interierunt animæ, & quæ iam amplius non sunt, suorum instauracione corporum non egent. P H A B. Nemo est ut reor, qui ad verba præcellentis doctrinæ tuæ propèssimas aures illico nō submittat: & qui hæc omnia,

quæ nostris auribus ex ore tuo insonuerunt, ita illico se habere non iudicet. Superest igitur post hæc iam apud me nihil, in quo aut denuo tibi molestus sim: aut in quo querar, me velut adhuc animo anxium, & ancipitem stare in biuio pristinæ ignorantia. Nam de re prius nimis obscura ac dubia, breui tui sermonis compendio iam certior, & bene mei compos euasi. PHIL. Vis priusquam hinc abeamus, ut cuncta rursus ea, quæ hæcenus tibi breuibus verbis explanavi, etiam oculari figura, amplioris doctrinæ causa, vobis ante oculos insinuem? PHAR. Neuter nostrum tam festinus est, ut istinc abscedat, quin horulam adhuc unam, immò si operæpretium fuerit, etiam duas tuæ ferulæ libentior impendat. Proinde quam polliceris figuram ocyus ut voles conscribere. Nobis quidem, ut confido, vsui non mediocri futuram. Visibilis enim figura duo utcumq; præ se fert emolumenta. Cum primis enim eius aspectus oculos demulcet: & exinde per oculorum oblectationem non minimum quoque præstat occultiori intelligentiæ iuuamen.

PHIL. Scribo igitur hac in planicie circulos quatuor, A, B, C, D: ex quibus conficio quadratum totius humanæ substantiæ: eo quidem pacto, ut linea A, B, sit velut anima: punctum verò, seu circulus A, sit prima & potissima agendi animæ vis: id est, vel ratio, vel intelligentia, in qua prius, cum vobiscum differui, ipsam sublimem & inuiam animæ endelechiam locaui. Circulus autem B, sit secunda agendi animæ facultas: uti vel sensus, vel ipsa vitalis potentia. Circulus autem C, sublimis, & stans è regione circuli A, sit velut inuisibilis sinus animæ: id est, ut organum rationis, vel intelligentiæ. Nam ratio & intelligentia nusquam in terrena & materiali corporis alio quicquam omnino agunt, sed duntaxat in immateriali solius animæ sinu se mouent. Circulus

lus autem d, stans ex aduerso puncti vel circuli b, sit vt hominis corpus, in cuius quidem solius gremio b, secunda agendi animæ facultas sit nata agere, & se mouere. Produco quoque in eo quadrato, costas quatuor: A B, A C, B D, & C D: nec non & geminas diametros, A D, & B C, Hæc est igitur figura, quam promisi, & quam quidem, amplioris disciplinæ gratia, velut apprime vtilem, nec ideo dandam neglectui, hoc in loco conscribendam censui.



s A D D. Quid queso ex huius conscriptione figuræ illaturus nobis es. parūper expone. P H I L. Vt singillatim istiusmodi figuram, quam pinxi, vtrique vestrum diligentius exp

exponam : Dico cumprimis, quoniam linea A C, actionem ostendit in anima perennem, quam iam multotiens dixi à philosophis endelechiam nominari: ibi enim prima agendi animæ facultas, idest punctum A, in puncto C, vti in organo consubstantiali, & prorsus inseparabili agens, sicut nullam omnino mortis vim expauescit, ita nec vllam sui intermissionem, aut ocium, aut impedimentum timet. Inferior autem linea B, D : qua punctum B, idest secunda animæ vis & agendi facultas, in corpore D agit, actionem exprimit animarum diuiduam, mortalem, caducam, ac fatigabilem: quæ tum quidem desinit, ac cessat, cum primum mors punctum D, id est corporis vrnâ, ab anima dissociat. Diamèter autem A, D, lineam mortis pingit, cuius integritatem tum manus mortis perrumpit ac diuidit, cum ipsa corpus D, abiungit ab vnione animæ. Diametrus verò B, C, mundo eminentior, & expers materiæ, nihil prorsus in morte perperitur. Idem idem nec triangulus totus A, B, C. Nam sicut singula eius puncta sunt fato mortis eminentiora : ita concessum non est morti perrumpere atq; refringere vllam eius lineam. In area enim solius trianguli B, C, D, permissa est morti licentia grassandi. Nam duntaxat punctum B, quo corpus exprimitur, à totius hominis quadrangulo mors dissociare potis est. P H A R. Per punctum igitur A, quod primam exprimit agendi animarum vim, quâ diximus fore perennem, & iugi actione se mouentem, iuxta sensum doctrinæ tuæ, colligere me atq; inferre decet, animarum (quippe semper in puncto C, agentium) immortalitatem. P H I L. Decet vtique id te inferre. Hæc est enim potissima illa, & longe præcipua animarum vis, quam & morte & tristi fato Parcarum sublimiorem fore te docui. P H A R. Per punctum verò B, eadem lege me depromere licebit.

licebit eam rationem, quæ de futura corporû resurrectione quemlibet efficiat certiolem. **P H I L.** Istud est quod iam multotiens ex ore meo audiuiſti: qui rem ita se habere palam edocui. **P H A R.** Ab his igitur animarum viribus (quarum vna & præcipua, semper quidem agens, mortem non timet: reliqua verò per mortem & organi orbitatem prorsus silet) iubes vt duplicem rationalium animarum fructû legam. **P H I L.** Id profectò volo, & iubeo. Nempe immortalitatem animarum, & resurrectionem corporum. **S A D D.** Quid igitur, oro te, mors in ea quam pinxisti nobis totius humanæ substantiæ quadratura, potestatis obtinet? Et quâ etiam in ea vim exercet: quidve damni & incommodi illi infert? **P H I L.** Haud profectò altius mors illi nocet, quàm quòd ab ea demit ac dissociat punctum D , quo quidem teneram & caducam corporis vnam prius expressi. Deinde per corporis absentiam actionem quoq; animæ quæ sit in linea BD , cessare & intermitteri iubet. Absente enim corpore D , facultas agendi B , iam non habet in quo se moueat. Manetq; ideo prorsus ociosa: & ab actione suspensa. **P H A.** Soluit ergo mors integrâ hominis quadraturâ, ac minuit illâ, redigitq; eam in speciem trianguli A, B, C . **P H I L.** Soluit profectò. Nam puncto D , per vim mortis resolutò & abiuncto, superest nò aliud ex prioris quadraturæ specie, quâ triangulus ABC : quem quidem voco prorsus immortalem, iugémve, & incorruptibilem, atq; à mortis sæuitia omnino immunem. **P H A R.** Non aliud quicquam post corporis excessum mors in homine molitur? **P H I.** Nil prorsus aliud, quod norim. Sed tandem Deus solutum morte corporis & animæ coniugium instaurabit. **P H A.** Ad quid facturû est id Deus? **P H I L.** Ne secunda animæ vis, quam significauî per literam B , iugiter ab actu orbata ac suspensa sileat:

p & præ

& præter naturam suam nihil agens, longa suæ orbitatis tædia ingemiscat. Ideo Deus residuum humanæ substantiæ triangulum in suam quadraturam instaurato in puncto reducet. Hæc est igitur patentissima ratio & causa resurrectionis venturæ, quam tantotiens scire concupisti.

PHAR. Crassiori amborum nostrum intelligentiæ non mediocriter ea profuit. Mirum enim in modum nos iuuat istius, quam nobis pinxisti, figuræ oçularis inspectio.

SADD. Iuuat quidem, oblectauitq; plurimum iucunda illius inspectio. Sed eius expositio peramplius nobis fuit frugi.

PHAR. Agnosco per eam id quod hætenus ignorabam: quoniam scilicet dum mors à speciosa totius humanæ substantiæ quadratura abiungit punctum D, etiam vnà tres illius lineas perrumpit. Costas quidem B C, &

C D: nec non & diametrum A D. Cæteras autem duas eius costas A B, A C, & diametrum B C, finit intactas, & prorsus intactas. Ex quibus quidem tribus cum coalescat triangulus A B C, (quem mors nullo sui puncto contingere & infringere permissa sit) liquet hunc ipsum esse

verissimum ac desideratū humanæ totius immortalitatis triangulum.

PHI. Non abs re philosophus Plato, mysteriis numerorum plurima tribuens, omnia ex triangulis confici docuit, & in triangulos quoq; cuncta resolui. Cum enim

cerneret sapiens illæ, insignis numerorū dignitatis indagator in vniuersa numerorum serie triangulos lōge cæteris eminere: nimirum de rationalium animarū immortalitate per triangulorum vestigia philosophandum censuit, & docuit.

PHA. Quanquam constet, inter mathematicarū figurarum species triangulum quadrato fore eminentiorem, ut pote simpliciorē, & ordine priorem: nōne tamen dignius quiddam est, & longè præstantius, hominem in suapte

deg

degere & subsistere quadratura : quàm illum consistere in solius simplicitate trianguli ? PHIL. Præstantius sanè : quanto quidem suam partem vincit ubiq; integra totius substantia. Et quantum etiam duo equidem bona sunt vnico & simplici bono meliora. Etenim sicut triangulus pars quædam est , & portio quadranguli : ita & simplex anima homo illico non est , sed tantum hominis pars. PHAR. Perinde atque etiam corporis arcam : non protinus hominem , sed solam totius hominis partem dicere licet. PHIL. Adde insuper ad hæc : quod cum forma , speciësve quadraturæ , inter genera angularium figurarum (hanc enim solam , recti anguli apud mathematicos omnium præcipui & speciosissimi distendunt & ambiunt) non immeritò diuina sanctio in eius figuræ pulchritudine & ornatu , humanæ totius substantiæ metas ac terminos appendit. Nam & veteres poëtæ in eius quoque figuræ statione Virtuti velut stabili, fixæ, & amatrici quietis , aptissimam sedem tribuerunt. Qui ex aduerso Fortunam , velut instabilem , cæcam , improvidam , semperque variam , in circuli semper volubilis instabilitate sedere cecinerunt. PHAR. Humanarum etiam super terram habitationum ac domiciliorum , nec non & urbium figuræ longè decentius in quadro , quàm in circulo adaptari , & exfabrefieri vbique solent . Urbem quoque Hierusalem , nostræ gentis metropolim , futuram regni Dei sedem , etiam in quadro à Deo fore instaurandam , sanctissima nostrorum prophetarum eloquia olim promissere : eamque à quatuor mundi plagis, Oriente , Meridie , Occasu , & Aquilone , tribus portis , per singulas fore costas , diuinitus distinguendam. Nam iuxta numerum Israëlitarum tribuum , eam quoque vr-

bem duodecim portas diuina sanctione habituram. PHIL. Hæc vestræ genti Deus mysteria prouidit. Cum etiam duodecimarius numerus plurimorum sit mysteriorum fecundus, quæ nunc breuitatis causa conticesco, & omitto.

PHARISÆVS. Sanxit etiam, vt reor, Deus in mysterio quadranguli hominum animas, hætenus ab angelicorum actuum ordinibus distinguendas: scilicet vt sicut angelicæ beatitudines corporis expertes quo quopactò in triangulorum specie, Deo iugiter adstare creduntur: ita & inferiores hominum animæ per ima & terrestria corporum coniugia in quadrangulos collaberentur. In quibus iustissimam illis Deus mansionem concessit. PHIL.

Id quidem, quod nunc opportunè commonuisti, reor ardua mysteriorum energia non carere. Nam vt liquido videre videor, haud sine causa hæc fecit insignis & circumspecta Dei prouidentia: vt dignitates, & eminentias utrorumque immortalium actuum, quos mundo ab initio præfecit, diuersarum mansionum sedibus, veluti triangulis & quadrangulis aptè distingueret. Atque etiam hinc rursus (si tamen id audire non piget, immò libet) mysterium resurrectionis depromere licebit. PHAR.

Quæso id fiet? PHILOSOPHVS. Dixi iam tibi (si tamen meministi) cur in quadrata humani corporis specie præparauerit aptissimam Deus hominis animæ mansionem: & cur etiam æquum viribus illius struxerit in carne necessariorum organorum domicilium: quo inter illam & angelum iustam erexit actionum longè differentium materiem. PHARISÆVS. Nondum immemor eius dicti tui sum. PHIL. Cum igitur mors eam hominis, quam dixi, quadraturam soluit: nõne vnà ipsam hominis animam per tempus naturali carnis amictu, suæque ipsius

veste

veste denudat, ac spoliat? PHARISAEVS. Exiit profectò mors eo pacto animam, relinquitque eam prorsus nudam, & ad multa inhabilem immò inertem. PHIL. Quamobrem necessarium fuerit, vt Deus nolens animam perpetuo linquere nudam, aut vllis viribus ociosam, perruptum à morte hominis quadrangulum nonnunquam suapte ipsius voluntate instauret, & languenti animæ, eo quidem in statu male habenti (quippe à suapte ipsius mansione extorri, ac prorsus nudæ, & inhabili) priscam sui iterum gnomonis inuestituram circumdet, eiusque spoliū illi reddat. PHARISAEVS. Id quidem, quoad videre videor, perspicuum satis est, & ratione non caret. PHIL. Nónne etenim melius, ac longè decentius iudicaueris, omnia in suæ conditionis ordine, & in propriæ mansionis quiete degere: quàm vel nuda, vel orbata officiis naturalium actionum: vel quàm demum à suis sedibus profligata, & in peregrinum relegata exilium? PHARISAEVS. Ita prorsus hæc sese habere iudico: nec est quisquam, qui his illico non vltro consentiat. PHIL. Quia igitur, ô viri percelebres, hæc vobis placent, & animo tam bene sedent, quibus hætenus tam de rationalium animarum immortalitate, quàm de corporum resurrectione vos quoquo pacto instruere, & certiores efficere nifus sum: plurane adhuc ea in re vestra sitiunt desideria? an verò satis sit factum dubietatibus amborum vestrum? SADDUCEVS. Satis profectò desideriis fecisti nostris: Nec superest iam ambobus nobis quicquam, nisi vt cum gratiarum actione, & extremæ salutis impartitione singuli nostrum in suas, de more satiatarum ouium, caulas abscedant. PHAR. Non minus gratam, quàm sublimem, & apprimè utilem

nobis (alioqui malè habentibus) doctrinæ tuæ candor contulit medelam : quæ & veterem amborum nostrum ignorantiam profligauit , & exoptatam venturæ resurrectionis fidem, immò verò rationem , aridis & sitientibus nobis patefecit. Nihilque amodo superesse video , nisi vt te quidem annuente istinc abscessuri , canamus hoc carmen.

Claudite iam riuos pueri, sat prata biberunt.

PHILOSOPHVS. Abite igitur iam quo lubet incolumes, nostrique haud immemores, valete. SADDVCABVS. Actu quidem, ô philosophiæ decus : hospes hinc abi, ac bene etiam vale. Precamurq; ambo, quia tui erga nos ludi magisterii labores vix compensare sufficimus , vt largitor præmiorum Deus tibi plura in decuplum compenset: mercedemq; qualem promerueris benignus exoluat. VALE.

FINIS.

CAROLI BOVILLI AD MALLARIVM,

immortalis animæ & amicitia gratulatorium carmen.

*Nè putet in nihilum quisquam me morte resolui,
Salua superſio, atque integra permaneo.
Tota equidem maneo: licet vt vapor, & leuis vmbra,
Nullis per mortem viribus expolior.
Nullum mors ex me ſpolium, quàm corporis aufert:
Organa cum quo etiam depereunte cadunt.
Tolle à me mundum, pereant hypodemata carnis:
Non in me excellens Endelechia ſilet.*

Endel

*Endelechia manet, mundo sublimior omni:
 Indiget hæc nullo corporis obsequio.
 Si in mundo fuero, si in corpore, siue sine illis:
 Non ideo emoriar : plurima semper agam.
 Te iubeo gaudere senex vicine sepulcro:
 Corpus, non animam, fossa vorabit humus.
 Quisquis æger langues, languore experte medela:
 Quem morbo affectum pharmaca nulla inuant:
 Qui quoque ceruices annosus flectis in imum,
 Et qui præ senio iam silicernius es:
 Cui morituro iam pollinetor aromata condit:
 Et cui vespillo cuspide busta parat:
 Et quem fortunæ attriuit lacrymabilis ictus,
 Spera cape, post fata est vita reposta tibi.
 Tristis nemo manus agat in sua corda cruentas,
 Neu quis supremam se necet ante diem:
 Nec sua crudeli perstringat colla capistro:
 Nec se desperans perdat in igne truci.
 Supremam expectare diem de lege iubemur
 Hanc, qua nostra deus fœdera dissociet.
 Fœdera qui sanxit nostra, hic dissoluet : & illa
 Restituet nullo dissocianda die.*

DE MVNDI
EXCIDIO, ET
EIVS IN-
STAVRA-
TIONE.



CARMEN AB INCER-
TO AVTORE PERTINENS

ad mundi huius excidium, &
eius instaurationem.

*Et iam tempus erit, quo magnus concidet orbis.
Iungenturq; vno, pontus & astra loco.
Confundent elementa suos discordia fines:
Concutient senas ignis & vnda manus
Atq; iterum toto surget gens aurea mundo:
Fulgebuntq; nova lunaq; solq; face.
Crimina diffugient, nec martia bella gerentur:
Curret caruleo nec vaga cymba mari.
Cana fides castusq; pudor, pax alma redibunt
Et qua de superis vltima cessit humo.
Tunc & perpetuos tellus dabit vna colores
Et novus aeterno flore nitebit ager.
Sub iuga nec fortes mittentur curua iuuenti:
Sponte sua viridis conteget arua seges.*

CAROLI BOVIL- LI SAMAROBRI- NI DIALO.

G V S.



De mundi excidio , & illius instauratione.

*Interloquens personis tantum duabus:
Sapientia erudiente , & Igno-
rantia singula in-
terrogante.*



A R G V M E N T V M.



OST dialogum vnum de Immortalitate animæ, & alterum de Corporum instauratione: siue, Hominum resurrectione, (est enim corporum instauration nostræ totius resurrectionis initium: & præuia redintegrandi hominis substantia) subiit tertio loco vtilis cogitatio mentē: suadēs, vt ab ingruēte pari occasione dicerem etiā non nihil de excidio, & instauratione mundi: quem quidē iuxta fidem scripturarum, nulli ferè homini dubium est, futurum in fine supremi ignis pabulum. Instauration enim mundi, cū sit comes & assecla nostræ resurrectionis, & annexa sperandæ reparationi corporum: etiam non abs

re postulauit & ipsa famulantem sibi suo ordine dicari calamum. Id est, vt de ipsa parem conscriberem dialogum. Iusta quidem mihi visa est eiusmodi titillans, & ingenua sacri desiderii postulatio: nec (vt obreptitio carmine dicā)

Aspernanda quidem, aut morosa, digna repulsa.

Nam pulcherrima rerum proportio, & adurgentis analogiæ commoditas ingruebat, docens eo vtiq; modo se habere mundum, ad humani corporis appendicem: immò verò ad totum etiam hominem: quo pacto ad animam fragilis carnis theca, & lutea corporis circūuestitura se habet. Quæ enim ratio, nos inhortatur ac iubet dicere, corpus veram esse & aptam animæ mansionem, iuxta illius vires variis famulantium organorum cælaturis à Deo excultam: eadem nos ipsa oppido compellit, vt & decoram mundi machinam vocemus cū corporis domiciliū, tum totius hominis habitaculum: & tam latam, quàm speciosam, & mirificam vtriusq; domum. Et rursum qua etiam ex causa dixerit quis, ipsum animæ domicilium, id est corporis vasculum, lue interioris peccati vitiatum, & inquinatum, iubente Deo, primum quidem abiūgi oportere ab anima, deinde exanime effectum, solui in puluerem: & postremò rursum aliquando è suo puluere excitari debere. Eodem profecto omine censuerit & is conspurcatam & labefactatam ab hominum peccatorum habitatione machinam mundi, excadefcente suprema Dei ira; per voracis ignis exterminium in cinerum quisquillas ituram: & iterū nonnunquam à Deo iuxta priscum sui decoris ornatum, & ad omnem harmoniam solutæ pulchritudinis instaurandam. Cū igitur hæc tria, Anima, Corpus, Mundus, quandam conflent mutæ mansionis & cohærentiæ catenam: nequaquam me piguit, vt sicut scorsum de Animæ immortalitate

talitate, deq; corporum resurrectione duplici dialogo mea per oia lusi: ita & de Mundi excidio atque instauratione pari dialogo colluderem. Parcendum siquidem labori in quouis negotio non est: nec ab exercendo ligone in terra pingui & vbere segniter obdormiscendum: vbi dignam exacti laboris & iactæ sementis consequi speramus annonam: quæ plus decuplo grauem aratri laborem spemq; coloni compenset. Atqui apud omnes est scitu dignum quiddam, & magni miraculi ostentum, instaurationis mundi. Quæ non tam captui humanæ intelligentiæ peruia & nota sit, quàm soli diuinæ miserationis, & piæ voluntatis arbitrio condonanda. Immortalitatem quidem animæ, velut iure primam & potissimam illius dotem, philosophica ratione scrutari & scire quoquo pacto libet. At verò & rediuuiam solutorum corporum effigiem, & mundi quoq; totius instaurationem haud vsque adeo aut mentis oculo, aut vllius rationis indagine scire, & adsequi licet. Quanquam enim hæc alta Dei miracula suæ non sint rationis & causæ expertia, quia subobscuriora tamen sunt: nec tam vicina luci humanæ intelligentiæ: huic per amplius solius fidei ingenuitati, quàm rationis inuestigationi: subdi, & linqui à singulis rerum indagatoribus hæc solent. Vt igitur complerem encicliam ipsam naturalium animæ mansionum, ac domiciliorum, (etenim anima per seipsam in corpore degens & per corporis gnomonem in amplissimo quoq; mundi incolatu castra figens, encicliam quandam conflat suarum circum se mansionum) cum parcere nollem labori, albicantem festinus chartâ plicui, & calamum rapui, vt de mundi excidio & instauratione suo etiâ dialogo mecum ipse colluderem. Introducam autem istuc personas tantum duas: sapientiam scilicet, & ignorantiam. Illam quidem, sicut

per se cunctorum consciam, nihilve non scientem: ita & ea affatim edocentem. Istam verò singula ea, quæ scire expedit, ab illa vicissim sciscitantem, & interrogantem. Est enim Sapientiæ, seu cuiuslibet plenæ & illustratæ mentis officium: ad singula respondere. Ignorantiæ autem (quæ cæcum & vacuum luce pectus mitissimo sapientiæ iugo sponte submittit, vltroq; erudiendam se offert) peculiare est, ea sciscitari, & interrogare, quæcunq; in lucē promenda sint & scitu digna. Nunc ergo in sermonem ingressuri, primas mutæ colloctionis partes censuimus Ignorantiæ, velut sitienti, & ad meliora inhianti, tribuendas.

I G N O R A N T I A.



IAFDET me tenebrarum mearum, & innatarum mentis obscuritatum: in quibus ego quidem cæca, & arcano animi cratere vacua ex aluo meæ prodiū parentis. Cupio igitur ego, cum iā penē adoleuerim, ocyus tenebris à me excussis, fieri particeps iucundæ lucis: & ea scire ac nosse sub dio & in lumine, quæcunque quemlibet sub coelo viuentem scire iuuat, prosit, delectet. **S A P I E N T I A.** Querula es ô Ignorantia: & nisi me verba fallunt tua, de re nusquam vlla, quàm de temetipsa videris querimoniam mouere. Quid te quæso ipsam deplo-
ras? vñne forte vulpium instar veterem innouare & im-
mutare pellem? aut optas in te frustra dealbari Aethio-
pem: vt iam nitaris dissimilis huic fieri, qualem tua te
parens grauida aluo enixa est? **I G N O R A N T I A.** Heus lu-
pus, vt video, vicinus & in fabula est: & prægrandes ac
patulæ parietibus insunt aures. **S A P.** Quid hisce nunc
mecum

mecum ludis vulgi prouerbiis? **IGNOR.** Quia nesciui, cum temerè forte mœstum os tristis aperui, te quidem à tergo mihi cominus adstare, & vsqueadeo vicinam fore. Putabam eo in angulo, quo tantisper delitueram, ut memetipsam cæca deplangerem, stare me solam. Ideo de re quidem nulla, quàm de meipsa, lugubrem cantilenam, solitaria, & velut orphana, meas ad aures emodulabar. Sed quia faustus, non dubium est, euentus, vel aliquis certè Deus te mihi velut expectatum & opportunum Phantionem obuiam dedit: fecitq; ut clarè exaudires, cur ego meas iure pertæsa tenebras, meipsam amara deflerem: rogo ne cæles, cur dixeris, aut instar vulpium immutare me veterem velle cuticulam. Aut certè frustra conari vel denigrare olorem, vel dealbare Aethiopem. **S A P.** Ideo id quidem subiunxi: quia cū pertæsa tibi sint, in quibus nata es tenebræ: & optes ocyus, excusso abs te earum tædio, accedere ad lumen: videre non solùm antiquam innouare velle pelliculam: sed & vnà ad id eniti, ut excutias à ceruicibus tuis consuetam innatamq; tibi ignorantia nomenclaturam. **IGNOR.** Cur quæso id me velle arguis? **S A P.** Quia vbi candidum scientia lumen se vndecunque tibi infuderit: nōne quidem id quod hactenus extiteris prorsus obliterabitur, diuersaq; mox abs te fies? Desines enim illico & esse & vocari Ignorantia, ut quæ in priuatione consistit luminis, sedetque in tota iucundæ lucis absentia. **IGNORANTIA.** Est id ipsum sanè, est quod cupiam: quòdve mirificè fieri exoptem. Te etenim ipsam longe quàm me pluris facio, & impensius velut parentem diligo. Eritq; mihi hæc felix & desiderata diu metaplasmus: qua veteres tenebrarum mearum exuias deponere, & exuere tuos ante pedes licuerit. Sic enim ex obscuro
ignor

ignorantiæ profundo in præfulgidum sapientiæ culmen, felicibus remigiis adsumar: eaq; lege efficiar tibi ipsi tandem & dignitate & lucis copia non dispar. SAPIENT. Si amor (quod vulgò aiunt) amantem rem in eam quæ adamatur transmutare solet: certe breuissimo calle per syncerum lucis amorem transmutaberis in me: obliuiscerisq; prorsus tui: & ex eo, in quo nata es, obscuritatis angulo lux suapte natura sublimi degens in circulo, te ad seipsam adsumet: & quas tantopere fastidis innatas tibi tenebras, penitus ex te profligatura est. IGNOR. Quid igitur, moror, ô sapientia, nisi vt tibi me totam in posterum dedam: vt instar excoquendi in fornace auri præcipuo amoris tui adurar incendio? Quo non solùm deponam veteris ignorantiae scoriam: imò ocyus traducar euadamq; in nitidum sapientiæ culmen. SAP. Haftenus profectò consules tibi boni. Mecum enim concreata est lux, primogenita omnis creaturæ, ac diuinorum operum fons. Vnde fit, vt dedeceat à meis liminibus ac valuis procul ire & abesse eum, qui innatis exui velut tenebris, & consors optet lucis fieri. Sed agè dic, ô Ignorantia, quid tibi vis luminis in tuæ mentis tenebras à meo euibrari & excuti radio? Quenam, quæso, tibi dubietas infederat? quæve anxietas animi molesta tunc fuit, cùm de te ætum gemens lugubrem querimoniam mœsto ore cecinisti, velut pertæsam habens aut temetipsam: aut, quod idem est, fastidiens diuturnam in te lucis absentiam? IGNOR. Irrepsit quidem mihi generosus sciendi amor. Nullus autem, quod belle nosti, igniculus amoris absq; animi languore est. Ideo nimirum huic animi mei ægrimonix, velut longioris moræ impatiens, medelam qualemcunq; ocyus abs te adhiberi depoposci. SAP. Vis igitur fortè, vt aut de animæ immortalitate, aut
de red

de rediuiua, quam repromisit Deus corporum integritate (quam vulgò homines resurrectionem vocant) vtilem tecum hoc isto quo stamus in agro ineam palestram. Hæc enim duo præclara profecto sunt, & præ cæteris longe permultis scitu digna. Nam cum sub cœli ambitu nihil sit hominè præstantius: vtiq; etiam, hominis scientiam nancisci longe præcellit id, quod est nosse, ac scire quoduis aliud huius mundi ens. I G N O R. Dialogos nuper duos in manibus habui: quos & auidè perlegi. Vnum, qui sicut de animæ immortalitate lectorem mirificè oblectet, ita suauis ac pingui succo ignorantis mentem laute refocillet. Reliquum, qui de hominum resurrectione per corporis institutionem me perbelle habuerit: & abundè id quod scire concupiui edocuerit. Quamobrem nolim de his frustra nunc tecum iniri conflictum: nec incassum repeti & iterari eundem bis sermonem. S A P. Dic igitur, quorsum nunc voluenda sit orbita flagrantis desiderii tui: ne incassum operam tibi nunc meam, polliceri ausim. I G N O R. Est residuum quiddam vnum, in cuius discussione impræsentiarum honesto tecum otio, & vtili palestra, nō incassum exerceare. Nec istud quidem arduum est, nec multorum labor est dierum: verum vnus tantum horæ negotium. S A P. Effer igitur ocyus illud ad aures. Nam cum ego clarissimum sapientiæ nomen mihi iure vendicem: & à diuinæ lucis affluentia prægnans exuberem: quā fiet; vt terga vertendo meam tibi operam denegem: & non impartiar id vltro tibi, quod norim vtile eruditioni tuæ lumen? I G N. De mundo quidem audire non minus vsui & frugi, quàm miræ oblectationi mihi fuerit: cur scilicet mundum sacræ canat historiæ fides supremo tandem igne soluendum: & rursum eundem à Deo iterum redintegrandum. Etenim.

r de

de animæ immortalitate , deq; corporum resurrectione à geminis dialogis , quos sedentaria opera legi , certior iam euasi. Superest vt de mundi excidio , & eius instauratione erudienda , efflagitem nuncnunc operam tuam : quam quia tam vltro offers , non defuturam mihi eam sperem.

S A P. Non sanè exiguum, nec leue quiddam, id quod postulas est : sed sermone dignum longo , & plurima collo- cutione versandum. Si quid attamen promisi , id ocyus exoluam.

I G N. Vt enim sapientis eloquium habet, si quis quid promisit , defixit apud proximum , manum suam: Nec decet hunc in reddendo esse serum , aut tardiuscu- lum.

S A P I E N T I A. Et si res est admodum grandis & ar- dua quam exigis à me, scilicet , vt de mundi excidio , & eius instauratione , tibi ea quæ vera sunt , quæq; à probis sentienda discutiam : attamen ne ob rei arduitatem effi- ciare abiectioris spei, molliorisve animi, agam tecum pro- viribus. Id ergo cumprimis te nosse ac scire expedit : ean- dem prorsus de mundo , vt & corpore de humano mili- tare disciplinam : & vniformem adsequendæ eius scientiæ fore rationem.

I G N. Qui eandem vis esse ratione amborū, vix dum id capio. Cū tanta distet mundus intercapedine ab hominis corpore.

S A P. Ideo vnā eandemq; & corpo- ris & mundi rationem esse iudicaui: quia quisquis causam nouerit , ob quam seuerō sui iudicio sanxerit: Deus solui debere humani corporis thecam in cineres: noscet & is il- lico causam, cur idem iustus iudex sententiam dederit: pe- riturum ab igne in fine mundum. Et non modò istud de vtriusque excidio habe: sed & ex aduerso de amborum instauratione pari prorsus omine philosophandum esse tibi persuade.

I G N. Prome mox, & effer in publicum com- munem istiusmodi causam: vt dum vnicam eam esse didi-
cero,

cero, tuis illico verbis, vltro subscribam. S A P. Nostine causam, cur hominem diuina oportuerit sanctione mori, ac tolli aliquando è medio? I G N O R. Existimo non aliud, quàm reatum inobedientiæ nocuisse homini in paradiso, causamq; omnem mortis illi peperisse. S A P. Hæc enim inobedientia, diuinæq; legis præuaricatio extitit vnica totius humani peccati origo. Peccatum verò, sicut & hominem à Dei amicitia diuisit: ita & iure ex amoenissimis paradisi thalamis eum exclusit. Diuisa autem & abiuncta à Deo hominis substantia, sicut ex dissimilibus ab initio partibus coaluit: ita etiam diuisionem in seipsa eā perpeffa est, quam quotidie vocamus mortē. Hæc autem diuisio, seu mors (anima per se stabili, & immortalī permanente) gelidū, exanime, & expers vitæ corpus in cineres sensim abire iubet. Hæc est igitur causa, & diuisionis humanæ substantiæ & exinde, cur corpus, abiectior & inferior illius pars, corruptioni per multa tandē incōmoda demādetur. I G N. Prosequere vltcrius, ô sacrū diuinæ lucis armariū, aleā tuam: & impēde ocyus anhelanti mihi id quod pollicita es. Cur scilicet hæc etiā causa, idest sola peccati lues, & subsequens hominis mors, toti huic mundo extremū minuetur excidiū. Cūrve cū homine ob inhabitātis in eo peccati lue pereūte oportet & vastā cœlorū exuri encycliā & speciosam exinde perire fabricam mūdi? S A P. Quia cū speciosa quā vides, & ornatissima amplissimi mūdi aula, sit spaciosum quoddā tā hominis, quā humani corporis municipiū: structūq; Dei manu domiciliū: cur non ideo hinc perpēdis, hanc etiā ab sui hospitis, idest hominis, habitatione & māsione nō nihil cōtraxisse iniquationis & sordiū? & nec omnino corā oculis Dei eā stare syncerā & mūdā. Quāobré sanxisse quoq; Deū, hāc etiā vnā cū homine in fine soluendā & supremi

ignis voragine absorbendam? I G N. Ergone luet insons & innoxia mundi machina noxii hominis reatum & peccatum? S A P. Luet haud dubie. Nec enim illi impune cessura est peccatoris hominis intra ipsam mansio. Perinde atque hostilis vrbs, ab aduersario oppugnata & capta, nonne saepenumero per extremam sui ruinam, & euerfionem, luit domini sui noxam, & offensam? I G N. Luit profecto. S A P. Nam sicut etiam vasculum, quod immundo quouis fuerit liquore delibutum, haud omnino syncerum est & mundum, in oculis saltem eius, qui fuerit amator honestatis & mundicie: ita & rere amplissimam mundi machinam, quanquam a suapte ipsius conditione illustrem, puramve & innocuam: ab incolatu tamen & contagio praevicatorum hominum ante mundissimos divinae maiestatis oculos nonnihil habere sordium & immundiciarum: quod ideo illi in fine dierum triste afferet exterminium. I G N. Ratio haec tua admodum placet, quae nil profecto, nisi simile veri praese fert. S A P. Quaeso rursum audi me, ut alia tecum similitudine obiter colludam. An enim censeres securum esse, incolumem hominem, tuendae suae sanitatis studiosum; in domo habitare viri leprosi. I G N. Nequaquam censueram id securum, tutumve esse homini, suae saltem sanitatis amatori. Nam eiusmodi domicilii tam interior aura, quam vel muri, vel conspurcati parietes; haud sunt bene salubres & incolumes. Quamobrem facile a contagio & spurcitia leprae inficeretur is, ac male haberet: qui temere eius domus incolatui; se committere auderet. S A P. Praecipit olim Deus in ea lege, quam Moyse in Syna dedit, luteum omne vas, quod vel cooperculum non habuerit, vel quod quavis ex causa, fuerit inquinatum, non solum ab humano usu reiici prorsus oportere: verum illico confringi deb

gi debere. Nec non & domum etiam omnem, in qua incurabilis lepræ plaga quauis ex causa succreuerit, indicio summi sacerdotis, non solum ab hominum habitatione inhiberi: sed & mox eam dirui, ac solo æquari oportere. Ne & abominabilis Deo lues, & exitialis hominibus plaga latius proserpens, pluribus noceat. I G N. Hæ similitudinum tuarum suasiunculæ amplum dubiæ rei dignoscendæ afferunt lumen. Quo tandem facile condiscam, mundum hunc non fore perennem: immò eundem, velut ab fœdis hominum squaloribus inquinatum, & tanquam domum ab incurabili plaga lepræ vsquequaque viciatam esse supremo magni Dei iudicio, & irreuocabili illius decreto aliquando soluendum. S A P. Etenim scire te oportet, hunc mundum haud aliud esse, quàm amplissimam quandam hominis domum, structamq; manu Dei urbem, seu visibilem illius mansionem propter vnius humani generis incolatum à Dei sapientia dignè exfabrefactum. Quæ ideo cum homine, velut suo hospite, & munice (quippe à Dei amicitia semoto, & infestis hostibus applaudente) non immerito peritura sit: & hospitis sui mala, ac scelera, vindicis ignis ultione luitura. Quicquid enim est propter hominē, & solius hominis causa à Deo factum, id nimirum, vt non omnino purum, nec innoxium, dic & argue in fine esse periturum. I G N. Serpsit ergo humani virus peccati quàm latissimè: adeo vt instar noxiæ & virulentæ herbæ in ipsam vsque machinam mundi sese effuderit. S A P. Serpsit proculdubio: sicuti & leprosi hominis contagium non modò domus ipsius parietes, & recta labefactata, quibus fœdam impingit incurabilis morbi luem: sed nec intestina eius aura manet syncera & innocua. Porro nunquid etiam audisti, aut vsquam legere potuisti: Coelos quidem ipsos,

r 3 quanq

quāquam perspicuos , & peruia luce transparentes: haud tamen esse mundos in conspectu Dei. I G N O R. In sacris eloquiis istud ad vnguem recensetur. Attamen dic, quāso, qualiter ab hominum peccatis , conspurcari & inquinari potuerint nitidissimi cœlorum globi : vt sint etiam & ipsi cum inferioribus elementis ituri tandem in ruinam supremœve igne soluendi? S A P. Rem iterum postulas non modicam: sed grādem & arduam. I G N. Nimirum vt nil non sciam, audax postulo grandia. S A P. De elementis, in quibus assidua versatur hominum mora , & quotidiana habitatio, nulli dubium est, hæc equidem ipsa, velut ab hominum habitatione & commercio non nihil inquinata, extremo igne perdenda. I G N. Nil de elementis iam rogo, de quibus persuasum satis mihi est, ea tandem fore peritura. Demiror longe amplius , quo pacto semotissimi ab hominum incolatu cœli : deq; tota luce perspicui, & velut ipsius scabella Dei , totiusq; moenia mundi , demorantium sub ipsis hominum contraxerint luem , ab vltice diuinæ iræ flamma in fine expiandam. S A P I E N. Mirum ô Ignorantia , quòd non modò de cœlorum addubites insinceritate : sed cur nec etiam tecum obstupeas, quî queat sublime ignis elementum, cœlo lunæ attiguum, euasisse insyncerum. Nec non etiam , qualiter suprema aëris regio, quæ nec ventis quatitur, nec nubibus obsidetur, potuerit ab hominum sub ipsis habitantium labe inquinari. I G N. De his quoq; nihilominus in dubium veni: cum in his prorsus nulla sit habitatio hominum, nullæve vllorum animantiû, aut corruptibilium quarumvis rerum mansio. S A P. Digna profectò cui fiat satis dubietas tua est. Hæc enim scitu dignum, atq; altum nō nihil redolet: & colorem rationis præ se fert. Quāquam ratio quoq; vñica prorsus est : quæ &

simpl

simplicissimam elementorum substantiam cum primis minetur casuram. Deinde & quæ coelis etiam ipsis extremum diem dicat, eosq; ob aliquantam humani peccati sentinam doceat in supremum ignis incendium à Deo demandandos. I G N. Sed nunquid fatebere insynceriores attamen esse, ac foeculentiores inferiorum elementorum turbâ, uti terram aquam, & infimam aëris regionem, in quibus fixa est, & sedet; promiscua cum animalibus hominû mora & habitatio: superiorum autem elementorû orâ, in qua nulli quod norim animanti mansionem concessit Deus à vitiiis & conspurcatione hominum manere incolumioré ac longe synceriores. S A P. Quî istud inficias iero? Insyncerior enim, quod ais, est infima mundi regio: supera autem elementorum ora ac regio, sicut cœlo vicinior, ita longe nitidior, ac defœcator. Perinde atq; in viri leprosi domo, quis ambigit fundamentorû & parietum ampliorem, quam sublimibus in tectis, esse sordium illuuiem. Nihilo tamen secius etiam & tecta, velut non sincera, sed sordium plena, in sacris quoq; scripturis dirui, & solo tenus æquari iubentur. I G N. Iubes igitur, ut vniuersum mundum nuncupem velut vnâ quandâ hominis domum, quæ ab hospitis sui labe inquinata, sua quidê euersione & excidio, instar hostilis vrbis, sit iudicio Dei digna. S A P. Id quidem nimirum iubeo. Eius enim tâti humani domicilii fundaméta sunt solidæ inferiorû elemétorû substantiæ, terra scilicet, & aqua. Parietes, mollis aër, & feruidus ignis. Tecta, sublimes cœli, quibus hæc eleméta alioqui pugnâtia, maleq; habétia tegûtur: & in sua sistuntur harmonia. I G N. Nil certè efficacius, hac eleganti similitudine, qua contulisti mundû vnicuius materiali domui. Nâ meis perbelle postulatis respondet: meq; velut animo exatiatum clauso ore obmutescere perurget.

S A P.

S A P. An enim putas, in domo sordida, & plena immundiciarum, uti in hierocomo, quo leprosi aluntur, aut ritè aut digne posse tabernaculum Dei, cum hominibus strui ac figi? I G N. Est ergo aliquando futura Dei cum hominibus habitatio? S A P. Est profectò. Id si quidem se facturum Deus repromisit per os eius, qui dixit: Ecce tabernaculum Dei cum hominibus: Et habitabit cum eis. Et ipsi populus eius erunt: Et ipse Deus cum eis erit eorum Deus. Quòd si reuoluendæ nobis erunt istinc ad philosophiam habennæ: propter hanc etiam causam, qua dixi, vniuersum mundum esse velut amplum. & insigne quoddam hominis domicilium: dixisse quondam philosophi memorantur, (nec ad id iusta similitudine carentes) vniuersam ipsam visibilis mundi molem esse velut clarum quoddam, & perspicuum hominis corpus: & hominis viceversa integritatem esse in analogia velut quandam ipsius mundi animam. I G N. Sat bene memini, à scripturæ fide tabernaculum Dei cum hominibus in posterum promitti. Nondum tamen satis perspectam & exploratam eiusmodi habeo causam, ob quam philosophi dixere, & mundum esse velut arcam corporis humani: & hominem pari iure velut animam & spiritum quendam mundi. S A P. Id quidem philosophi ideo voluere: quia parem prorsus viderunt esse proportionem humani corporis ad ipsam quam cernimus visibilis mundi struem: atq; eundem prorsus amborū numerum. I G N. Dic, oro te, quis sit hic numerus amborū, ut sciam. S A P. Hic numerus ex imparium genere quinaris est: cuius quidem mysterio & metro, non solum humani partes corporis appendit Deus: verum etiam præcipua & amplissima mundi huius corpora in pulchra quadam distinxit enciclia. I G N. Quo pacto in enciclia confla-

rit

rit Deus mysticum numerum, tam substantialium humani corporis partium, quàm etiam maioris mundi corporum. Et quidnà, oro te, hîc vocas encycliam: rem profectò admodum nouam, & meis saltem auribus hætenus insuetâ. S A P. Encycliam voco, mutuam quandam orbium complexionem, & eorum pacificam, intra se mansionem: in qua Deus maioris mundi figuram tam bellè tornauit & instituit, vt eius specie & cōmoditate figuræ ab vniuersa mundi aula abegerit vacuum, & inanitatem entium. I G N. Edidicisse me dudum sat bene memini, nusquam quidem in mundo consistere posse inanem quempiam locum ab entium plenitudine vacuum. S A P. Id quidem ritè defendi & adstrui nequit, nisi per eam, quam voco encycliâ. Etenim cùm terra sui ponderis gravitate in imo depressa pro fundamento mundi stet: hæc mollibus aquis attigua subest: aqua aërem suavi philemate vndecunq; exosculatur: aër ignem: ignis amplissimum cœlorum orbem attiguus lambit. Ita ergo fit & in minoris compage mundi: in qua quidem ossa cernimus nervis subesse: nervos sub carne deliterre: carnem sanguine vniuersam conspergi & obrui: carnem demum & sanguinem supremæ cutis tegmine adoperiri. Vides in vtriusq; mundi corpore parè prorsus conflare analogiam partium: & eundem non minus ambarum subesse numerum, idest quinarium. I G N. Quid si cum hominis corpore, quem iam conflasti è mystica péthade, adiecero & ipsam nihilominus animam, viuificantem eiusmodi penthadem, alioqui exanimem vitæq; expertem, & caducam? S A P. Non temerè sanè id factura es. Conflabis enim in mystica hexade (apibus ceram in deorum cultum conficientibus pergrata) humanæ totius substantiæ integritatem: quam etiam veteres & theologi & philosophi non

f abs

abs re sub senarii numeri dignitate mensi sunt. **IGNOR.** Nunquid & maiorem etiam mundum, instar minoris, sua quoque metiri hexade licuerit? **SAP.** Licuerit idipsum indubiè. Si enim toti visibilis mundi machinæ adieceris incorruptibilem intellectualis & inuisibilis mundi auram (cui quidem nimirum similitudo ac typus animæ à doctis conceditur) tum sacram illius complebis hexadem. Nam qui maiorem mundum dixerit eam omnium substantiarum molem atque congeriem, quæ est præter, & extra hominem: tum is suo more maiorem quoque mundum ritè ex corpore & anima conflabit. **IGN.** Agnoscō iam dilucidè quæ sit faciunda vtriusque mundi, cum in quinario, tum in senario numero analogia. Sed peto denuo, an intellectualis mundi regio cui clarissimum animæ typum censēs iure tribuendum, ab supremi iudicii igne, instar cœlestium globorum, ibit in exterminium? **SAPIEN.** Nequaquam. Nam quantam in homine mors permissione Dei cotidie obtinet vim: tantam etiam credideris, nec vsquam maiorem, supremo igni in venturo mundi huius excidio concessam iri à Deo virtutem. Atqui mors nequaquam in vniuersam hominis substantiam sæuit: ut quæ soli hominis corpori potis est nocendi. Immortali quippe animæ mortem nihil nocere, nihil detrimenti adferre posse ea ratio ostendit, quæ animam docet esse perennem. **IGNORANTIA.** Supremi igitur ignis incendium, quanquam instar diluuii, super omnia in fine inundabit: haud latius tamen, quàm in maioris mundi corpus grassabitur. Animam autem ipsam mundi, idest intellectualem auram, immortalium & beatorum entium altricem nusquam vis vlticis flammæ contingeret, aut exuret. **SAPIENTIA.** Supremi ignis vigor
iplam

ipsam maioris mundi animam, idest superæthereæ regionis auram : quippe prorsus insontem & innocuam non lædet, sed intactam eam sinet. **IGNOR.** Hic iterum relabor in dubium. Quia dixeris animam mundi, idest superæthereæ regionis auram, inuisibilium spirituum & angelorum mansionem, velut innocuam & illabefactam: ab supremæ flammæ exterminio, futuram prorsus immunem, nihilve perpeffuram. **SAPIENTIA.** Expone palam tuæ dubieratis causam. Nam citra veritatem nulum tibi veraci ore effutii sermonem. **IGNORANTIA.** Quia nihil verius est, quàm prolapsas à bono cateruas dæmonum in superætherea regione, & in ipsa, quàm vocas, maioris mundi anima, per diuinæ legis transgressionem, à Deo defecisse. In ea siquidem regione Deus inter sacras functiones, & beatitudines angelorum felicem illis ab initio mansionem concesserat. Quasi in sua sede memoria conditionis suæ ritè imbuisset, studiumq; deuæ voluntatis in bono fixissent: non dubium, quin in suæ beatitudinis arce stabiles permanissent. Si igitur vt iam præfata es, cum ipso hospite, iustam Dei legem transgrediunte inquinatur illius quoque mansio & sedes : vt hæc efficiatur, sicut indigna Deo, ita & supremo digna incendio: cur quæso cum dæmonum peccato nil perpeffura est in fine superætherea mundi regio, in qua patrata est infelix illa eorum transgressio, & iniqua in Deum rebellio. **SAPIENTIA.** Inualidius molli arundine est argumentum tuum: nec planè sufficiens, vt ideo vllam felicissimæ intellectualis mundi plagæ impingat offensam, ob quam in extremi ignis incendium ituram illam confitear. Nam etsi peruersæ dæmonum

f 2 turmæ,

turmæ, sicut in ea forte beatissima aura originem acceperunt, ita & hæ, se in ea malè habuerunt, atq; à Deo sola voluntatis iniquitate sequestrauerunt: mox tamen & repente, inconfusis atq; intactis cæterorum bonorum angelorū ordinibus, infelici exilio relegatæ in ima huius mudi loca proruerunt, & à suæ tam beatæ mansionis thoro vltoris digito Dei extrusæ, nusquam amplius, in cœlis, neq; etiam in superioribus elementis resederunt. I G N. Quò igitur hæ abierunt? S A P. In inferiora mundi elementa exules præcipientesq; ruerunt. In quibus & hominum & animalium generi concessa est habitatio, tanto infelicior, quanto cum his spiritibus promiscua, & ab eorum insidiis minus secura. Quamobrem dubietatem equidem tuam: rere potius ad solutionem & interitum cœlorum, quàm ad superethereæ prorsus innocuæ plagæ excidium pertinere. I G N. Cur id arbitrari me deceat? S A P. Quia demirabere prius, cur cœli (vt pote sicut ab hominibus remotissimi, ita & forte innocui) essent ob hominum peccata in ignem ituri. Si ergo haud satis tibi istud est, cœlos scilicet ob hominum noxam supremæ tandem flammæ dedendos, adde si vis, minori hominum noxæ ipsam etiam longe grauiorem, malorum angelorum seu dæmonum transgressionē. Quibus cum in cœlis dedisset Deus lucidæ mansionis & sedis honorem: iustumne tibi & æquum istud videtur, vt cum ipsis dæmonum gregibus à sua sede deiectis, ipsa quidem etiam eorum sedes & mansio in supremo Dei iudicio mittatur in ignem? I G N. Reor, neminem sanæ intelligentiæ hominem his tuis verbis obicem positurum, quin hæc indicet ita se habere. Hac enim vna responsione tua exoptatam duplici meæ ambiguitati medelam attulisti: vt agnoscerem cum primis, qualiter sublimem animā mundi, idest

ideſt ſynceram intellectualis regionis auram , conteſtarer nihil ab ſupremo igne perpeſſuram. Et exinde cœlos ab eius exterminio haud fore immunes. *S A P.* Quandiu hæc duo, vim ſcilicet mortis, & ſupremi ignis excidium, eadem menſura metiere: fecerisq; amborum eandem prorsus ſtateram: nuſquam aut incides in dubium, aut laberis in ſcopulos errorum. *I G N.* Miram experior eſſe vim iſtiusmodi menſuræ & analogiæ, qua ſub ſtatera duorû, ſcilicet mortis & ignis, maiori mundo ſic minorem conferri iubes: vt par prorsus ſit faciunda commenſuratio amborum. Et vt vnica inſuper videatur eſſe cauſa, quæ ſuam vtriq; mundo rumam minitetur. Haud tamen iuxta ſubſtantiam totorum: ſed quæ ſecundum duntaxat alteram partium futurû doceat amborum excidium. *S A P.* Probè adiecisti, iuxta duntaxat alteram partium. Nam nec infeſta mortis ſagitta hominis animam læſura eſt: nec ſupremi ignis vigor vllam præterquam in omni corporea & viſibili mundi ſubſtantia habiturus eſt exterminandi vim. *I G N.* Hic ergo ignis neq; hominum animas in nihilum ſoluet: neq; ſpiritus dæmonû à ſuæ immortalis & incorruptibilis ſubſtantix ſtabili axe, in diſſolutionem & exterminium nihili ſeu non entis adducet. *S A P.* Nulli prorsus inuiſibili, quippe immortalis ſubſtantix, hic ignis excidium allaturus eſt. *I G N.* Quid igitur ſibi vult, quod ſæpenumero audierim, in futuro Dei iudicio, & ſceleſtorum hominum animas, & ſpiritus cæcæ dæmonum, inextinguibili igne excruciarî oportere, ſi negandus eſt ignis ille in ſubſtantia poſſe agere incorporea? *S A P.* Nihil diffiteor, agere quidem poſſe eiufmodi ignem in ſubſtantia incorporea, quæ carnem & oſſa non habet: cùm cotidie ab eccleſia decantetur, iudicium Dei futurum per ignem. In quo omnis creatura, quæ præ-

dita libero arbitrio, & diuina effigie donata prorsus &
 impœnitenti voluntate à Deo exciderit, sit in eorum quæ
 egerit malorum talionem iuges in posterum datura pœ-
 nas, & interminia supplicia. I G N. Cedet igitur mea mihi
 opinio, si in incorporeis substantiis, vti in suppliciis dæ-
 monum & animarum, agendi potis est vindex ignis: S A P.
 Aget quidem, non diffiteor, in incorporeis substantiis
 ignis illæ vltionis diuinæ minister. Veruntamen non eo
 pacto, quo forte sensus opinionis tuæ tibi persuadet. I G N.
 Quamobrem? S A P I E N T I A. Quia hic ignis nequaquam,
 vt insipienter autumas, spiritalium creaturarum incorru-
 ptibiles essentias ab suæ integritatis nodo dissoluet: nec pe-
 nitus in nihilum eas adducet. I G N O. Quo pacto ergo in
 eis ignis hic aget? S A P. Sic quidem & eousque in eis aget,
 vt hæc quidem in eo igne iugiter ardeant, & tamen in-
 tereant nusquam: vt ve præclusa sit illis, ademptaq; fa-
 cultas à cruciatuum & torminum vi in non ens & in ni-
 hilum relabendi. I G N O R A N T I A. Durus hic sermo, &
 finitimæ auditionis. S A P I E N T I A. Durus profectò &
 pauendus, eorum præsertim auribus, qui cum malè per
 omnem vitam egerint, etiam impœnitentes & filiceo cor-
 de à vita exierint. Seueritas quippe diuinæ iustitiæ sceleribus
 iniquorum offensa, in eis creaturis, quarum cum
 substantiæ immutabiles essent, arbitrii tamen sui volun-
 tate mutabiles effectæ sunt, iusta sua iudicia, & exacto-
 rum operum talionem exercebit. Quas quidem per cun-
 cta secula irreuocabili sententia sic puniet, vt optent for-
 tasse hæc iam nihil esse, & redire in priscum chaos non
 entis: quas impossibile tamen fuerit suo potiri desiderio:
 idest in nihilum à conspectu Dei cadere: & è choro en-
 tium, in quo diris iustitiæ vinculis à Deo coërcentur,
 dilabi,

dilabi, fieriq; rursus nihil. Alludet enim earum infelicitati id euangelicum eloquium, Melius fuisset eis, si natæ, vel factæ non fuissent. **IGNORANTIA.** Accepi quasdam hominum animas in perfunctorio igne solum per tempus, à sceleribus expiandas: Et non totis irremediabilibus seculis daturas exactorum in vita scelerum pœnas. **SAPIENTIA.** Non incassum id quod verum est prædicari forte audisti. Deus enim dæmonibus vniuersis voluntariè quidem, sed primo & per se à bono prolapsis vnam damnationis irreuocabilem sententiam dictauit. At verò cum hominibus qui sola dæmonum instigatione seducti manus malicie dedere: mitius paulò egit. Quibus quidem duo expiandorum scelerum remedia & vtilia antidota benignus indulgit. **IGNORANTIA.** Quæ sunt hæc indulta à Deo hominibus obtinendæ peccatorum veniæ pharmaca & remedia? **SAPIENTIA.** Hæc sunt: pœnitentia ante huius vitæ periodum, & post obitum clementes induciæ cuiusdam temporariæ expiationis fiendæ per ignem. Quandiu enim vita hominibus comes est, tum lacrymarum medela & antidotum pœnitentiæ grande illis remedium affert. Post hanc autem vitam etiam Deus has quidem animas, quarum maculas insufficiens pœnitentiæ acrimonia non satis deterfisse & abluisse valuerit, in induciis temporariæ flammæ discruciat & purgat. Quibus exactis, hæc deinceps læto beatarum mentium contubernio, & felici sodalitijs sint dignæ. Hæc sunt igitur quæ postulasti posita hominibus à Deo, gemina purgandorum scelerum & inhærentium macularum remedia. **IGNORANT.** Bene quidem & ritè, hæc apud me se habent. Sed vt ocyus reuertamur eo, vnde digressi

digressi istuc vsq; sumus, est mihi rursum quiddam quod scisciter abs te: nondum enim omnis ex me scrupus euauit, vt iā pressis immaturè labiis fileam. S A P. Pete siquid amplius te angit: vt id etiam, iuxta vires tibi protinus exoluam. I G N. De supremi ignis specie adhuc anceps ac dubia, quasi à clauò suspensor. An scilicet hic ignis futurus sit eiusdem speciei cum elementari igne? S A P. Nequaquā, vt qui elementarem etiam ignem depasturus & perditurus sit. Erit enim ignis ille elementari igne absq; proportionē, sicut substantiæ raritudine subtilior, ita actionis vigore longe efficacior. I G N. Qualem ergo coniectari debuerō futuram eiusmodi ignis cū substantiam, tum efficaciam agendi? S A P. Cū sis eatenus, quasi exiguus pomilio, giganteis, quod aiunt, vis humeris inniti: qui altiora quā te deceat, rogas scire dei mysteria. Qualis enim, & cuiusmodi actionis, futurus sit hic ignis, mortalem hominem scire phas non est: hactenus tamen de istiusmodi ignis & substantia & actione te obiter docuero. Quoniā hic in fine dierum ab exardescencia diuinæ iræ exardescet, iuxta id quod in psalmo scriptum est: Ignis in conspectu eius exardescet: & in circuitu eius tempestas valida. De quo etiam Propheta pauendum istud cecinerit eloquium: Quis poterit ex vobis habitare cum igne deuorante? Et rursum: In igne zeli eius deuorabitur vniuersa terra. Vbi per vniuersam terram, intellige non solum orbem terrarum: verū etiam corpoream omnem, & visibilem mundi huius substantiam. I G N. Quæ verò tanti excidii causa? S A P. Promiscua dæmonum & hominum flagitia, ac peccata. Etenim hic mundus (cuius, iuxta sapientem Mercurium, nulla pars est à dæmonum præsentia destituta) in fine totus quidem in hostilitatem & in rebellionem aduersum

sum Deum, sub mortis principe confurgens, & inauditis sceleribus lasciuiens, iustam diuinæ ultionis & iræ flammā succendet, quæ tam immanem hominum dæmonumq; rebellionem inultam abire non sinens, omnem mundi ambitum pauenda obsidione repentinè circuncinget: cumq; velut rebellem, & oblitam conditoris, vel possessoris sui urbem, ab imis terræ fundamentis, ad cœli usq; culmen soluet, perdet, amburet. I G N. Si substantiam, si speciem, & actionem istiusmodi ignis, quo perdedus est hic mūdus, scire quenquam dedecet: edoce tamen me obiter nonnulla eius signa atq; vestigia. S A P. Cū olim ignis ab offensi Dei ira decidens in Pentapolim, repente non solum omnē terram & agrum quinque urbium penitus ambussit: sed ebullientibus aquis ex abyssu, vertit regionem totam in mare salis, quod hodie mortuum vocant, aut Asphaltidis lacum: quem quæso putas hunc ignem fuisse? an elementarem, an alium quendam, qui tam properam & inopinatam peregit in peccatores, & in eorum vrbes, offensi Dei ultionem? I G N. Vix dicere ausim, hunc ignem fuisse elementarem: quando quidem constet elementari igni actionem inesse non tam procacem, imò plus seram, & longè lentio rem. S A P. Nam elementaris ignis, sicut scitu & loco inferior est orbibus cœlorum, ita & ne putes hunc ignem in cœlos ullam agendi vim habiturum, ut fiant cœli eius pabulum. I G N. Rationabile non est, nec simile veri, vllum in cœlos agere posse elementum. Id enim esset incorruptibile substantiam à corruptibili substantia pati, & in excidium mitti. S A P. Rursum cū Nadab & Abiud, filii Aaron, ignē alienum coram Deo in deserto obtulere: quid tum accidit ipsis? I G N. Desæuit illico super eos iusta & legitima Dei ultio, qua in momento, & in ictu oculi ab igne inuisibili de-

t

uorati

uorati, coram omni Hebræorum multitudine periere.
 S A P. Existimas eos ab elementari igne deustos periisse?
 I G N O R. Nequaquam. S A P. Cui igitur igni, insolitam
 hanc tribuis eorum necem, necnon & cæterorum omniũ,
 qui sub Moyse in deserto ab igne Dei conflagrauere?
 I G N O R. Igni diuinæ solius excandescentiæ & iræ, qui vi-
 ros diuinæ legi rebelles, & irreligiose coram Deo agen-
 tes, repente vltus sit, & perdiderit. S A P. Nam si verbum,
 Heliæ prophetæ, vt in sacris eloquiis est, sicut facula ar-
 debat: quanto magis voracissima diuini verbi flamma in
 fine mundi præualebit, suscitabitq; famosum & toti vni-
 uerso exitiale incendium? Sicut legimus in psalmis: Do-
 mine irasceris in finem, exardescet sicut ignis zelus tuus.
 Et vt propheta Malachias habet: Ecce, inquit, dies ve-
 niet, succensa quasi caminus. Tota enim sacra eloquia
 hanc annunciant pauendam diem, formidinis & hor-
 roris plenam, quæ per ignem, toti mundo positura est
 finem. I G N O R. Post hæc sacrorum eloquiorum testimo-
 nia, nihil iam addubitandum mihi est, hunc ignem, qui
 perditurus sit mundum, & omnia quæ in eo sunt: sicut
 elementari igne longe efficacior, ita & diuersitate spe-
 ciei latè ab eo distinguendum. Sed adhuc demiror, si
 hic ignis in coelos ager, & eorum ornatus vsquequaque
 perdet, & prorsus absumet. S A P. Cur de coelis nunc re-
 uolueris in scrupum, cùm iam prorsus nullam huic igni
 corpoream & visibilem mundi substantiam fore super-
 stitem didiceris? I G N O R A N T I A. De elementis, quæ co-
 tidiana generatione & corruptione, inuicem permutan-
 tur, deq; eorum plenitudine, nulla deinceps dubietate
 suspendor, quin fatalis mundo ignis hæc penitus in fine
 perdat & amburat. At verò de coelis (quia eorum sub-
 stantia

stantia permanens est, & nec generationum aut corruptionum vicissitudinibus obnoxia) sufficiens causa me attollit in admirationem. SAPIENTIA. Frustra ob id, discussæ dubietatis cicatrices renouare contendis: haud diffiteor enim, distinctissimam quidem esse, longeq; præstantiorem; quippe permanentiorem substantiam cælorum à substantia cum elementorum, tum earum omnium rerum, quæ in elementis degunt, ut pote generabilium & corruptibilium: Attamen id quidem, terribili igni iræ Dei nihil obsistet, nec illius vim puncto imminuet: neque demum pulchritudini substantiarum cælestium parceret, quas ab immenso illius vigore, & inextinguibili ardore nihil defenderet. quominus hæ quidem, quæ sunt præfulgida & sublimia huius mundi mœnia, cum elementis, & tota eorum plenitudine, flamme-scende suprema Dei ira, veniant in exterminium, quod zelus Dei suscitabit per ignem. I G N O. Satis iam edidici hunc ignem haud fore elementarem. Verum elementari igne longe & origine altiore, & in agendo efficacior. S A P. Erit enim hic ignis zelus diuini verbi, quo sicut ab initio Deus condidit mundum, & in fine solo eiusdem verbi imperio delebit speciosum, quem patrauit, totius mundi ornatum. I G N. Hæc utiq; quanquam me delectent, nihilo secius tamen etiam plurimum deterrent. Delectant quidem, quia & prodest, & iucundum esse debet, audire, ac discere ea, quæ vera sint: deterrent autem, & formidinem incutiunt non modicam, quotiens immemor non sum, ut leni carmine succinam,

*Quisq; homo, quàm misera degit mortalis in vrbe,
Quam tandem in cineres, vltima flamma dabit.*

SAPIEN. Quia extemporaneo lusisti carmine, dignum

t 2 est

est viceuerſa, vt & ego, lyræ reddam lyram, qua mundi huius exitium, & flebilem recētum lugubri palinodia promulgem, ò Ignorantia:

Aſpice quàm miſere confidis mœnibus vrbis:

Una nanque die, cali elementa ruent.

Ignis edax flamma diſperdet cuncta veraci:

Omnia quæque vides diſce futura cinis.

Et ſi tibi haud ſat eſt exiguum iſtud, quo luſi, carmen: audi Ouidium, nescio à quo ſpiritu, hæc de venturo mundi excidio concinentem:

Eſſe quoque in fatiſ, reminiſcitur affore tempus,

Quo mare, quo tellus, correptaꝫ regia cali

Ardeat, & mundi moles operoſa labores.

IGN. Demiror certè virum poëtam, gentilia ſub nubæ natum, hæc inſignia & alta magni Dei momenta, ſolis ferre iis, quos Deus elegit vix intellecta noſcere potuiſſe. SAP. Haud ii, crede, ſoli quos elegit Deus, hæc Dei myſteria no uere ſed & plurimi gentilium ſapientum, ſub cæca idolorū nube viuentium, non ignorauere, quo exitu huius tandem mundi mirificentia, ſit claudenda. Quos forte aut ſecreta reuelatione, aut inſpiratione aliqua, Deus eius rei certiores effecit: vt hoc pacto nullum hominum genus excuſabile ab effectu boni operis videretur. Quin noſſet ſe quilibet, in ſupremo Dei iudicio aliquando ſiſtendum: & cū operū ſuorum rationem ad illius tribunal redditurum, tum recepturum vel inſignem bonorum operum mercedem, vel infelicem malorum, quæ egerit, talionem. IGN. Adhuc, ò ſapientia, dubietas quædā cor intus ſuppungens quieſcere me non ſinit, inſtigatq; vt te ruruſum interpellem. SAP. Quæ? IGN. De ſupremi ignis actione: an ſcilicet hic ignis in fine ab irati Dei vultu & flatu excutiendus, in maioris mundi

mundi corpora, idest, in cælos, & in elementa sic aget, vt ea prorsus exurat:& vel in nihilum, vel in cineres & in fauillas ea adducat. Aut an eo duntaxat vsq;, nec vltius, in eis aget, vt ea solùm ab impacta hominum labe & contaminatione quoquopacto expiet, & nusquam totas eorum substantias deleat, vel penitus absumat. S A P. Evidentius paulo exhibe interrogatũ istud tuum. Nam vulnera, quibus petitur medela, haud sunt abdenda in occulto, sed retegenda chirurgo. I G N. Id quidem est quod peto: An supremus ignis sic in cælos & in elementa aget, vti solet publicus ignis in ligna, & in quælibet ignibilia agere. Aut an solummodo in ea aget, sicuti solet ignis agere in ré inustibilem, vti in ferrum, cùm illud ab igne candescit: aut in vas luteum, quod aliquo pacto fuerit sordidum & inquinatũ. Ferrum enim, & luteum vas, ab igne quidem aliquatenus expiantur: non verò prorsus ab illo absumuntur. Ita forte crediderim sat esse Deo, vt ab supremi ignis vigore & cæli, & elementa, dũtaxat à sua labe, quam impinxit illis cùm dæmonum, tum hominum mansio instar ferri, & vasis lutei, quoquopacto expiantur:& non prorsus vel in nihilum eant, vel dispereant in cineres. Frustra etenim pluribus fit, quod potest paucioribus absolui. Nempe necessarium non fuerit eo casu Deum in fine nouam recreare & instaurare mundi fabricam, vbi sufficienter, veteris machinæ contractam cumprimis à dæmonum perfidia Dei hostilitatem: deinde ab hominum sceleribus parè inquisitionis luem deterferit formidandum iudicis ignis incendium. S A P. Vi detur percontatio tua aliquanto minus, quàm deceat, de immensa Dei sperare potentia. I G N. Haud tamen addubito, Deum nihil per seipsum non posse: vt qui sit immensæ virtutis, & potetiæ prorsus incircumscriptæ. S A P. Ideo te

t 3 quidem

quidem de immensa Dei potentia minus quàm par est sperare dixi : quia adieceris , sat forte esse , vt ab supremi ignis vigore & cæli & elementa , solum expientur , & non tota sui exustione prorsus tabefiant. Ne Deus, velut noui mundi opere & recreatione fatigandus , vel exhaustiatur , vel vt anhelus , & virtute penè deficiens in reparanda soluti mundi mole laboret. Qui tamen innumeros , si vellet , creare & producere mundos , per se ipse sufficeret. Nam cum , vt rite dixisti , nihil sit impossibile apud Deum : etiam & crede , non magis illi arduum esse nouum recreare mundum : quàm difficile non sit ipsi, corpus hominis , à morte & putredine solutum, lapsumq; in cineres, rursus in pristinae formæ reuocare decorem : quod quidem operis in omnium resurrectione momento, & labore nullo , patraturus creditur. **IGNOR.** Non igitur satis erit Deo , cum in fine exardescens illius ira vniuersorum peccata vlciscetur , vt mundus ab supremo igne , velut vel ferrum candens , vel luteum vas ab iniquationis suæ lue expietur. **SAPIENTIA.** Haud satis profecto id vindici malorum Deo fuerit , vt qui cum immensæ sit virtutis , & inexhaustibilis potentia , omnia se facturum , in fine noua promiserit : tum sacri euangelistæ ore istud eloquium fudit : Ecce , inquit , noua facio omnia. **IGNORANTIA.** In his adhuc hebes sum , & recenti dubietate suspendor. **SAPIENT.** Qua? **IGN.** Hæreo enim anceps, an post seculi consummationem, rursus instaurante omnia Deo , noua prorsus fient ab eo omnia, sicuti ab initio. Cum enim nondum aliquid fecisset ipse è nihilo omnia procreauit. Id est , an supremi ignis efficacissimus vigor omnè corporei mundi machinam exustabit , exurétve vsque in nihilum , sicut prius: vt ob eam causam

causam volens Deus nouum instaurare mundum, cogatur illum excitare prorsus è nihilo, & è chao non entis. Quod si ita fuerit, par prorsus erit secunda dei actio in instauratione, & recreatione noui mundi, primæ ipsius actioni, qua præsentem mundum creauit, vt credimus, è nihilo. Idq; nullius. quidem ope, aut consilio, aut prece, aut adiutorio: & ex nulla demum præexistente ab æterno materie. SAPIENTIA. Profundis, ô Ignorantia, interrogationibus me. vt respondeam compellis. IGNORANTIA. Aniditas, qua languo; sciendi vix quiescere me finit. quoad abs te didicero cuncta ea, quæ de mundo nouero non reticenda, sed scitu digna. SAPIENTIA. Vtere in istis, priore analogia humani corporis: & hæc illico tuæ isti percontationi iusta proculdubio exolutura est. IGN. Doce ergo me modum, quo sit mihi prioris analogiæ proportionem in istis tam profundis vtendum. SAP. Istud quidem eo accipe modo, vt memineris eius, quod iam semel dixi, Tantam scilicet supremi ignis, futuram agendi facultatem ac vigorem in exterminio mundi, quantam cotidie vim mortis esse experimur in resolutione humani corporis. Haud enim plus aget supremæ conflagratio flammæ in soluenda mundi harmonia: quàm assidue cernimus violentam mortis agere manum, per quam exanime hominis corpus per putrefactionem sui, vsque in cineres extabescit. Pares enim sunt ambarum, idest & mortis & supremæ flammæ vires: quibus suorum subiectorum, scilicet tam humani corporis, quàm mundi totius perniciem, supremæ excidia moliantur. IGNOR. Mortis actio in exanimi hominis corpore haud omnino vsq; in nihilum grassatur. Quippe quæ ad summum, ex eo residuum linquit puluisculum, in quo

in quo nihil deinceps inimica vis mortis est potis agendi.
 S A P. Nam sicut nusquam ex nihilo sola naturæ virtute aliquid fit : ita & fieri nequit, saltem ex ordine & consuetudine naturæ, vt aliquod ens, vlla sui corruptione, relabiqueat vsque in nihilum. Omnis enim mundi huius substantia, post extremam sui dissolutionem, linquit ex se residuum nonnihil. I G N. Ergo & supremus ignis post huius mundi exterminium aliquidne linquet ex illius casu & interitu residuum? S A P. Linquet profecto ex eo nonnihil, sicuti & audisti, mortis actionem ex humano corpore relinquere saltem quiescencias cinerum. Impossibile etenim est, supremi ignis vigorem in excidio mundi agere vsque in extremam rerum vmbra, totamq; priuationem non entis. I G N. Quid ergo supererit post actionem supremæ flammæ è formidando totius mundi exterminio? S A P. Con simile quiddam, residuum fiet huic quod cotidie superest in humanis corporibus, posteaquā hæc à morte examinata, vel à vermium corrosione, vel ab incēdio, vel tabo, vel alio quouis incommodo in extremā ierint perniciē. I G N. Summa & extrema post mortē humani corporis perniciēs nō illud prorsus in nihilum extrudit : quæ residuam ex eo facit, linquitve saltem aridam, & nullius humoris ligamine, connexam, cinerum substantiam. S A P. Etiam crede, & extremum huius mundi excidium, ab supremi ignis acumine, haud omnino substantiam mundi deducturum vsq; in nihilum: sed vel residuos cineres, vel minutissimas primæ materiæ atomos, vt ab omni solet incendio licturum. I G N. Agnosco iam similitudinem prioris analogiæ, quæ scrupo meo bellissimè medetur: me quidem erudiens, parē prorsus esse vim duorum istiusmodi agentium : idest & mortis, & supremæ flammæ: huic in excidio mundi, illi in
 externa

exterminio humani corporis : & in vtroq; excidio consimile quiddam linqui: nempe vel cineres superesse, vel materiam primam. *S A P.* Haud igitur secundam Dei actionem in instauratione & recreatione noui mundi dic prorsus consimile futuram priori illius actioni, antequam cum nil omnino subsisteret, creauit per eam hunc Deus e nihilo mundum. *I G N.* Dissimilitudo, ni fallor, in his geminis actionibus Dei haud aliunde exorietur, quam a primae materiae hypostasi. *S A P.* Probè. Etenim in prima Dei actione, hoc est in huius creatione mundi, nullum praecurrit aeternae materiae iuuamen. Ast in secunda Dei actione, qua hunc mundum igne in cineres solutum, Deus excitaturus est, praesens aderit necessarium residuae materiae adminiculum: praebens quidem Deo, quoddam sperma, & praesentaneum instaurandi mundi seminarium. *I G N.* Vt igitur prima Dei actio, qua mundum genuit, facta est e nihilo, atq; e nulla praexistente materia: ita & secundam actionem illius, qua mundum innouabit, arbitrari me decet, haud absq; prioris materiae spermate, & utili seminario, absoluendam. *S A P.* Id sane de vtraq; Dei actione erga hunc mundum arbitrari te operae precium est, ut primae & absolutissimae Dei actioni nihil prorsus subministres, aeterni adminiculi, aut praeuii spermatis. Posteriori autem, quae extra summam deitatis horizontem se effudit, subdas praecurrentis materiae initium, ac vtile seminarium. *I G N.* Simile igitur quiddam fiet, in instauratione mundi, sicuti & euenturum credo in ventura resurrectione corporum. *S A P.* Nihil incommodum id sentire. Etenim in futura resurrectione Deus humana corpora haud prorsus e nihilo excitabit. Sed e relicto cinere, & superstite eorum materiae, ea iterum, non modo in priorem reducet speciem, verum & priores animas, quas hac in vita gessere, illis denuo

u sociat

sociaturus est. I G N. Quia hætenus à iusta, & vtili tuæ analogiæ similitudine, eousq; eruditionis profeci, vt per humani corporis excidium agnoscerem, quale etiam, & quantû, futurum sit ab supremo igne, mundi huius extermiiniû: rursum percontabor vnum, in quod etiam, ab eiusdem analogiæ tuæ proportionẽ compellor. S A P. Percontare quod lubet: nondû enim tuis satagere postulatis ignauiter me aut piger, aut tædet. I G N. Quin etiam alta adhuc dies satis horarum ludo isti nostro pollicetur. Petâ igitur id quod rursum me angit. An, inquam, eundem in número Deus mundum instaurabit? An duntaxat eundem in specie: numero quidem distinctum, ac diuersum ab isto, in quo nunc viui mus mundo? S A P. Quanto plura tibi discussio dubia, tanto pluribus mihi scrupis molesta es, & nunquam mente satur. I G N. Temerè alioqui, & sine causa, dicerer ignorâtiã: idest semper mentis vacuæ, pectorisve esurientis & ieiuni: nisi tibi, velut inclytæ matri, me ipsam in disciplinam subderẽ. Cui quidem vt semper secundæ, & vberi, & lucis plenæ, assidue plura interrogando, molesta fierẽ. Sed oro te, adesto in his ocyus, alumniæ tuæ: & cùm esculenta & opipara sis, escam esurienti mihi, affatim propina. S A P. Vtere adhuc, si vis, metro & similitudine prioris analogiæ: & rem quam petis, inuenies nihilo arduam, nec à mentis captu longinquam. Immò pone te à limine & pro foribus adstantem. I G N. Edoce ergo me rursum, quopactò ea in re vtar fibula prioris analogiæ. S A P. In resurrectione humani corporis, percontor abs te, idemne corpus in numero, & non solum par in specie, in singulis hominibus resurget? I G N. Didici, quod & ritè memini, idem prorsus iuxta numerum corpus è suometipsum puluere subrecturum. Alioqui non singuli homines, prorsus idem, & indiuidui, & singulares resurgerent:

rent: sed duntaxat in specie pares, & consimiles. S A P. Vnde quæso, id perpendis: scilicet in resurrectione futuram eorundem prorsus corporum singularem eiusmodi & indiuiduam identitatem? I G N. Si ritè sapio, auguror hanc identitatem corporum attendendâ haud aliunde, quàm ab ipsa solius identitate materiæ. Quæ quidem cum prius speciosam corporis figuram, ac decoram gesserit, & postea eandem rursus figuram habitura sit: etiam illam eandem felici coniugio resumet, gestabitq; , quam prius hoc in æquore euexit animam. S A P. Bellè, & rectè in his iudicasti. Nam si Deus vel è nihilo, vel è diuersa quauis materie, seu è puluere diuerso, vel ex re quapiâ impertinente excitaret alicuius hominis corpus: censeresne id quidem corpus, cum priore eius hominis cadauere fore idem in numero: & iuxta saltè singularitatè indiuidui entis, esse prorsus vnũ, & nõ diuersum? I G N. Nequaquam. Sed idem duntaxat id esset in communitate speciei. Nec enim is etiam homo, qui in eiusmodi corpore resurgeret, esset prorsus idè homo in numero, qui fuit prior. S A P. Dic igitur vbiq; eo pacto de mundo, sicut & istic modo de homine bellè iudicasti: Eundè scilicet hũc singularem mundum in numero, & non solum in speciei vnitate consimilem, & parem fore à Deo instaurandum. Quia ex eadem prorsus materie, qua iste antea substituerit, Deus nouum excitabit. I G N. Mors itaq; resoluens cuiusuis corpus hominis in cineres, haud illius demutat numerum, nec variat speciem. S A P. Nõ. Oportet enim vniuersos, qui subiacerũt morti, in eodem, & specie & numero, corpore à morte resurgere. Quemadmodum & Christum, qui primitias resurgentium inchoauit, in sui corporis numerali, seu singulari identitate, resurrexisse catholica fides credit & docet. I G N. Secus longe est de Christo, ac de cæteris hominibus.

minibus. S A P. Quamobrem? I G N. Quia Christi caro non vidit corruptionem: nec illius corpus vsquā solo trium dierū spacio extabuit in sepulcro. S A P. Sicut diuina voluntate & prouidentia præcogitatū fuerat ab æternitate & denunciatione prophetica, factum est istud, vt inclytus dux resurrectionis vniuersorum Christus nullam incurreret sui corporis corruptionē, & putrefactionem. Et vt nō tam aut virtute aromatū, aut temporis idest tridui modicitate, quā diuina custodiente potentia, eius caro staret aliena à vermibus. Sed tamen nihilominus & cæterorum omnium hominum corpora, quanquam aut temporis longinquitate, aut quouis exterminante incōmodo in cineres soluta, prorsus singularia, indiuidua, & eadem in numero, è suo singula puluere resurgent: & easdem ipsas, quas prius tulere animas recipient: & ex insuper amborum glomere iidē prorsus, qui prius vixere, homines coalescent. I G N. Igitur & de mundo me quidem eo sentire modo iubes: vt dicam, supremum ignem, quo soluenda sit pulcherrima huius mundi harmonia, haudquaquam tanti vigoris futurum, vt vsq; in nihilum omnia voret, & linquat prorsus nihil, demutaturusq; sit singularem istius mundi numerum. Quemadmodum & mors humano corpori afferens excidiū, haud vsq; in nō ens grassatur ac sæuit: sed ad minus simplicissimam linquit hilen, ob quam ideo demutare & variare potis non est ipsum corrupti corporis indiuiduum & numerū. S A P. Istud sanè est, quod ex virtute prioris analogiæ te quidem de mundo sentire operæprecium sit: Scilicet, vt ob identitatem primæ materiæ (in quam, vt pote residuam, supremi ignis vigor, huius mundi pulchritudinem resoluturus creditur) dicas eundem prorsus in numero hunc mundum è suo spermate excitandum. Identitas quippe materiæ, quæ
vel

vel solā in singulis superstes sit, causam hanc totam affert identitatis numeri. I G N. Quid si Deus, aut supremi ignis vigore cūcta exurēs, aut absoluta sua potētia seuerius agēs, hunc anni hilaret mundū, solueretq; cū penitus in nihilū? Et rursus, sicut istum primitus ē nihilo adesse duxit, ita & nō tā istius deusti, & in nihilū lapsi, detrimēta sarciret, quā nouū prorsus aliū ē nihilo conderet, atq; instauraret. S A P. Nunquid legisti in cātico Moyſi, Ignis succensus est in furore meo, & ardebit vsq; ad inferni nouissima: deuorabitq; terrā cum germine suo, & montium fundamenta cōburet. I G N. Legi & quidem frequentiusculē: quod & quotidie, in ore est hominum sacerdotū. S A P. Id sanē euidentis testimonium affert, omnem quidem mundi ornatum ab supremo igne periturū: attamen haud vsq; in nihilū, consummationem fiendā. Per id enim quod ibi canitur, vsq; ad inferni nouissima, & montiū fundamenta: intellige materiā omniū primā, rudē atq; informē (quā chaos, seu hilen philosophi dixerē) futurā superstitē, velut quoddā instaurandi à Deo mundi semen. I G N. Quid si tamen hunc mundū Deus perderet vsq; penitus in nō ens. S A P. Haud facturū est Deus, id quod necessariū non est, nec operæ precii. Et si quidem hoc faceret, (& enim id potest is, cui impossibile est nihil) hic tamē nouus quilibet mundus, quē ē nihilo procrearet, sicut & priore istum, ē nō ente genuit & fecit, haud esset cum isto, in quo viuimus mundo, vniuocus, siue in numeri identitate vnus: sed varius, æquiuocus, & prorsus alter: nempe cū isto commune gerens nihil, præter forte longinquā quandā identitatē speciei. Haud enim subesset vtrilq; eadē in numero hypostasis, nec communitas materiæ: qua sublata, tollitur mox & mundorum cognatio, deperit identitas omnis, vniōne & identitas numeri prorsus abrogatur.

I G N. Mirum igitur in modū, obseruanda est identitas superstitis materiæ in omni exterminio: siue in corporis quidē humani solutione & putrefactione, siue in huius totius mundi interitu, à supremi ignis incēdio. s A P. Atq; id quidem non abs re: vt reparandorū post sua excidia eorundē entium vniuocū seruetur, & æquiucū vitetur. I G N. Seruat ergo materiæ identitas, in omni exterminio residua, vbiq; vnitatem numeris: tā equidem corporis humani in resurrectione, quā mundi istius, in sua à Deo instauratione. s A P. Seruat indubiè. Nullū etenim aliud commodius vinculū succurrit menti in identitate, tā reparandorum corporum, quā instaurandorum mundorū concilianda, præter residuam hylen, seu stabilē materiæ identitatē, quā philosophi nimirū omnes & ingenerabilē & incorruptibilē tradidere. Demū nisi subuerer te in prolixioris sermonis conicere tædiū, rursus à Christi persona, de qua paulò antè nobis incidit sermo, extorquerē similitudinem, qua ad vtriusq; mundi cognationem valido scabello subucherere. I G N. Ad similitudinem, quam extortura sis à persona Christi, tanto fuero auribus & corde propensior, quanto de Christo sermo mihi iucūdior. s A P. Deus cū veterē humani generis reatum ab illius, vt ita dicam, abblabea, idest inobedientia exortū, sanare voluit: nōne nouum hominē Christum in terris ad id nasci à seculo perordinauit? I G N. Id quidē mysterii est, quod catholica fides tradit, quod etiā humanæ totius reparationis est origo. s A P. Natiuitas ergo Christi, vt-pote noui & insoliti hominis, nōne reparatio quædā est, & innouatio humanæ speciei? I G N. Est vtiq; cū per eam, releuata sit hominis ruina, & innocētiæ pristinæ restituta. s A P. Si Deus hunc nouum hominē Christum, nequaquam è cæterorum hominum substantia & specie nasci fecisset: sed

sed hunc è terra, instar primi parētis Adæ, solo verbo procreasset, peto abs te, fuisset ne hic nouus homo è terræ limo factus tollendæ aliorum hominum noxæ & reparandæ ad Deum eorum speciei aptus & idoneus? I G N. Supra sensum meū & ingenii vires istud quidē quod rogas est, & nec est in labiis mihi præsto, quid sim respōsura. S A P. Aliud interim sciscitabor, vt subinde cū istud discussseris, in ré tantisper omisā opportune reuoluar. Dic, oro te, mihi: si Christi humanitatē, Deus instar primi Adæ è limo terræ sua manu procreasset: & non è nostri generis muliere nasci illum decreuisset: quam, quæso, cognationē & affinitatē cum vniuerso hominū genere habuisset? I G N. Existimo quoniam prorsus nullā: vtpote qui æquiucocus homo fuisset & heteronymus, hoc est, è cōmuni, & prolifica cæterorum hominum substantia progenitus ac natus. S A P. Quia igitur æquiucoca fuisset, & abrupta à stirpe cæterorū hominum Christi substantia, & nullius cognationis vinculo eorum sodalicio adalligata: quī putas, istiusmodi noui hominis Christi natiuitatem, passionē, & iniustam necē, potuisse vllō pacto cæterorum hominū prodesse languori, alioqui incurabili: eisq; necessariam adferre medelā? I G N. Reor ego, quoniā æquiucocus hic homo haud idoneus fuisset, qui cæteris origine substantiæ dispari (non specie) hominibus ritè mederetur. S A P. Oportuit ergo eum, à quo cæteri sanari debuerent, è propria, & eadem cæterorū hominum substantia, licet dissimili modo, idest & è matre virgine, & absq; peccati labe nasci. I G N. Oportuit sanè: vt iam diffiteri id non ausim. Sed exhibe, quæso, eius obiter rei causam. S A P. Id quidem ideo necessariū fuit, vt in similitudine, paritate, & affinitate eius substantiæ, quæ peccauerat, per iniustam vnius innocentis necem, excuteretur antiquum onus peccati à iugo & ceru

cervicibus aliorū hominū. Nec enim vnus æquiuoci hominis, idem, in solo productionis modo à cæteris disiuncti vix, immò verò nusquam, suæ medelæ vim in dispares & substantiæ procreatione incōmunicantes homines fudisset.

I G N. Vim enim & virtutē cuiusvis medelæ facilius est inter consimilia & propinqua entia diffundi, quā inter dissimilia, & nihil propinquitatis habētia, propagari. S A P. Ideo enim & in eadē prorsus atq; in ipsamet substantia quæ peccauit, operæ præciū fuit cumprimis per vnū, è virgine natū, redire candorē innocentia. Deinde & per eius innocentis necem cōuelli à cæteris noxiā mortis spinā, cunctisq; reddi exoptatā vitæ medelā. Intelligis igitur, quorsum ista noui hominis, idest Christi, cū cæteris similitudo deuergat, & quid per eā cōficere moliar? I G N. Intelligo. Vis enim, vt per Christi similitudinē, quem cū cæteris hominibus vniuocū & ex eadem prorsus eorū substantia nasci Deus fecit, discā cū quidem mundū, quem Deus post istius ruinā se instauraturum promisit, haud futurū cum isto, in quo viuimus, æquiuocū, nec substantia penitus ab eo disiunctū: sed vniuocum, cōsimilem, & substantialis propinquitatis iure confinem: immò prorsus & ex numero eundē. Quādoquidem hic ex materia prorsus eadem cōsurgat, quæ ab istius excidio superstes fuerit, & igni omnia perdituro residua. S A P. Alioqui noui reparatio mūdi haud esset instauratio istius, sed alterius cuiuspiā mundi, cum isto prorsus æquiuoci, & incommunicātis reparatio. Sicut enim in humani generis reparatione didicisti seruandā esse noui hominis Christi cum cæteris hominibus substantiæ & sanguinis propinquitatem: ita in mūdi instauracione, dic obseruabilē fore identitatem superstitis materiæ, à qua amborū mundorū cognationem, & identitatem numeri auguremur. I G N. Nūc verò

verò rursum opportunè ingruit locus, vt quia de materia sermo impræsentiarum se ingessit, vt iterum de ipsa non nihil abs te perconter. Nónne enim sicut creata est hæc à Deo, ita & rursum extrudi à Deo potest, vsque in nihilum. S. A. P. Vtique. Et creata quidem est à Deo materies, & extrudi ab illo rursum potest eousque, vt penitus non sit: quanquam id quidem exterminii non fiet. Explosus siquidem est dudum, à catholicæ fidei sanctitudine error eorum, qui materiam pro diuini totius operis hypodochæ, fecere Deo coæternam. Nam Deus in primi sui operis conditione, cum ab æterno, & ante secula esset solus, & tamen abundè sufficiens tam sibiipso, quam vniuerso operi, quod condere voluit: hinc tam dignum opus, non ex aliqua præcurrente substantia, velut adiutrice compleuit: sed per seipsum solum, prorsus è nihilo illud patrauit & fecit. Et tam materiam etiam ipsam, quàm sequentia exinde entia, è non ente, & è nihilo procreauit. I. G. N. Hactenus de materia factum satis sit mihi. Sed interrogatio adhuc vna titillans quiescere me non finit: quam vbi sua ratione compescueris, aderit opportunè, vt voles, nostræ istius colloctionis finis, & iustissima silendi meta. S. A. P. Promte hanc in lucem ocyus, vt sole iam in vespertum inclinante, maturè receptui canamus. I. G. N. O. R. Posteaquam vorax, supremi & vindictis ignis flamma, sublimia & excelsa, vt ita dicam, mundi huius macenia euerterit, æquaueritq; ea solo: & subinde omnem quoque visibilium rerum decorem in primæ solius materię deduxerit perniciem ac deformitatem: quæso tum dic, quandiu mundus hic in suæ solius hypostasos chaos silebit quantillóve temporis spatio deformis, & omni exutus specie, ac decore, in puluere iacebit, priusquam

x

quàm

quam noua succedentis mundi harmonia à Deo excitetur, ac surgat? S A P. Alta nimis rogas Dei momenta, soli diuinæ sapientissimæ menti, ab hominibus linquenda. Quæ cum, iuxta scripturam, pater in sua solius potestate posuerit, etiam angelis in cælo tantam rem occuluit: & nec eam illis, licet entium primatibus, patefecit.

IGNOR. Ideo hæc mystica rogare audax præsumo: quia cum & sis, & voceris Sapientia, quæ ex ore altissimi prodisti: reor iuxta nomenclaturæ tuæ omen (nec forte decipior) ignotum tuæ circumspeditioni esse nihil. S A P.

Esto, id quidem secreti haud procul sit à me: tamen quia sobriè, & ad mensuram sapere homines iubentur: ideo in his me decet uti loro & parsimonia labiorum. Etenim omnibus omnia passim adaperire Dei mysteria, nec tutum illico, nec plus etiam fuerit. IGNOR. Si istud quidem, quod rogavi, dedecet, & illicitum est mihi propalari, abibo hinc libens; non modo sobria & parca, sed eatenus animo ieiuna, & vacua. S A P. Quia importuna nimis es, & perauida sciendi: haud omnino in hac percontatione tua tibi defuero. Nec ingensum ac ficticiosum desiderii tui ardorem fefellerò. Habes enim præ manibus ea in re Esdram prophetam, qui de seculi huius & excidio, & instauratione loquens, Et conuertetur, inquit, seculum in antiquum silentium diebus septem, & post dies septem excitabitur quod nondum vagilat seculum. Ecce audis à viro propheta, quoniam in septenarii dignitate, & in mystica hebdomade dierum reuoluendum sit hoc seculum in priscum silentium. Et post exactam septem dierum climateram asseueret excitandam iterum à Deo solutam & in silentio suo marcens-tem mundi huius harmoniam. IGNOR. Quanto igitur

tempore

tempore Deus, vel è liquida aquarum substantia, vel è tenebris, quæ super faciem erant abyssi, vel ex chao informis materiæ, huius mundi ornatum ad perfectionis apicem euexit: tanto rursus spatio hic mundus, supremi ignis voragine solutus, in suo puluere filebit: **SAP.** Aequo nimirum, pariq; spatio, idest in mystica heptade; seu climatera dierum, censuit Deus diuidi ac distinguere oportere vtriusque seculi interualla: vt pote qui sicut septem diebus visibilem huius mundi pulchritudinem ex rudi & informi primæ materiæ chao ad esse deduxerit: ita & post climateram septem dierum: rursus immortalem noui mundi concentum, instauraturus speretur. **IGNORANTIA.** Quid hic Esdras propheta antiquum vocat mundi silentium? id enim nondum edidici. **SAPIENTIA.** Per id innuit rudem & informem materiæ hypostasim, obscurumq; vultum prioris abyssi, formarum & specierum pulchritudinibus, vt prius, anhelo desiderio inhiantem. Etenim quanquam Deus hunc mundum prorsus è nihilo ad esse duxerit: primum tamen, & antè omnia, rudem ipsam, & informem materiam procreauit: ex qua deinceps mundi decorem ad sublimè istud, quod cernimus, euexit perfectionis culmen. Porro materiam multi variis diuersisq; nominibus, ab ipsius proprietate confectis, insigniunt. Aliqui equidem eam vocant Abyssum, alii Tenebras, alii liquidam & perpetuo agitatam aquarum substantiam, alii Primordiale mundi silentium. Quod quidem sicut omnem istam, quæ sensus nostros oblectat, præcurrit speciosam mundi machinam: ita & in ipsius materiæ conticescentiam, & silentissimam vmbra, velut in extremam omnium palinodiam relabatur, recurrétve soluta

istius mundi harmonia. Veruntamen, vt vult propheta, post septem dies, è somno & silentio antiquo iterum excitanda. IGNORANTIA. Ne, quæso, succense quicquam mihi, ô Sapia, si extra id quod pollicita tibi sum, scilicet me deinceps labia pressuram, vna adhuc percontatione te ad respondendum perpulero. S A P. Quis non te semper esurientem & insatiabilem dixerit, ô Ignorantia. Cum in teipsa, quod experior, assidue scaturiant & recalescant, nondum meis rationibus retusi interrogationum stimuli. Sed age, quærilum os aperi: lubens enim & prona audiam, siquid adhuc ex me sciscitari te iuuat. I G N O R. Peto, vt breuior sim, Cur iterum necessum, & operæ precium est; nouum à Deo, post exidium istius, excitari mundum: vel, si maior, non tam nouum à Deo excitari, quam istum præsentem, & in numero præteritis eundem instaurari? S A P. Si de necessitate rogas instauracionis huius sequi, falleris sanè, & absurdam percontaris rem. I G N O R. Edisserere tamen, cur fallar, vtcunque mihi causam. S A P. I. Quia nihil omnino in rebus quibuscumque necessarium dici potest, quod à sola Dei voluntate, & spontanea bonitate patrat. Sicut enim necessarium cumpimis non fuit apud Deum: vt is conderet hunc mundum, quem voluntariè creauit: ita & coram oculis diuinæ maiestatis, nihil necessitatis habet, vt solum igne hoc seculum, rursum ab eo innouari & instaurari debere asseueremus. Sed duntaxat istud commodo asseuerare aude: vt quia cumpimis, sicut illius benignæ voluntati benè ab initio sedit, & complacuit hunc condere mundum: ita & hunc etiam igne solum, per seipsum, & sponte ipse sua innouaturus sit. I G N. Scio equid

equidem, nihil apud Deum necessitudinis vtrunque mundum habere : verum non istud est quod rogo. Nec enim tam de eius fine , quàm de intentione sollicita quæstionem moui. SAPIENTIA. Quidnam igitur tibi ipsi velis , perspicacius effare. IGNORANTIA. Sciscitor enim istud , ad quid scilicet officii , & quam ob causam , nouus à Deo instaurandus sit mundus. Cum fateari non ausim , immortales animas in futuro seculo indigas fore ipsius corporeæ mundi mansionis & sedis. Quod si nihil forte indigebunt inuisibiles animæ hoc visibili mundo : si hic mundus , frugi illis & vsui non erit , incassum (nisi hallucinor) credenda est futura illius innouatio , & instauratio. Nam cum finis immortalium animarum sit contemplatio summi Dei , ubi illas futuri seculi beatitudo prouexerit ad apicem diuinæ contemplationis : nimirum perpera ipsis videtur adminiculatio mundi , & cassum atque inane visibilium rerum ministerium. SAPIENTIA. Et si longam vectorum percontatio tua seriem præferr : hæc tamen breui satisfactione eget. Resume enim parumper prioris analogiæ amissim , & mox ex corporis humani similitudine disces , ad quid officii , & in quem illico finem instaurandus sit hic mundus. IGNORANTIA. Ergo istud quoque mihi citius exolve : In quem scilicet finem , in quemve usum , & intentionem , & proportionem humani corporis , haud sit omittenda à Deo huius mundi instauratio. SAPIENTIA. Consimile protus est de mundo , cur hic supremo igne soluendus , iterum à Deo sit innouandus : ac si de humano corpore percontarere , Cur scilicet id , à morte , in puluerem solutum , rursus in resurrectione , & credatur & speratur à

Deo excitandum. Et quid deinceps operæ, quidve utilitatis & ministerii in venturis seculis allaturum sit corporis onus animæ immortalis? IGNORANTIA. Si par est, & eadem ferme intentio, vniûsve finis resurrectionis corporum, & instaurationis huius mundi: existimo non minus similem futuram rationem innovationis amborum. SAPIENTIA. Vnicam prorsus esse rationem memineris: à qua ominari quenque deceat, cum humani corporis resurrectionem, tum fiendam à Deo istius mundi innouationem. Et huius quidem innouationis amborum ratio ab solis immortalis animæ, in qua demutatio nulla fiet, occasione pendet. Quicquid enim vsquam oculis & visui subest, quicquid in vniuerso opere Dei corporum est, & visui præuium: id omne propter inuisibilibus & immortalibus animarum obsequium, ac ministerium, credideris esse à Deo factum. IGNOR. Sed quæso, in futuris seculis quodnam obsequium præbebit instauratus à Deo hic mundus dignitati immortalibus animarum, quas Dei claritas illustrarit? quidve ministerii illis iam beatis impendet? SAPIENTIA. Rogas pertinax, quod præsto tibi est, & quasi ante pedes iacet. Quale enim obsequium, præstiturum est clarificatum post resurrectionem corpus priori animæ, cuius coniugio & euectioni reddiderit illud Deus: tale, crede, obsequium in venturis seculis præbiturum esse hunc mundum, etiam Dei claritate illustrem, toti homini, tum immortalis, & nulla deinceps morte perituro. Est enim compago totius hominis ut quædam anima mundi. Mundus verò viceversa, ut quædam corporea hominis mansio, quam circumdedit homini Deus, ut in capacissima ipsius amplitudine

plitudine nihil necessariarum rerum non habente, cunctis suis operationibus apte defungatur. **IGNORANT.** Breue & succinctum tuæ rationis compendium meæ dubietati satis exoluit lucis: vt iam ab ea progrediar in istam illationem, qua asseuerem, Quoniam sicut Deus hominis animam, quam mortis occasus à sui corporis sede egerit extorrem, reuocaturus est in suam mansionem, idest in corpus: non quale prius: sed cæleste, & Dei claritate illustre: ita & integrum hominem, beneficio resurrectionis innouatum, eadem quidem lege reducturus sit Deus in suam sedem, idest in hunc mundum, etiam deinceps à corruptione & excidio sui liberum, & claritate Dei longe isto quem colimus illustriorem. **SAPIENT.** Nunc igitur ô Ignorantia, ne exige, aut præstolare à me ea de re nunc plura. Nam si quo noueris argumento causam futuræ resurrectionis corporum: eodem impelleris illico & in eam rationem, qua iudices instaurandum à Deo hunc mundum. Et in vtrisque consimile prorsus omen inuenies futurorum obsequiorum ac ministeriorum. Nam qualia animæ à corporibus obsequia deposcunt: talia etiam homini ab vniuerso mundo Dei sanctione impendi ministeria iubentur. Sed & eadem de causa disce, & asseuerare aude, impendendam vtrisque Dei claritatem septuplo huius solis lumine splendidior. **IGNOR.** Id quidem ex præcedentium doctrina satis persuasibile est, saltem apud me. Nam sicut septem dierum intervallo distinguendum dixisti huius seculi à futuro mundo maceriem: ita & in septenarii numeri dignitate haud difficile crediderim, augendam esse super huius mundi claritudinem promissam venturi seculi gloriam. **S. A. R.** Istud profectò

profec̃tò diuinæ claritudinis augendum in septenario numero incrementum, docent hæc verba Eſaiæ prophetæ: Et erit, inquit, lux lunæ ſicut lux ſolis: & lux ſolis ſicut lux ſeptem dierum. Auguſta enim ſeptenarii numeri maiestas, qua Deus & hunc condidit mundum, & iterum qua eundem innouaturus eſt, nimirum in totis ſacris eloquiis ſeſe vſque adeo conſpicuam & admiratione dignam profert, vt in iis non modicam imo prælargam ſibiipſi vendicet diuinorum myſteriorum portionem: Eorum ſcilicet, quæ Deus dudum per illius amuſſim impleuit: & quæ deinceps ſe impleturum repromiſit denique, ô Ignorantia, ne in altam noctem coeptum prorogemus ſermonem, nunquid iam non reſuſi apud te ſunt ſoliti interrogationum ſtimuli, vt opportunè iam premas labia: meq; iam deſeſſam, ſole etiam ſe ab alto cæli cardine in æquora mergente ſinas cum tuxæ pacis oſculo abire domum? **IGNORANTIA.** Sedata iam eſt egregiis reſponſis tuis, ô Sapientia, ingens prurigo titillantium percontationum, quæ me coëgere ab auditate ſciendi tibi hætenus eſſe moleſtam. Et nec deinceps meæ menti, quippe illuſtratæ & à priſcis dubietatibus vacuæ, quicquam ambiguum ſe offert, quo te amodo interpellem. Abibo, ſi iubes, iſtinc ego quidem prior, priuſquam ſol horizonti vicinus, & ſui aspectuna & lucem neget: ne me in via tenebræ comprehendant. **SAPIENTIA.** In tenebris, huc adueniſti, ô Ignorantia: & nunc plena luminis & illuſtratiſſimæ mentis, è ſtadio iſtius, quam tantisper exercuimus, iucundiſſimæ palæſtræ in tua remeabis: vocaberisſque deinceps docta Ignorantia, cui hætenus inhæſit ſimplicis Ignorantiæ exile humileq; nomen. Quo igitur pacto te

iſtinc

istinc abeuntem formidas comprehensam iri à tenebris? **IGNORANTIA.** Cùm de tenebris sermonem feci: immemor tum fui eius interni luminis, quod ab immenso tuæ lampadis pelago vbertim se mihi radiis nitentibus infudit. Solum verò corporis oculum direxi in vicinum noctis crepusculum: idest in imminuentem huius diurni solis occasum, qui properum noctis adfert initium. **SAPIENTIA.** Sicut, vt sacro vtar eloquio, quisquis sub cute nitet, & in corde mundus est, is non indiget, nisi vt forinsecus pedes lauet, sed est mundus totus: ita & qui intranei liminis copia præpollet, hic duntaxat ope forinsecæ lucis eget: qua nutantia & infirma pedum vestigia regens, caueat ne in via ad calculos, aut ad scopulos offendat. Est enim alioqui lucidus & illustris totus. **IGNORANTIA.** Et si festius ac velox occubuerit mihi solis istius aspectus, vepertinum tamen diluculum, quod satis adhuc luminis habet, mihi istinc abscessuræ erit præsidio: præsertim vbi illustrata meæ mentis laterna, & intus forisq; perspicua, me quidem & pensibilibus plantis vestigia librantem, & medio calle in tenebris gradientem, euectura est eo, quo proficiscor loci ab offendiculus liberam. **SAPIENTIA.** Abi igitur, iam docta & oculatior Argo ô Ignorantia. Et memineris in posterum, cùm fueris tutemet, tecum domi, te quidem prouectam mea opera ad syncerum sapientiæ lumen, priscumque iam demutasse nomen. Quandoquidem ab impartitione inuisibilis lucis conflarim te, nihilo mihi disparem: immò iam sororem. **IGNORANT.** O alma parens Sapientia, qui fiet, vt vsquam tui queam obliuisci. Quæ cùm istuc quidem aduentarim obscura crede cæca, & rerum
y omnium

omniū ignara regredior ad memetipsam, tota lucis amœ-
 nitate transparens, & à prisci mei nominis vmbra prorsus
 dissentanea. Igitur semel atq; iterum, ô scientiarum
 emporium, cum immensa gratiarum actione
 vale. SAPIENTIA. Et tu quidem, ô prius
 cæca, nunc docta, Ignorantia, sa-
 pientiæ alumna, non minus
 bis terq; vale. Et felix
 in indefituri secli
 beatitudine
 viuere.

*



*Dialogi de Mundi excidio, & eius instauratione
 finis. Editi Nouioduni, Anno domini
 millesimo quingentesimo qua-
 dragesimo quinta die
 Nouembris.*





